

Nr 31.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus, m. m.; given Stockholms slott den 3 januari 1934.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag,

dels föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus,

dels ock inhämta riksdagens yttrande över härvid likaledes fogade förslag till förordning angående förbud mot viss stämpling eller märkning av kött och köttvara.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Förslag

till

lag angående köttbesiktning och slakthus.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Till kött räknas i denna lag icke allenast kött i vanlig bemärkelse utan även blod samt andra till människoföda brukliga delar av djur.

2 §.

1 mom. Köttbesiktningstvang innefattar förbud att inom visst område till salu hålla eller utbjuda till människoföda avsett färskt kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst eller använda dylikt kött vid beredning av föda för utspisning å offentligt spisningsställe eller av vara, avsedd för försäljning till människoföda, eller förvara sådant kött å allmän saluplats, i salubod med därmed i omedelbart samband varande lagerum, å offentligt spisningsställe eller i lokal för tillverkning till avsalu av matvaror, därest köttet icke godkänts vid besiktning enligt denna lag.

Ej heller må inom område, där dylikt tvång gäller, till människoföda avsett salt, rökt eller torkat kött av djur, som i första stycket sägs, eller annan till människoföda avsedd vara, beredd av kött av sådant djur, saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras, på sätt i första stycket förmäles, med mindre köttet blivit i färskt tillstånd godkänt vid besiktning, anställd enligt denna lag.

2 mom. Köttbesiktningstvang skall, såvida ej Konungen med hänsyn till särskilda omständigheter annorlunda förordnar, gälla för varje stad och annat samhälle, där hälsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad i tillämpliga delar gälla, med ett invånarantal av 4,000 eller däröver.

För stad eller annat samhälle, som nyss sagts, med lägre invånarantal än 4,000, för kommun, där hälsovårdsstadgans föreskrifter rörande landet gälla, eller för visst område av sådant samhälle eller sådan kommun må köttbesiktningstvang på framställning av stadsfullmäktige eller däremot svarande myndighet stadgas av Konungens befallningshavande efter hörande av hushållningssällskapets förvaltningsutskott; börande vid framställningen fogas förslag till besiktningens ordnande. I fråga om ändring av sådant stadgande iakttages enahanda förfarande. På framställning av

stadsfullmäktige eller motsvarande myndighet må jämväl föreskrift om upphävande av köttbesiktningstvången av Konungens befallningshavande, efter hörande av hushållningssällskapets förvaltningsutskott, meddelas.

3 mom. I samhälle med köttbesiktningstvang skola genom samhällets försorg och på dess bekostnad finnas anställt nödigt antal besiktningsveterinärer och vara vidtagna de övriga åtgärder, som erfordras för att köttbesiktning inom samhället må kunna äga rum utan större vare sig tidsutdräkt eller annan olägenhet, Konungen dock obetaget att, där den för samhället erforderliga besiktningen finnes kunna utan olägenhet verkställas inom annat eller andra samhällen eller i kontrollslakteri, varom stadgas i 9 §, medgiva befrielse från skyldighet, som här avses. Vad nu sagts om samhälle skall jämväl hava avseende å kommun.

Har köttbesiktningstvang införts enligt bestämmelserna i 2 mom. andra stycket, äger Konungens befallningshavande att, därest i denna lag eller särskild författning meddelade föreskrifter rörande besiktningens ordnande ej iakttagas samt rättelse, efter av Konungens befallningshavande gjord erinran, ej inom föresatt tid visas vara vidtagen, förklara stadgandet om införande av köttbesiktningstvang icke vara vidare gällande.

3 §.

1 mom. Slakthustvang innefattar förbud att slakta djur av de slag, som äro nämnda i 2 §, annorledes än i särskilt för ändamålet inrättat och till allmänt begagnande upplåtet offentligt slakthus. Dylikt tvång kan, under de i andra stycket angivna förutsättningar, för stad eller visst område därav på framställning av stadsfullmäktige stadgas av Konungens befallningshavande efter hörande av hushållningssällskapets förvaltningsutskott. Slakthuset kan vara beläget inom eller utom den stad eller det område därav, som slakthustvånget omfattar.

Slakthustvang må beslutas skola gälla, sedan offentligt slakthus enligt av medicinalstyrelsen, efter Konungens befallningshavandes hörande, gillad plan blivit uppfört och efter av medicinalstyrelsen föranstaltad avsyning godkänt, samt under villkor att genom stadens försorg och på dess bekostnad anställas de besiktningsveterinärer och vidtagas de övriga åtgärder, som för slakthusets behöriga skötsel äro nödiga. Därest köttbesiktningstvang för stad eller det område därav, inom vilket slakthustvang är avsett att införas, icke redan är gällande, skall köttbesiktningstvang i samband med slakthustvang införas. Innefattar beslutet inrättande av slakthus utom stadens område, varde beslutet i denna del underställt Konungens prövning.

Förbud, varom i första stycket förmäles, utgör ej hinder för att djur av de slag, som här avses, nedslaktas utom det offentliga slakthuset, om nedslaktandet föranledes av hastigt inträffad sjukdom eller olyckshändelse; skolande dock i sådant fall köttet, om det är avsett att användas

till människoföda, genast efter djurets nedslaktning ostyckat jämte alla därtill hörande inälvor utom tarmar föras till det offentliga slakthuset för att där besiktigas. Utan hinder av förbudet må jämväl person, bosatt inom stad med slakthustvång men utanför dess planlagda område, för förbrukning i eget hushåll slakta honom tillhöriga djur av ovan nämnda slag utom det offentliga slakthuset.

2 mom. Till människoföda avsett färskt kött av djur, som i 2 § sägs, må icke inom område, där slakthustvång gäller, saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras, på sätt i nämnda paragraf förmåles, med mindre djuret slaktats i offentligt slakthus eller i kontrollslakteri, varom stadgas i 9 §.

Vad i första stycket sägs skall ej äga tillämpning beträffande djur, som nedslaktats till följd av hastigt inträffad sjukdom eller olyckshändelse och vars kött genast efter nedslaktningen ostyckat jämte alla därtill hörande inälvor utom tarmar förts till det offentliga slakthuset för området i fråga för att där besiktigas.

Konungen kan, om till följd av ogynnsamma transportförhållanden eller eljest synnerliga skäl därtill äro, medgiva ytterligare undantag från stadgandet i första stycket i den utsträckning och på de villkor, som med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt.

3 mom. Beträffande ändring i eller upphävande av stadgande om slakthustvång gälle i tillämpliga delar vad angående köttbesiktningsvång, som införts enligt 2 § 2 mom. andra stycket, är bestämt.

4 mom. Offentligt slakthus skall stå under förvaltning av en särskild styrelse. Ledamöterna skola vara fem, av vilka en utses bland tre av hushållningssällskapet föreslagna personer.

4 §.

Närmare föreskrifter angående besiktningsveterinärs tillsättande och entledigande meddelas av Konungen.

5 §.

1 mom. Vid slakt av djur av de slag, som äro nämnda i 2 §, i offentligt slakthus, varom stadgas i 3 §, skall besiktningsveterinär anställa undersökning före nedslaktningen å djuret med hänsyn till dess hälsotillstånd samt efteråt å dess kött med avseende å dettas duglighet till människoföda.

2 mom. Vid annan besiktning enligt denna lag skall undersökning av besiktningsveterinär anställas å minst halv kropp, som dock beträffande häst eller större nötkreatur än kalv kan vara delad i fram- och bakdelspart.

3 mom. Närmare föreskrifter om besiktning av kött meddelas av Konungen.

6 §.

1 mom. Färskt kött, som vid besiktning enligt denna lag finnes vara till människoföda tjänligt, skall, i den utsträckning Konungen bestämmer, genom stämpling eller märkning av köttet eller dess emballage betecknas såsom godkänt. Enahanda förfarande skall, likaledes i den utsträckning Konungen bestämmer, iakttagas beträffande salt, rökt eller torkat kött, vilket i färskt tillstånd godkänts vid besiktning som nyss nämnts, ävensom beträffande annan vara, beredd av sålunda godkänt kött.

2 mom. Anträffas vid besiktning enligt denna lag kött, som först efter särskild behandling kan godkännas, skall köttet, innan stämpling eller märkning äger rum, genom besiktningsveterinärens försorg och under hans kontroll undergå sådan behandling.

3 mom. Färskt kött, som blivit vid besiktning, anställd enligt denna lag, godkänt, må utan ytterligare besiktning saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras, såsom i 2 § omförmäles, inom annat område med köttbesiktningstvång, allenast om besiktningen skett vid slakt i offentligt slakthus eller eljest med tillämpning av enahanda föreskrifter, som gälla angående besiktning för nämnda område.

Salt, rökt eller torkat kött, vilket i färskt tillstånd godkänts vid besiktning, anställd enligt denna lag, ävensom annan vara, beredd av sålunda godkänt kött, må saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras, på sätt i 2 § sägs, jämväl inom annat område med köttbesiktningstvång.

4 mom. Närmare föreskrifter angående stämpling och märkning meddelas av Konungen.

5 mom. Finnes vid besiktning enligt denna lag kött vara till människoföda otjänligt, skall detsamma, utan kostnad för köttets ägare, genom besiktningsveterinärens försorg och under hans kontroll användas till tekniskt bruk eller, där så ej kan ske, på annat sätt oskadliggöras. I förra fallet är köttets ägare berättigad utfå ersättning, svarande mot köttets värde vid sådant användande.

7 §.

1 mom. Därest vid besiktning, anställd enligt denna lag, köttets ägare icke åtnöjes med besiktningsveterinärs åtgärd eller beslut, må han däri söka ändring genom besvär, vilka böra vid talans förlust till Konungens befallningshavande ingivas inom tio dagar efter det klaganden av åtgärden eller beslutet erhöll del, dagen då delgivningen skedde likväl oräknad; börande emellertid, utan hinder av besvär, det överklagade beslutet lända till efterrättelse, intill dess annorlunda kan varda förordnat.

2 mom. Besiktningsveterinär är skyldig, då framställning därom göres, till klaganden utan lösen lämna skriftligt meddelande om klandrade åtgärden eller beslutet och skälen därför; skolande dock, därest klagan avser beslut enligt 6 § 2 eller 5 mom., sådan framställning göras omedel-

bart efter besiktningen, och må sådan behandling av köttet, som i berörda lagrum sägs, i dylikt fall ej företagas förr än 48 timmar förflutit efter besiktningen.

8 §.

1 mom. För köttbesiktning, anställd på grund av 2 §, för sådan behandling av kött, som omförmäles i 6 § 2 mom., samt för begagnande av offentligt slakthus, varom i 3 § sägs, äger samhället eller kommunen uppbära avgifter enligt taxa, som Konungen fastställer för minst ett år i sänder. Förslag till dylik taxa avgives, i fråga om köttbesiktning och sådan behandling, som ovan sägs, av hälsovårdsnämnden eller särskild myndighet, under vars inseende köttbesiktningen är ställd, efter hörande av hushållningssällskapets förvaltningsutskott, samt, i fråga om begagnande av offentligt slakthus, av slakthusets styrelse. Avgifterna må ej sättas högre än som kan anses erforderligt till täckande av kostnaderna under taxans giltighetstid för köttets besiktning jämte stämpling eller märkning samt ovanberörda behandling och, där fråga är om begagnande av offentligt slakthus, till täckande jämväl av kostnaden för slakthusets förvaltning och underhåll jämte skälig ränta å anläggningskapitalet. Ej heller må avgifterna för besiktning och behandling, varom ovan sägs, fastställas till högre belopp än som motsvarar de avgifter, vilka under det närmast före taxans fastställande tilländalupna kalenderåret i medeltal erforderats inom samhällen och kommuner med köttbesiktningstvång i riket; dock må beloppet beträffande samhälle eller kommun, vars ifrågavarande å tiden för taxans giltighet belöpande kostnader ej skulle täckas med tillämpning av sistnämnda avgifter, kunna sålunda höjas, att täckning erhålles för, utöver de kostnader till vilkas gäldande sagda avgifter skulle förslå, högst hälften av återstående kostnaderna.

2 mom. Där särskild marknadsplats för kreaturshandeln blivit anordnad i sammanhang med offentligt slakthus, varom i 3 § sägs, må i enahanda ordning och efter liknande grunder som i fråga om slakthusets begagnande bestämmas avgifter till staden för nyttjande av marknadsplatsen och vid densamma uppförda stallar ävensom för kreaturens utfodring, skötsel och vägning.

9 §.

Utan hinder av bestämmelserna i denna lag må Konungen meddela föreskrifter angående kontroll av kött samt utav kött beredda varor vid införsel till eller utförsel ur riket.

Ej heller må lagens bestämmelser utgöra hinder för Konungen att, om i stad med slakthustvång det offentliga slakthuset icke är tillfyllest för ortens behov, medgiva, att nedslaktning av djur av de slag, som äro nämnda i 2 §, må i staden verkställas, förutom i det offentliga slakthuset,

i enskild, på av Konungen fastställda villkor under offentlig kontroll ställd slakteriinrättning (kontrollslakteri).

Kött av djur, slaktat i kontrollslakteri vare sig i stad eller på landet, skall, om det godkänts vid besiktning, som Konungen föreskriver, så anses som om det besiktigats och godkänts vid slakt i offentligt slakthus.

Är beredning av salt, rökt eller torkat kött eller tillverkning av annan vara, vid vars beredning användes kött, på av Konungen fastställda villkor ställd under offentlig kontroll, skall, om köttet godkänts vid besiktning, som Konungen föreskriver, så anses som om det godkänts vid besiktning, anställd enligt denna lag.

10 §.

Där i följd av slakthustvångs införande byggnad eller annan inrättning för bedrivande av slakterirörelse, som i stad lovligen idkas och vars utövande icke medgivits blott tills vidare eller till dess annorlunda bleve föreskrivet, ej längre kan för därmed avsett ändamål användas, vare ägaren berättigad att av staden undfå ersättning för den värdeminskning, hans fastighet och övriga ifrågakvarande inrättningar därigenom undergå.

11 §.

Bryter någon mot förbud, som i 2 eller 3 § avses, böte från och med fem till och med trehundra kronor.

12 §.

Den, som under tid, då han är ställd under åtal för förseelse mot denna lag, fortsätter samma förseelse, skall för var gång åtal därför anhängiggöras fällas till särskilt ansvar.

13 §.

Högsta tillsynen å denna lags efterlevnad utövas av medicinalstyrelsen, som jämväl meddelar råd och anvisningar rörande köttbesiktning och därmed sammanhängande frågor.

Förseelse mot denna lag åtalas av allmän åklagare vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, där sådan icke finnes, vid allmän domstol.

14 §.

Emot beslut eller åtgärd, som enligt denna lag eller på grund av i densamma givna föreskrifter meddelats eller vidtagits av Konungens befallningshavande eller medicinalstyrelsen, äger den, som anser sin rätt därav förnärmad eller obehörigen inskränkt, att anföra besvär hos Konungen inom den tid, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är stadgad; börande dock, utan hinder av besvär, beslutet lända till efterrättelse, intill dess annorlunda kan varda förordnat.

15 §.

Böter, som ådömas efter denna lag, tillfalla samhällets eller kommunens kassa.

Saknas tillgång till böternas gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag, varigenom upphäves lagen den 10 oktober 1913 (nr 239) angående köttbesiktning och slakthus, träder i kraft den 1 januari 1935. Beslut, vilka meddelats med stöd av bestämmelserna i lagen den 10 oktober 1913, skola efter den nya lagens trädande i kraft gälla som om de meddelats enligt sistnämnda lag.

I fråga om den nya lagens tillämpning skall iakttagas följande:

1) Under tiden till den 1 januari 1936 skall, i stället för stadgandet i första stycket av 2 § 2 mom., jämväl beträffande städer och andra samhällen, som där avses, iakttagas vad i andra stycket av samma moment är föreskrivet.

2) Bestämmelserna i 3 § 2 mom. skola icke äga tillämpning förrän från och med den 1 januari 1939.

3) Har samhälles köttbesiktning före lagens ikraftträdande gått med förlust, må belopp, motsvarande den brist, som härigenom uppkommit, utan hinder av stadgandet i 8 §, under tio år närmast efter det lagen trätt i kraft medräknas i de kostnader för besiktningen, varom i nämnda paragraf förmäles, med en tiondel om året.

Förslag

till

förordning angående förbud mot viss stämpling eller märkning av kött och köttvara.

Häriigenom förordnas som följer:

1 §.

Kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst eller av sådant kött beredd vara må icke, därest varan är avsedd för försäljning inom riket och densamma ej enligt lagen angående köttbesiktning och slakthus är av beskaffenhet att få saluhållas inom område med köttbesiktningstvang, förses med stämpel eller märke, som genom färg eller utseende i övrigt föranleder, att förväxling lätt kan äga rum med sådan stämpel eller sådant märke, som enligt av Kungl. Maj:t med stöd av bestämmelserna i nämnda lag meddelade föreskrifter utmärker vara, beträffande vilken dylikt saluhållande må äga rum.

Med kött avses i denna förordning icke allenast kött i vanlig bemärkelse utan även blod samt andra till människoföda brukliga delar.

2 §.

Den, som bryter mot stadgandet i 1 § eller som inom riket saluhåller vara, vilken i strid mot nämnda stadgande stämplats eller märkts, straffes med böter från och med fem till och med trehundra kronor, där ej gärningen enligt allmän lag eller särskild författning eljest är belagd med straff.

3 §.

Den, som under tid, då han är ställd under åtal för förseelse mot denna förordning, fortsätter samma förseelse, skall för var gång åtal därför anhängiggöras fällas till särskilt ansvar.

4 §.

Förseelse mot denna förordning ligger under allmänt åtal, som anhängiggöras vid allmän domstol.

5 §.

Böter, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1935.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden
UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO,
ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för socialdepartementet anför
chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld:

Med anledning närmast dels av en framställning den 8 november 1892 från stadsfullmäktige i Stockholm dels ock av vissa framställningar från stadsfullmäktige i åtskilliga andra städer avlät Kungl. Maj:t till 1896 års riksdag proposition, nr 28, med förslag till förordning angående köttbesiktnings- och slakthustvång. Förslaget godtogs av första men avstyrktes av andra kammaren, och frågan förföll alltså för den riksdagen. Vid 1897 års riksdag blev emellertid förslaget ordagrant upptaget av motionärer i båda kamrarna. Efter omarbetning i vissa delar godkändes förslaget nu av riksdagen, och lag i ämnet utfärdades den 22 december 1897. Med ledning av vunnen erfarenhet om lagens verkningar framlade Kungl. Maj:t vid 1913 års riksdag proposition, nr 177, med förslag till ändrade bestämmelser i åtskilliga hänseenden i förevarande ämne. Sedan riksdagen förklarat sig i huvudsak biträda förslaget, utfärdades den 10 oktober 1913 lag (nr 239) angående köttbesiktning och slakthus. Denna lag, varigenom lagen den 22 december 1897 upphävdes, är alltså gällande med vissa genom lagen den 1 juni 1923 (nr 156) vidtagna ändringar. Tillämpningsföreskrifter till 1913 års lag äro givna huvudsakligen i kungörelsen den 10 oktober 1913 (nr 240) med särskilda föreskrifter om besiktning och stämpling av kött m. m. enligt lagen angående köttbesiktning och slakthus, vilken kungörelse i vissa delar ändrats genom kungörelserna den 23 januari 1922 (nr 30) och den 15 december 1922 (nr 573).

I sitt den 16 december 1932 avgivna betänkande angående produktions- och avsättningsförhållandena för slaktdjur samt kött och fläsk (stat. off. utr. 1933: 12) har jordbruksutredningen ifrågasatt ändringar i olika avseenden i nyssnämnda nu gällande bestämmelser. Åtskilliga av de spörsmål, jordbruksutredningen berört, hava kommit till uttryck jämväl i framställningar från andra håll. Redan i skrivelse den 15 september 1919 har föreningen svenska städers offentliga slakthus framfört ett flertal änd-

ringsförslag på området i fråga. Riksdagarna 1932, skrivelse nr 297, och 1933, skrivelse nr 116, hava hemställt om utredningar och förslag i vissa delar. Också flera andra framställningar i ämnet föreligga.

Över framställningarna hava yttranden avgivits av ett stort antal myndigheter och sammanslutningar. Sålunda hava med anledning av skrivelsen från föreningen svenska städers offentliga slakthus yttranden avgivits dels den 23 februari 1923 av medicinalstyrelsen, som tillika överlämnat i ärendet infordrade utlåtanden från samtliga länsstyrelser, kommunala myndigheter i städer och andra samhällen med köttbesiktnings tvång, vissa länsveterinärer m. fl., dels ock den 26 oktober 1923 av lantbruksstyrelsen efter hörande av hushållningssällskapen i riket. Över jordbruksutredningens betänkande hava avgivits yttranden av lantbruksstyrelsen, medicinalstyrelsen, kommerskollegium efter hörande av handelskammarna i Stockholm, Göteborg och Malmö, samtliga länsstyrelser och hushållningssällskap, svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien, svenska exportslakteriernas förening u. p. a., Sveriges charkuteri- & slakteriidkares riksförbund, föreningen svenska städers offentliga slakthus, Sveriges allmänna lantbrukssällskap, interimsstyrelsen för Sveriges slakteriförbund, förening u. p. a., styrelserna för de offentliga slakthusen i riket, andra kommunala myndigheter m. fl.

Ärendet har varit föremål för beredning inom jordbruksdepartementet. I de överläggningar, som under hösten 1933 härvid ägt rum, hava såsom sakkunniga deltagit statsinspektören över köttkontrollen Johan Hjalmar Hansson, ledamoten av riksdagens andra kammare lantbrukaren Emil August Gustafson i Vimmerby, direktören för Malmö stads offentliga slakthus E. Osberg, föreståndaren för konsumtionsföreningen i Göteborg direktören Verner Pehrzon, ordföranden i Sveriges charkuteri- & slakteriidkares riksförbund fabrikören Hjalmar Andersson i Stockholm samt organisationschefen i Sveriges slakteriförbund förre förvaltaren H. Alexandersson likaledes i Stockholm. Sakkunniga hava sammanfattat sina synpunkter i ett den 9 december 1933 dagtecknat utlåtande.

Jag anhåller nu att få framlägga resultatet av den utredning, som sålunda verkställts, och torde jag härvid få anmäla de olika frågor, vilka varit upptagna till behandling, under särskilda avdelningar.

1. Innebörden av köttbesiktnings tvång.

Köttbesiktnings tvång innebär, enligt § 2 mom. 1 i lagen angående köttbesiktning och slakthus, sådant detta moment lyder efter 1923 års ändring, förbud att inom visst område till salu hålla eller utbjuda till människoföda avsett färskt rått kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst eller använda dylikt kött vid beredning av föda för utspisning å offentligt spisningsställe eller av vara, avsedd för försäljning till människoföda, eller förvara sådant kött å allmän saluplats, i salubod med därmed i omedel-

bart samband varande lagerrum, å offentligt spisningsställe eller i lokal för tillverkning till avsalu av matvaror, därest köttet icke är, efter undersökning av besiktningsman, försett med stämpel, som omförmäles i lagen. I § 6 mom. 1 stadgas, att kött, som vid besiktning enligt lagen finnes vara till människoföda tjänligt, genom åsättande av stämpel skall betecknas såsom godkänt. Närmare bestämmelser angående besiktning och stämpling äro meddelade i förut omförmälda kungörelse med särskilda föreskrifter om besiktning och stämpling av kött m. m. enligt lagen angående köttbesiktning och slakthus. Enligt § 1 i lagen avses med kött dels kött i vanlig bemärkelse dels huvud med tunga, lungor, hjärta, lever och njurar samt, beträffande kött av kor, juver.

Jämlikt stadgande i lagens § 9 tredje stycket äger Kungl. Maj:t förordna, att kött av kreatur, slaktat i huvudsakligen för utförsel av kött ur riket avsedd och på av Kungl. Maj:t fastställda villkor under offentlig kontroll ställd slakteriinnrättning (exportslakteri), ävensom kött av kreatur, slaktat i annan, utom stad belägen och på av Kungl. Maj:t fastställda villkor under offentlig kontroll ställd slakteriinnrättning, må efter besiktning och stämpling, som Kungl. Maj:t föreskriver, till salu hållas, utbjudas, användas eller förvaras, såsom i § 2 omförmäles, jämväl inom samhälle med köttbesiktningstvång. Närmare bestämmelser angående dylika under offentlig kontroll ställda slakterier hava meddelats i förordningen den 10 oktober 1913 (nr 241) angående exportslakterier samt andra enskilda, under offentlig kontroll ställda slakteriinnrättningar. Exportslakterier funnos den 31 december 1933 till ett antal av 30. Några andra enskilda under offentlig kontroll ställda slakteriinnrättningar finnas för närvarande ej.

I 1897 års lag fanns någon definition å begreppet kött ej upptagen. Under förarbetena till den nuvarande lagen påtalades detta och gjordes gällande, att i lagen borde införas en förklaring, att med kött förstodes varje till människoföda användbar del av djuret. Dåvarande chefen för jordbruksdepartementet ansåg, att det vore välbetänkt, att en definition fastställdes, men fann vad härutinnan föreslagits alltför vittomfattande. Han framhöll, att vissa djurdelar, exempelvis hjärna och blod, ej kunde åsättas stämpel. Visserligen kunde varan betecknas såsom godkänd annorledes än genom stämpling, såsom genom dess förseende med bevis, fästade med plomberad metalltråd, eller genom märkning av emballaget, men ett dylikt förfarande vore tidsödande och kunde lätt föranleda missbruk. Departementschefen ansåg därför, att man borde nöja sig med att under ordet kött inbegripa de mest betydande av de djurdelar, som kunde åsättas stämpel, samt föreslog den nu gällande bestämmelsen.

Såsom nyss nämnts innefattar köttbesiktningstvång förbud, bland annat, att inom område för tvånget vid beredning av vara, avsedd för försäljning till människoföda, använda annat än vederbörligen besiktigat och

stämplat kött. Däremot möter enligt lagen ej hinder att i samhälle med köttbesiktningstvång salubjuda beredda köttvaror, tillverkade utom samhället av kött, som ej undergått besiktning. Ett visst skydd skapas dock genom bestämmelserna i hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919. Enligt 10 § 1 och 3 mom. samt 45 § 1 och 3 mom. nämnda stadga är sålunda i hela riket förbjudet att vid tillverkning till avsalu av korv eller andra matvaror använda kött av djur, som självdött, eller annat kött, som skäligen är att anse såsom otjänligt till människoföda. Ej heller må korv eller andra matvaror, tillverkade av sådant kött, eller eljest otjänliga födoämnen i syfte att användas till människoföda hållas till salu eller överlämnas till annan. Med kött jämfällas inälvor, blod och andra sådana delar av djur, som användas till människoföda. Av betydelse för kontrollen över beredda köttvaror är vidare förordningen den 31 december 1897 (nr 120 s. 1) angående åtgärder mot missbruk i vissa fall vid bedrivande av slakterirörelse m. m. Enligt denna förordnings § 1, sådan den lyder enligt kungörelsen den 18 juni 1915 (nr 202), äger länsstyrelsen, om i samhälle, där köttbesiktningstvång är gällande, särskild fara i hälsoväg till följd av någon utanför samhället bedriven slakterirörelse eller yrkesmässig beredning av köttvaror uppstår, på framställning av samhällets hälsovårdsnämnd föreskriva anordningar och vidtaga åtgärder till farans undanröjande. I sådant avseende äger länsstyrelsen låta ställa rörelsen under särskild tillsyn ävensom förelägga viten samt, om rättelse på sådant sätt ej synes stå att vinna, meddela förbud mot rörelsens drivande till dess rättelse sker.

Under förarbetena till nuvarande lag angående köttbesiktning och slakthus väcktes förslag, att i lagen skulle inrymmas rätt för stadsfullmäktige eller däremot svarande myndighet i samhälle med köttbesiktningstvång att förbjuda införsel dit av vissa tillredda köttvaror, därest ej de djurkroppar, från vilka varorna härstammade, vederbörligen besiktigats. Förslaget föranledde, i enlighet med föredragande departementschefens hemställan, ej någon Kungl. Maj:ts eller riksdagens åtgärd. Såsom skäl för sitt ståndpunktstagande anförde departementschefen, att förbudets efterlevnad och kontrollen därå skulle erbjuda många praktiska svårigheter. Uppsikten över förbudets efterlevnad skulle äga rum först sedan varan vore färdig till försäljning och således i flertalet fall först sedan stämp-larna försvunnit. För att bevis från säljarens sida, att råmaterialet besiktigats, skulle kunna förebringas, skulle fordras en stadigvarande kontroll å tillverkningsplatsen samt märkning av den färdiga produkten. En sådan anordning skulle särskilt för de mindre tillverkarna utom samhäl-len med besiktningstvång medföra alltför betungande kostnader.

I sin skrivelse den 15 september 1919 har *föreningen svenska städers offentliga slakthus* hemställt, att salta eller på annat sätt beredda köttvaror, som ej besiktigats och stämplat, icke måtte få hållas till salu i samhälle

med köttbesiktningstvång. Föreningen framhåller, att 1897 års förordning angående åtgärder mot missbruk i vissa fall vid bedrivande av slakterirörelse m. m. ej kunnat avlägsna det missförhållandet, att köttet efter nödslaktade eller t. o. m. självdöda djur saltades ned eller användes till korv och därefter, utan besiktning, infördes till samhälle med köttbesiktningstvång. Det allmänna rättsbegreppet fordrade, att dylikt ofog stävjades. Inom alla samhällen med köttbesiktningstvång funnes tillräckligt med yrkesutövare för att tillgodose dessa platserns behov av tillredda köttvaror. Önskade någon utanför sådant samhälle driva tillverkning och försäljning av köttvaror, borde han förpliktas att vidkännas de ringa kostnader, erforderlig kontroll över rörelsen kunde medföra.

I yttranden över föreningens framställning hava länsstyrelserna i allmänhet tillstyrkt densamma eller lämnat den utan erinran. Länsstyrelsen i Västmanlands län har ställt sig tveksam med hänsyn till svårigheterna att utöva en effektiv kontroll å tillverkning av köttvaror. Jämväl länsstyrelserna i Södermanlands, Blekinge och Örebro län hava framhållit, att betydande svårigheter föreläge att övervaka det ifrågasatta förbudets efterlevnad. Överståthållarämbetet avstyrker bifall till framställningen.

Av de kommunala myndigheter, som yttrat sig i ärendet, har flertalet ställt sig på samma ståndpunkt som föreningen. Härvid har framhållits, bland annat, att nuvarande förhållanden inbjöde till illojal konkurrens från de utom samhällen med köttbesiktningstvång boende fabrikanternas sida. Det har även betonats, att hälsovårdsstadgans omfördälda bestämmelser ej vore tillfyllest, enär man vid besiktning av redan beredda varor huvudsakligen allenast om varan vore skämd kunde konstatera dess hälsofarlighet.

Medicinalstyrelsen har i sitt utlåtande den 23 februari 1923 förklarat sig anse starka skäl tala för att frågan bragtes till en lösning. Förordningen den 31 december 1897 vore enligt medicinalstyrelsens mening av mycket ringa värde såsom skyddsmedel mot de av föreningen påtalade missförhållandena. Vad anginge sättet för dessas avlägsnande och kontrollen därvid borde huvudvikten läggas på övervakande att till samhälle med köttbesiktningstvång ej infördes andra konserverade eller beredda köttvaror än sådana, som härrörde från besiktigt kött, under det tillverkningen inom vederbörande samhälle av dylika varor skulle vara fri, bortsett från att den kontrollerades av hälsovårdsnämnden. Beträffande det närmare anordnandet av berörda åtgärder har medicinalstyrelsen hänvisat till av styrelsen upprättade förslag till ändring i lagen angående köttbesiktning och slakthus samt en särskild kungörelse i ämnet. Förslagen innebära följande.

Från nötkreatur, får, get, svin eller häst härrörande saltat, rökt eller torkat kött samt från samma djurslag härrörande korv och köttkonserver må icke i samhälle med köttbesiktningstvång försäljas, utbjudas eller an-

vändas för ändamål, som omförmäles i § 2 i lagen, med mindre varan utgöres av sådant kött, som vid besiktning enligt lagen godkänts till människoföda. Ej heller må kött, korv eller köttkonserver av angivet slag för försäljning, utbudande eller användande, som nyss sagts, införas till samhälle med köttbesiktningstvång, om ej å varan eller, därest den är emballerad, å emballaget finnes anbragt stämpel eller märke, som Kungl. Maj:t föreskriver. Stämpel, varom här är fråga, skall utgöras av någon av de köttkontrollstämplar, vilka jämlikt gällande bestämmelser berättiga varan till försäljning i det samhälle, dit varan införes. Märke, som nyss nämnts, må åsättas varan eller dess emballage endast å offentligt slakthus, i enskilt slakteri, som står under offentlig kontroll, eller i lägenhet, som är avsedd för tillverkning av köttvaror och belägen inom samhälle med köttbesiktningstvång, samt allenast under förutsättning att varan ej härrör från annat kött av ifrågavarande djur än sådant, som får säljas i samhälle med köttbesiktningstvång. Efter tillstånd av medicinalstyrelsen må dock märket i särskilda fall anbringas jämväl å vara, som tillverkats å fabrik, belägen utom sådant samhälle. Säsom villkor härför skall emellertid gälla, att betryggande kontroll är anordnad däröver, att vid tillverkning av köttvara inom fabriken ej användes annat kött än sådant som får säljas i samhälle med köttbesiktningstvång. I övrigt skola de villkor gälla, som medicinalstyrelsen fastställer. Övervakandet att otillåtna varor ej införas skall ankomma på hälsovårdsnämnderna.

Över medicinalstyrelsens förslag hava avgivits yttranden den 27 september 1923 av Sveriges charkuteri- & slakteriidkares riksförbund och den 19 maj 1927 av kommerskollegium. Vid sistnämnda yttrande hava fogats utlåtanden av Sveriges köpmannaförbund och av handelskammarna i riket.

Sveriges charkuteri- & slakteriidkares riksförbund har tillstyrkt medicinalstyrelsens förslag under förutsättning att konserver, eller i hermetiskt tillslutna kärl konserverade köttvaror, undantoges från kontrollen. Förbundet har framhållit, att fabrikationen av konserver i och för sig förutsatte användning av uteslutande prima råvaror. Konkurrenten mellan de olika fabrikerna utgjorde ett automatiskt skydd för konservernas hygieniska beskaffenhet. För övrigt vore de flesta konserverfabrikerna belägna i samhällen med köttbesiktningstvång. I fråga om verkningarna av medicinalstyrelsens förslag har förbundet anför, att yrkesutövare utom samhälle med köttbesiktningstvång praktiskt taget skulle bli avstängda från möjligheten att avsätta varor i dylika samhällen. I regel vore dock yrkesutövarnas verksamhet inskränkt till det egna samhället, och det vore dessutom rättvist, att samhälle med köttbesiktningstvång skyddade sina yrkesutövare från konkurrens med i hygieniskt avseende ej likvärdiga varor.

I huvudsak samma synpunkter som de nu nämnda hava framhållits av Sveriges köpmannaförbund.

Handelskammarna hava i allmänhet tillstyrkt medicinalstyrelsens förslag. Endast Skånes samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare hava ställt sig avvisande. Sistnämnda handelskammare har

ansett, att något behov av lagstiftning i förevarande hänseende ej föreläge, enär handelsidkarna köpte endast från fabriker, som stode under hälsovårdsmyndigheternas ganska noggranna kontroll. Skånes handelskammare har anfört, att det, om medicinalstyrelsens förslag genomfördes, på grund av kontrollkostnaderna knappast skulle låta sig göra att utom samhälle med köttbesiktningstväng driva slakteriverksamhet med sådant samhälle som avsättningsort, utan slakteriidkarna skulle bli nödsakade att flytta sina fabriker till dylikt samhälle. I trakten av Malmö finnes flera fabriker, som begagnade sig av offentligt slakthus och underkastade sina varor besiktning, men dessa fabriker skulle det oaktat falla under de föreslagna bestämmelserna, vilka syntes nödvändiggörä särskild kontrollant för varje fabrik. Bestämmelsernas verkan vore vidare beroende på kontrollen över införseln till samhällena. Att utöva en effektiv sådan kontroll bleve emellertid med hänsyn till automobiltrafikens omfattning omöjligt.

Kommerskollegium har ansett det önskvärt, att beredda köttvaror med undantag för konserver underkastades kontroll, innan de tillfördes konsumtionen i samhälle med köttbesiktningstväng, därest detta låte sig göra utan alltför svåra ingrepp i tillverkningen och handeln. På grundval av den föreliggande utredningen kunde kollegiet emellertid ej tillstyrka medicinalstyrelsens förslag. Kostnaderna för kontroll i fabrik utom samhälle med köttbesiktningstväng skulle nämligen enligt kollegiets mening sannolikt bli så stora, att de fabriker, som för sin avsättning vore hänvisade till sådana samhällen, troligen bleve, med undantag möjligen för några större anläggningar, nödsakade att nedlägga sin verksamhet eller att flytta den till dylikt samhälle.

I nytt yttrande den 25 juli 1927 har medicinalstyrelsen förklarat sig vidhålla 1923 års förslag. Medicinalstyrelsen har framhållit, att det av styrelsen föreslagna kontrollmärket, som skulle användas vid en varas försändande till samhälle med köttbesiktningstväng, behövde utgöras allenast av en vanlig etikett, som av varuägaren själv påklistrades exempelvis ett större fat saltat kött eller en låda med flera originalförpackningar. Ett dylikt förfarande vore likartat med det som tillämpades vid kontroll över införsel från utlandet av beredda köttvaror, vilket enligt vunnen erfarenhet fungerat tillfredsställande. Det behövde ej bli förordat med avsevärd kostnad eller större besvär för varuägaren. Vad anginge de i närheten av Malmö belägna, i yttrandet från Skånes handelskammare omförmälda charkuterifabrikerna vore styrelsen beredd att lämna innehavarna av dessa fabriker rätt att å sina varor anbringa föreskrivet märke under villkor endast, att i fabrikerna ej användes annat än vederbörligen besiktigat kött och att uppsikt över verksamheten utövades genom inspektioner av Malmö stads hälsovårdspolis. I fråga om konserver låge det i sakens natur, att mindre noggranna leverantörer, därest ej kontroll utövades även vid konservfabrikerna, skulle söka till dessa avyttra

sådana varor, som de ej vågade sända till samhälle med köttbesiktnings-tvång.

I skrivelse den 19 januari 1925 hava vidare *Stockholms stadsfullmäktige* hemställt om åtgärder för effektivare hygienisk kontroll å till samhälle med köttbesiktnings tvång införda beredda köttvaror.

I skrivelse den 7 juli 1930 har *Sveriges charkuteri- & slakteriidkares riksförbund*, under åberopande av medicinalstyrelsens uttalanden i dess skrivelse den 23 februari 1923, hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för undanröjande av de faror och olägenheter, som för såväl allmänheten som charkuteri- och slakteriyrkenas utövare vore förenade därmed, att till samhälle med köttbesiktnings tvång finge införas saltade eller på annat sätt konserverade köttvaror ävensom korv, tillverkade å ort, där dylikt tvång ej funnes.

I infortrat och den 13 september 1930 avgivet yttrande över sistnämnda skrivelse har medicinalstyrelsen åberopat sitt utlåtande av år 1923.

Även *jordbruksutredningen* har upptagit förevarande spörsmål till behandling. I sitt omförmälda betänkande (sid. 192—194) har utredningen framhållit såsom obestridligt, att den tillsyn, som i hygieniskt avseende utövades å den yrkesmässiga tillverkningen av beredda köttvaror, vore alltför ofullständig och bristfällig. Denna omständighet torde enligt utredningens mening kraftigt hava bidragit till den återhållsamhet i fråga om användningen av fabriksmässigt tillredda köttvaror, som kunde iakttagas hos betydande grupper av landets befolkning. Det syntes utredningen, att en skärpt statlig tillsyn över den fabriksmässiga tillverkningen av köttvaror vore nödvändig, därest det ökade förtroende för dylika varor skulle vinnas, som utgjorde en förutsättning för en stegring av konsumtionen därav. Till grund för ifrågavarande tillsyn borde i första hand ligga enhetliga bestämmelser rörande tillverkning av korv och andra köttvaror. Önskvärt vore också, att för avsalu beredd köttvara städse vore åsatt ursprungsbezeichnung. För vinnande av ökad säkerhet i hygieniskt avseende vore det vidare av vikt, att full motsvarighet rådde i fråga om den sanitära kontrollen över färskt kött och över beredda köttvaror.

Vad angår de närmare bestämmelserna för den sanitära kontrollens ordnande har *jordbruksutredningen* föreslagit i huvudsak följande (sid. 206—210).

Nuvarande stadgande angående förbud mot saluhållande, utbudande, användning eller förvaring i samhälle med köttbesiktnings tvång av färskt rått kött, som ej vederbörligen besiktigats och stämplats, borde kompletteras med en liknande föreskrift beträffande annan köttvara. Sådan vara, varmed förstodes ej endast i vanlig mening beredda varor utan ock saltat, rökt eller torkat kött av ifrågavarande djur, borde sålunda ej få i dylikt samhälle till salu hållas, utbudas, användas eller förvaras, på sätt för-

mäles i lagen angående köttbesiktning och slakthus, med mindre å varan eller, om denna vore avsedd att försäljas i emballerat skick, å emballaget särskilt märke funnes anbragt. Dylikt märke finge åsättas allenast vara, i vilken ej annat kött av hithörande djur inginge än sådant som undergått besiktning och stämplat. Ur kontrollsynpunkt borde föreskrivas, att märket finge anbringas endast inom samhälle med köttbesiktningstvång. Därest inrättning för tillverkning av beredda köttvaror ställdes under offentlig kontroll, syntes dock hinder ej föreligga för att i dylik inrättning märket åsattes varan. Vid sådan inrättning skulle av särskild tillsyningsman utövas tillsyn därå, att endast tillåtna råvaror användes. Tillsyningsmannen borde utses av medicinalstyrelsen, och ersättning åt honom borde bestämmas av medicinalstyrelsen, att gäldas av inrättningens innehavare. Då syftet med förutberörda krav, att endast stämplat kött finge ingå i märkt köttvara, vore, att otjänligt kött undvekes, men detta syfte vunnes jämväl, om vid inrättning som nyss nämnts ordnades betryggande kontroll över att endast till människoföda tjänligt kött användes, torde sagda krav ej böra gälla under alla förhållanden. Möjlighet borde sålunda föreligga att genom förordnande av särskild besiktningsman vid inrättningen ernå, att även icke officiellt stämplat kött finge komma till användning. Närmare föreskrifter härutinnan borde det ankomma på medicinalstyrelsen att meddela.

I de över jordbruksutredningens betänkande avgivna yttrandena har förevarande fråga i allmänhet ej mera ingående berörts. Tämlichen enhälligt synes dock anses, att behov av åtgärder i åsyftade riktning föreligger. Emellertid hava vissa erinringar framkommit.

Sveriges charkuteri- & slakteriidkares riksförbund har anført, att rörande de föreslagna märkningbestämmelserna meningarna bland förbundets medlemmar vore delade. Medan tillverkarna i Stockholm och å vissa andra orter hölle före, att förslaget innebure en garanti för kvalitetsproduktion eller i varje fall ett skydd för platser med köttbesiktningstvång, ansåge däremot tillverkarna i bland annat Göteborg, att märkningen borde avstyrkas, enär den i praktiken torde vara ogenomförbar beträffande en hel del artiklar. Förslaget innebure också en orättvisa mot många, som ej vore eller bleve i tillfälle att uteslutande använda besiktigade köttvaror. Även om dessa skulle få anordna någon kontroll genom av medicinalstyrelsen godkänd kontrollör, borde en sådan kontrollör vara väl kvalificerad, varför kostnaderna i många fall skulle bli alltför höga. Förbundet hemställde med hänsyn härtill, att frågan om märkningstvång gjordes beroende av lokala myndigheters beslut. Om märkningstvång beträffande charkuterivaror genomfördes, borde kostnaden för kontrollen ej åvila tillverkarna.

Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien har uttalat, att, då understundom även annat kött än sådant av nötkreatur, får, get, svin eller häst, såsom renkött och älgkött, komme till användning vid beredning av vissa köttvaror, detta borde beaktas vid utformningen av ifrågavarande märkningsbestämmelser.

I detta sammanhang må nämnas, att *jordbruksutredningen* jämväl i annat hänseende än nu berörts framkommit med förslag till ändring i gällande bestämmelser angående köttkontrollens tillämplighetsområde. Utredningen har sålunda ansett (sid. 204), att begreppet kött borde utvidgas att avse ej blott, såsom för närvarande är fallet, kött i vanlig bemärkelse jämte vissa uppräknade organ utan alla till människoföda brukliga djurdelar. En sådan utvidgning har synts utredningen befogad ej minst med hänsyn till att enligt dess förslag även beredda köttvaror skulle inordnas under kontrollen. Att denna bleve i möjligaste mån fullständig har utredningen funnit vara av stor vikt. Olägenheterna av den ifrågasatta utvidgningen skulle enligt utredningens mening i huvudsak vara av praktisk art och kunna i allt väsentligt undanröjas genom lämpliga föreskrifter angående kontrollens handhavande.

Frågan har i yttrandena icke avhandlats.

Ytterligare ett köttkontrollen avseende spörsmål torde i detta samband få upptagas till behandling. I en till medicinalstyrelsen ställd skrivelse den 30 maj 1923 framhöll sydvästra Skånes andelsslakteriförening u. p. a., att vid uppskärning av bacon för export till England åtskilligt avfall uppkomme, såsom fläskhare, ryggar, ben och fötter. På grund av den ringa storleken och beskaffenheten av sådant avfall vore en effektiv stämpling svår att utföra och minskade i många fall varans värde. Föreningen begärde besked, hur nödig kontroll skulle kunna anordnas utan dylik påföljd. I till medicinalstyrelsen avlätet yttrande över föreningens skrivelse föreslog svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien den 18 juni 1923, att utskuret kött och slaktavfall skulle befrias från stämpeltvång, under villkor att det dels försändes i plomberat emballage dels ock åtföljdes av veterinärintyg till styrkande av att varan vederbörligen besiktigats och godkänts.

Medicinalstyrelsen har härefter i skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 april 1925 anfört: Vid uppstyckande av stämplade djurkroppar kunde ej undvikas, att en del stycken bleve utan stämpel. Strängt taget skulle dylika ostämplade varor ej få säljas i samhällen med köttbesiktningstvång. Vid övervakande inom sådana samhällen av föreskrifterna om köttkontroll plägade hälsovårdsmyndigheterna ej ingripa mot saluhållande av ostämplade varor, om anledning funnes antaga, att de härrörde från inom samhället stämplade djurkroppar. Då till samhälle med köttbesiktningstvång för försäljning infördes köttvaror, hade däremot hälsovårdsmyndigheterna i vissa fall fordrat, att även kött i små stycken och slaktavfall skulle vara stämplat. Emellertid vore stämpelns anbringande å sådana varor som filéer, fötter och istrar förenade med vissa olägenheter. Kontrollen över försändandet av dylika varor till samhälle med köttbesiktningstvång borde därför ordnas på annat sätt. Enligt medicinalstyrelsens mening borde spörsmålet lösas så, att kött i mindre stycken och slaktavfall från

vederbörligen besiktigade djurkroppar finge fritt införas i samhälle med köttbesiktningstvang, om det emballage, vari varan försändes, vore försett med ett av besiktningsman vid den offentliga köttkontrollen anbragt märke, angivande att varan härrörde från i vederbörlig ordning stämplade djurkroppar. Styrelsen hemställde, att bestämmelser i sådant hänseende måtte utfärdas.

Över medicinalstyrelsens framställning hava under år 1928 avgivits yttranden av lantbruksstyrelsen, kommerskollegium och länsstyrelserna ävensom av Sveriges charkuteri- & slakteriidkares riksförbund. Framställningen har i samtliga yttranden, med undantag för yttrandet från länsstyrelsen i Blekinge län, tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Nämda länsstyrelse har förklarat, att länsstyrelsen visserligen ej ansåge sig böra avstyrka bifall till medicinalstyrelsens förslag, men att länsstyrelsen ej ville underlåta påpeka, att de garantier, de föreslagna bestämmelserna komme att giva, säkerligen bleve ganska små. Ett användande på illegitimt sätt av samma kontrollmärke flera gånger vore ej uteslutet, och än mindre kunde förhindras, att okontrollerad vara sammanfördes med och avyttrades samtidigt med kontrollerad vara, sedan denna lämnat emballaget. Länsstyrelsen i Kristianstads län har ansett, att även tunga, hjärta och njurar, vilka organ endast med svårighet kunde stämplas, och vilka kunde säljas skilda från övriga delar av djurkroppen, skulle kunna befrias från stämplingtvanget och få säljas under de av medicinalstyrelsen föreslagna kontrollbestämmelserna.

Omförmälda, vid ärendets beredning inom jordbruksdepartementet deltagande särskilda sakkunniga hava biträtt jordbruksutredningens förslag, att den nuvarande definitionen å begreppet kött enligt lagen angående köttbesiktning och slakthus måtte så ändras, att till kött komme att räknas alla till människoföda brukliga djurdelar. I samband därmed hava sakkunniga tagit upp till behandling såväl frågan om stämpling av mindre stycken av kött och slaktavfall som även frågan om stämplingstvangets betydelse över huvud. Sakkunniga hava beträffande nu nämnda spørsmål anført följande.

Sakkunniga utginge från, att bestämmelserna i lagen angående köttbesiktning och slakthus jämväl i fortsättningen endast skulle omfatta kött av nötkreatur, får, get, svin och häst. För erhållande av möjligast fullständiga kontroll borde till kött i lagens mening hänföras ej blott kött i vanlig bemärkelse utan alla till människoföda brukliga delar av ifrågavarande djur. Enligt sakkunnigas mening borde en dylik utvidgning av lagens tillämpning emellertid ej föranleda, att jämväl gällande stämplingsföreskrifter utvidgades i motsvarande omfattning. Sakkunniga ville i detta sammanhang föreslå ändring av det stadgande i § 2 av lagen, enligt vilket den omständigheten, huruvida en vara vore stämplad eller ej, tillmättes avgörande betydelse för frågan om den skulle få förekomma inom område med köttbesiktningstvang. Av vikt i sådant hänseende borde i stället allenast vara, huruvida varan blivit enligt la-

gen vederbörligen besiktigad och godkänd. Stämplingen borde blott tillerkännas värde såsom bevismedel härutinnan samt såsom medel att underlätta hälsovårdsmyndigheternas kontroll, att endast besiktigad och godkänd vara utbjödes. Ur dessa synpunkter torde, beträffande vara, som stannade inom det område, där besiktningen ägt rum, vara tillfyllest, att stämpling skedde i samma utsträckning som nu, oaktat om begreppet kött utvidgades på föreslaget sätt, härav följde, att ej alla delar av djuret bleve stämplade eller märkta.

Därest, på sätt sakkunniga föreslagit, stämplingen ej vidare, såsom nu vore fallet, gjordes till en ovillkorlig förutsättning för en varas tillåtlighet inom område med köttbesiktningstvång, bortfölle den grund, varå vissa hälsovårdsmyndigheter nu stödde sig, då de, enligt vad som uppgivits, stundom fordrade, att även mindre köttstycken och slaktavfall skulle vara försedda med stämpel. Såsom sakkunniga förut anfört borde den omständigheten, att begreppet kött utvidgades att avse alla till människoföda brukliga delar av djuret, icke, om varan stannade inom det område, där besiktningen ägt rum, föranleda stämpling i större utsträckning eller av andra delar av djuret än nu skedde. Skulle den besiktigade varan däremot transporteras till annan ort med besiktnings tvång, syntes det sakkunniga nödvändigt, att, därest varans egenskap av besiktigad ej framginge av stämpel, som redan enligt gällande bestämmelser skulle anbringas, varan eller dess emballage åsattes eller vidhäftades särskilt märke såsom tecken därå, att besiktning vederbörligen företagits. Sådant märke underlättade kontrollen inom den ort, dit varan fördes. Samtidigt tjänade det varuhavaren till bevis om att varan blivit i behörig ordning besiktigad. För att underlätta förfarandet och begränsa kostnaderna till de minsta möjliga borde märket få anbringas av den, vilken ombesörjde avsändandet av varan från det område, där besiktningen skett. Möjligheter till missbruk komme härigenom visserligen att föreligga. Risker för upptäckt torde emellertid vara så stor, att förefintligheten av sagda möjligheter ej borde tillmätas större betydelse. Förseelse borde för övrigt naturligtvis vara belagd med straff jämväl i fall, där ej ansvar följde redan enligt allmänna strafflagen. Framhållas finge, att ett förfarande enligt angivna riktlinjer redan sedan länge tillämpats på åtskilliga håll inom landet.

Närmare bestämmelser angående märkningen borde meddelas av Kungl. Maj:t i tillämpningsföreskrifter till lagen samt, enligt Kungl. Maj:ts förordnande, av medicinalstyrelsen.

Beträffande kontrollen å salta eller annorledes beredda köttvaror hava sakkunniga anfört som följer.

Köttbesiktningstvångets begränsning till att avse allenast färskt rått kött vore utan tvivel för snäv. Till en början ville sakkunniga förorda, att den inskränkning, som låge däri, att köttet skulle vara rått, borttogs. Vidare tillstyrkte sakkunniga, att det förbud, köttbesiktningstvånget innebure, utvidgades att omfatta jämväl salt, rökt och torkat kött samt över huvud taget charkuterivaror, vid vilkas beredning kött använts. Något undantag för konserver borde ej göras. Sakkunniga föresloges alltså förbud mot saluhållande, uthjudande, användande eller förvarande, såsom i § 2 av lagen sägs, av beredda köttvaror inom område med köttbesiktningstvång, därest ej det vid varans beredning använda köttet godkänts vid besiktning enligt lagen.

Skulle den beredda varan stanna inom område, där tillverkningen skett, torde någon märkning av varan till betecknande av att endast besiktigt kött använts vid framställningen ej erfordras. Avsåges varan däremot skola införas till annat område med köttbesiktningstvang, borde, i likhet med vad som föreslagits beträffande oberett kött, varan eller dess emballage förses med särskilt märke. Dylikt märke borde, liksom då fråga vore om oberett kött, kunna anbringas av avsändaren själv. Märkningens ändamål vore naturligtvis även här att underlätta kontrollen vid införsel till samhällen med köttbesiktningstvang samtidigt som märket, där annat ej styrktes, tjänade som bevis för att det i varan ingående köttet vore besiktigt och godkänt.

Ägde tillverkningen rum utom område, där köttbesiktningstvang gällde, borde märkning ej få företagas med mindre tillförlitlig kontroll vore anordnad därå, att allenast besiktigt och godkänt kött användes. Kontrollen borde lämpligen ske i den form, att allt kött, som användes vid vederbörande fabrik, innan det infördes i fabriken uppvisades för särskild tillsyningsman, som kontrollerade att köttet blivit i behörig ordning godkänt. Tillsyningsmannen, som måste intaga en i förhållande till fabriken ledning oberoende ställning, borde jämväl i övrigt hava uppsikt över och kontrollera tillverkningen vid fabriken.

Om ock med en viss tvekan ansåge sakkunniga sig böra tillstyrka, att till område med köttbesiktningstvang jämväl finge införas vara, tillverkad av kött, som enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser godkänts vid besiktning å charkuterifabriken, jämbördig med den för den offentliga köttkontrollen gällande. Förutsättning härför borde tillika vara, att tillverkningen vid fabriken vore ställd under offentlig kontroll.

Vid utformande av de kontrollbestämmelser som erfordrades beträffande fabriker, varom i det föregående nämnts, borde tillses, att kostnaderna icke bleve för fabrikanten oskäligt betungande.

*Departements-
chefen.*

Den uppfattning, som uttalats av de för ärendets beredning tillkallade sakkunniga, att såsom villkor för tillstånd att inom område med köttbesiktningstvang saluhålla, utbjuda, använda eller förvara viss köttvara bör krävas ej att varan är försedd med stämpel utan allenast att den efter vederbörlig besiktning godkänts såsom tjänlig till människoföda, finner jag naturlig och riktig. Ur kontrollens synpunkt fordras dock, såsom sakkunniga också förutsatt, att stämpling eller märkning i viss utsträckning äger rum. Nuvarande stämplingsförfarande bör därför bibehållas, men gällande bestämmelser böra på sätt sakkunniga föreslagit ändras därhän, att förekomsten inom område med köttbesiktningstvang av ostämplat kött ej medför annan påföljd än att vederbörande får vara beredd att enligt vanliga bevisregler styrka sitt påstående, att köttet blivit besiktigt och godkänt.

Tyngdpunkten av hälsovårdsmyndigheternas kontroll synes enligt utredningen i ärendet vara förlagd till sådant kött, som ej besiktigats vid vederbörande samhälles egen köttbesiktningsbyrå utan som, under uppgift att besiktning annorstädes företagits, infördes till samhället. I varuhavarens eget intresse torde ligga, att anordningar träffas för att riktigheten av sådan uppgift lätt kan konstateras. Jag anser mig därför

böra biträda sakkunnigas förslag om särskilda märkningsföreskrifter beträffande vara, som skall införas till område med köttbesiktningstvång. Ej heller i detta fall torde frånvaron av stämpel eller märke emellertid böra medföra annan påföljd än att varuhavaren, om så fordras, får i annan ordning styrka varans tillåtlighet. Omförmälda särskilda föreskrifter torde ankomma på Kungl. Maj:t att i administrativ väg meddela. Sakkunnigas förslag, att avsändaren av varan själv får ombesörja märkningen, bör härvid godtagas. Med en sådan anordning komma kostnaderna för märkningen att bli obetydliga. Faran för missbruk torde, såsom sakkunniga framhållit, ej heller behöva bli stor.

Mot jordbruksutredningens av sakkunniga understödda förslag, att till kött i lagens mening böra räknas ej blott de delar av djuret, som nu hänföras dit, utan varje till människoföda användbar del av detsamma, har jag ej något att erinra. Stadgandet i lagens § 1 torde alltså böra undergå viss jämkning. I anslutning till de synpunkter, jag nyss framhållit, utgår jag härvid i likhet med sakkunniga från att några särskilda bestämmelser angående stämpling eller märkning av de nya djurdelar, som sålunda komma att inbegripas under lagen, icke erfordras, i den mån dylika bestämmelser ej föranledas redan av det förut sagda. De betänkligheter, som med hänsyn till stämplingssvårigheterna tidigare rests mot ifrågavarande utvidgning av lagens tillämpningsområde, torde alltså väsentligen bortfalla.

Enligt en i stort sett enhällig uppfattning är den nuvarande begränsningen av begreppet köttbesiktningstvång ej tillfredsställande, utan synes en ändring härutinnan påkallad. Meningarna bryta sig däremot något, då det gäller att finna det lyckligaste sättet för lösningen av spörsmålet. Sakkunniga hava i stort sett anslutit sig till jordbruksutredningen, som i sin ordning väsentligen byggt sitt utlåtande på medicinalstyrelsens förslag. För egen del finner jag det resultat, vartill sakkunniga sålunda kommit, ägnat att läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Jag förordar alltså, att såsom regel stadgas förbud mot saluhållande, utbudande, användande eller förvarande, på sätt i § 2 av lagen sägs, inom område med köttbesiktningstvång av färskt, salt, rökt eller torakat kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst, med mindre köttet besiktigats och godkänts enligt lagens föreskrifter. Förbudet bör jämväl gälla övriga charkuterivaror, däri kött ingår, varvid fordran på besiktning och godkännande bör avse det för tillverkningen av varan använda köttet. Den sålunda tillstyrkta utvidgningen av köttbesiktningstvångets innebörd föranleder vissa ändringar i § 2 mom. 1 samt § 9 första stycket av lagen. Att, såsom bland andra kommerskollegium föreslagit, göra undantag för konserver finner jag icke tillrådligt. Ett dylikt undantag kunde, på sätt medicinalstyrelsen framhållit, leda till, att till konserverfabriker avyttrades sådant kött, som varuhavaren ej vågade införa till område med köttbesiktningstvång. Anledning att i detta samman-

hang utsträcka förbudet att omfatta även kött av andra djur än de här förut nämnda har jag ej ansett föreligga.

Har vid tillverkningen av salt, rökt eller torkat kött eller annorledes beredd vara använts kött, som besiktigats och godkänts inom område med köttbesiktningstvång, synes, såsom sakkunniga föreslagit, den omständigheten att tillverkningen ägt rum utom område med besiktnings- tvång ej böra hindra, att varan införes till sådant område. Det av sakkunniga såsom förutsättning härför uppställda kravet att tillförlitlig kontroll anordnas därå, att endast besiktigat och godkänt kött användes vid fabriken, torde emellertid ej kunna eftersättas. Det synes ej vara en obillig fordran, att tillverkare, som önskar komma i åtnjutande av sådan rätt, varom här är fråga, underkastar sig de kostnader, vilka för dylik kontroll kunna bli erforderliga. Kungl. Maj:t, som framdeles torde hava att utfärda närmare bestämmelser angående sagda kontroll, torde låta sig angeläget vara att tillse, att bestämmelserna ej bli mera tyngande än som av omständigheterna oundgängligen betingas.

Charkuterifabrik, som så önskar, torde vidare, på sätt sakkunniga angivit, böra beredas möjlighet att få det för sin tillverkning erforderliga köttet besiktigat och godkänt vid själva fabriken. Förutsättning för att dylik besiktning skall medföra rätt att inom område med köttbesiktningstvång saluföra vara, beredd av sålunda besiktigat kött, måste naturligtvis vara, att besiktningen i alla hänseenden blir lika noggrann och tillförlitlig som vid den offentliga köttkontrollen. Kravet på kvalifikationer hos den veterinär, som utför besiktningen, måste sålunda i båda fallen ställas lika högt, och samma regler för besiktningen måste tillämpas. Vidare torde, om varan skall få införas till område med köttbesiktningstvång, bli nödvändigt fordra, att tillverkningen ställs under kontroll till vinnande av garanti, att endast besiktigat kött därvid kommer till användning. Utfärdandet av erforderliga besiktnings- och kontrollbestämmelser torde ankomma på Kungl. Maj:t i administrativ väg. Även i detta fall måste beaktas angelägenheten av att kostnader- na i görligaste mån nedbringas. I anslutning till det anförda torde i § 9 av lagen böra intagas ett fjärde stycke av innehåll, att, därest beredning av salt, rökt eller torkat kött eller av annan köttvara blivit på av Kungl. Maj:t fastställda villkor ställd under offentlig kontroll, det vid beredningen använda köttet skall, om det godkänts vid besiktning, som Kungl. Maj:t föreskriver, så anses som om det godkänts vid besiktning enligt lagen.

Vad angår frågan om stämpling eller märkning av beredda köttvaror böra även här de synpunkter, sakkunniga framhållit, vinna tillämpning. Allenast för det fall att vara, som tillverkats å viss ort, skall därifrån införas till annat område och köttbesiktningstvång inom detta är gällande, torde sålunda märkning av varan eller dess emballage böra föreskrivas. Underlåten märkning bör här lika litet som i tidigare avhand-

lade fall medföra annan påföljd än att varuhavaren riskerar att nödgas på annat sätt än genom påvisande av märkningen styrka, att endast besiktigat och godkänt kött använts vid beredningen av varan. Att, såsom Sveriges charkuteri- & slakteriidkares riksförbund föreslagit, låta märkningen bli beroende av de lokala myndigheternas beslut, finner jag ej lämpligt. Märkningen torde liksom beträffande oberett kött få utföras av varuhavaren själv och på hans bekostnad.

Vad jag i det föregående anført angående stämpling och märkning såväl beträffande kött som i fråga om beredda köttvaror förutsätter vissa ändringar och tillägg i lagens § 2 mom. 1 samt § 6 mom. 1, 2 och 4.

2. Om införande av köttbesiktningstvång och därmed sammanhängande spörsmål.

Jämlikt § 2 mom. 2 i lagen angående köttbesiktning och slakthus kan köttbesiktningstvång stadgas allenast för stad eller annat samhälle, där hälsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad i tillämpliga delar gälla, eller för visst område av stad eller sådant samhälle. Införande av dylikt tvång ankommer på länsstyrelsen och förutsätter framställning från stadsfullmäktige eller annan motsvarande kommunalmyndighet. Köttbesiktningstvång införes under villkor att genom samhällets försorg och på dess bekostnad anställs nödigt antal besiktningsmän och vidtagas de övriga åtgärder, som erfordras för att köttbesiktning inom ifrågavarande område må kunna äga rum utan större tidsutdräkt eller annan olägenhet.

I kungörelsen med särskilda föreskrifter om besiktning och stämpling av kött m. m. enligt lagen angående köttbesiktning och slakthus stadgas bland annat, i kungörelsens § 2, att i samhälle, där köttbesiktningstvång är infört, skall finnas för besiktning och stämpling erforderligt antal köttbesiktningsbyråer med därtill hörande inrättningar för särskild behandling och oskadliggörande av kött.

Den 31 december 1933 var köttbesiktningstvång infört i 113 samhällen.

I skrivelse den 15 juni 1929 har *styrelsen för svenska landskommunernas förbund* anhållit, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att rätten att erhålla köttbesiktningstvång utsträcktes till kommun, där hälsovårdsstadgans föreskrifter rörande landsbygden gällde. Till stöd för denna framställning har anförts, att behov av köttbesiktningstvång kunde förefinnas även i rena landskommuner, särskilt då fråga vore om orter, gränsande till samhällen med dylikt tvång, eller om större tätare bebyggda samhällen utan stads eller municipalsamhälles karaktär. Fullt effektiva skyddsåtgärder vore med nuvarande lagstiftning ej möjliga att vidtaga för dessa kommuner.

Efter hörande av svenska distriktsveterinärföreningen och svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien har medicinalstyrelsen i utlåtande över framställningen den 2 december 1929 tillstyrkt bifall till densamma. Särskilt har medicinalstyrelsen framhållit betydelsen av att rätt till införande av köttbesiktningstvång erhöles för sådana tätbebyggda samhällen på landsbygden, vilka låge invid eller i närheten av ett större samhälle med köttbesiktningstvång, enär fara eljest föreläge, att förstnämnda samhällen finge mottaga det sämre kött, som yrkesidkarna insåge, att de ej skulle få godkänt vid besiktning inom det större samhället.

Jämväl *jordbruksutredningen* (sid. 205) har uttalat önskvärdheten av att möjlighet att införa köttbesiktningstvång i egentliga landskommuner förefunnes. Med hänsyn till den betydelse, frågan om ett ändamålsenligt ordnande av besiktningsväsendet hade för jordbrukarna, vore det emellertid enligt utredningens mening av vikt, att dessa genom någon sin organisation bereddes inflytande vid hithörande frågors handläggning. Det borde därför uttryckligen föreskrivas, att länsstyrelse, innan beslut om införande av köttbesiktningstvång meddelades, skulle höra förvaltningsutskottet hos vederbörande hushållningssällskap. Jordbruksutredningen har vidare framhållit (sid. 187), att gällande bestämmelser, enligt vilka det i viss utsträckning överlättes å de särskilda kommunerna att ordna sina angelägenheter i hälsovårdsavseende, haft till följd, att de i de skilda kommunerna tillämpade föreskrifterna i alltför stor utsträckning präglats av lokala hänsyn samt på grund därav blivit synnerligen olikartade, vilket i hög grad vore störande för den allmänna omsättningen av köttvaror. Så kunde t. ex. den omständigheten, att i flera städer med ett efter svenska förhållanden högt invånarantal köttbesiktningstvång ej funnes infört, medan dylikt tvång gällde i åtskilliga relativt små samhällen, icke anses tillfredsställande. Utredningen ifrågasatte, att detta missförhållande avhjälptes genom ett stadgande, att köttbesiktningstvång skulle gälla i varje samhälle av viss storlek, förslagsvis samhällen med minst 4,000 invånare. Vägande invändningar mot en dylik anordning kunde enligt utredningens åsikt knappast framställas. Vid den omständigheten, att därigenom frågan om köttbesiktningstvång helt undandroges kommunernas bestämmanderätt, borde ej alltför stort avseende fästas, då denna fråga berörde ej endast invånarna i vederbörande samhälle utan jämväl de jordbrukare, vilka dit införde kött och fläsk, samt, med hänsyn till den livliga handeln med dessa varor, även övriga samhällen med köttbesiktningstvång.

I de över jordbruksutredningens betänkande avgivna yttrandena har vad jordbruksutredningen anfört i allmänhet icke ur principiella synpunkter föranlett erinran. Vad angår frågan om obligatoriskt köttbesiktningstvång i samhällen av viss storlek har mot införande av ett stad-

gande i sådant hänseende allenast Stockholms handelskammare yttrat sig avstyrkande. Nämnda handelskammare har anfört, att utanför de av köttkontrollens utövande närmast intresserade kretsarna den uppfattningen torde vara tämligen allmän, att den nuvarande kontroll- och besiktningsverksamheten beredde all den garanti, som skälig kunde begäras. Erfarenheten hade icke givit stöd för antagandet, att i dessa hänseenden några risker av mera framträdande art förefunnos, och längre gående åtgärder vore ej påkallade av något hos förbrukarna mera allmänt tillkännagivet behov. Under sådana omständigheter skulle ett förverkligande av jordbruksutredningens förslag innebära ett onödigt kringskärande av rörelsefriheten hos en mycket betydande grupp av de näringsidkare, som nu ombesörjde mottagandet och avsättningen av en stor del av slaktdjursproduktionen. Det komme jämväl att medföra minskade försäljningspris för vissa grupper bland producenterna eller ökad kostnad för konsumenterna.

Lantbruksstyrelsen har uttalat, att en utsträckt köttkontroll indirekt skulle komma att verka lättande på marknaden, då därigenom antagligen icke obetydliga mängder kött komme att kasseras. Styrelsen har emellertid framhållit, att det icke borde lämnas helt obeaktat, att ett genomförande i praktiken av en dylik kontroll i de speciella fallen ofta nog måste medföra ganska kännbara ekonomiska konsekvenser för slaktdjurens ägare.

Medicinalstyrelsen har ansett gränsen för invånarantalet i de samhällen, där obligatoriskt köttbesiktnings tvång skulle gälla, kunna utan olägenhet sänkas till 3,000 eller 2,000, under förutsättning att föreskrift samtidigt lämnades därom, att Kungl. Maj:t ägde efter framställning av stadsfullmäktige eller motsvarande kommunalmyndighet i särskilt fall medgiva undantag från stadgandet i fråga. Dylikt undantag borde dock enligt medicinalstyrelsens mening ej lämnas med mindre fullt giltiga skäl förelåge, såsom att kostnaderna skulle bli alltför höga eller att kompetent besiktningsman ej vore eller kunde väntas bli bosatt i samhället eller dess närhet.

Jämväl från åtskilliga andra håll, såsom Sveriges allmänna lantbruks sällskap och Sveriges slakteriförbund, har föreslagits, att köttbesiktnings tvång borde göras obligatoriskt även i samhällen med lägre antal invånare än det av jordbruksutredningen angivna. Såsom skäl härför har ej sällan åberopats, förutom de av utredningen anförda synpunkterna, den omständigheten, att genom sådan utsträckning av köttbesiktnings tvånget ökad betydelse och rättvisare resultat skulle tillförsäkras ett av utredningen i dess omförmälda betänkande framlagt förslag om upptagande av viss avgift för åstadkommande av bättre avsättningsförhållanden för slaktdjur och slakteriprodukter s. k. slaktdjursavgift. Jag vill i detta sammanhang erinra därom, att nämnda förslag, i huvudsakligen oförändrat skick, av Kungl. Maj:t förelades 1933 års riksdag och av riks-

dagen antogs. Förslaget ligger till grund för förordningen den 26 juni 1933 (nr 387) angående slaktdjursavgift, enligt vilken förordning dylik avgift skall upptagas för kött, som godkänts antingen vid besiktning enligt lagen angående köttbesiktning och slakthus eller vid besiktning å slakteriinrättning, ställd under offentlig kontroll.

I skrivelse den 24 oktober 1924 har *svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien* hemställt om sådan ändring av § 2 mom. 2 i lagen, att möjlighet bereddes för ett samhälle att införa köttbesiktningstvång utan därmed förenad ovillkorlig skyldighet att vidtaga åtgärder för köttbesiktning inom samhället. Såsom motiv anför föreningen, att i närheten av större städer ofta bildades stadsliknande samhällen. Enligt gällande bestämmelser kunde köttbesiktningstvång ej införas i dylikt samhälle — som visserligen till stor del köpte sitt behov av kött i staden, men inom vilket dock en viss handel med obesiktigt kött ägde rum — utan att köttbesiktningsbyrå inrättades därstädes. Inrättandet av köttbesiktningsbyrå vore ej sällan förenat med sådana kostnader, att det verkade avskräckande. Då köttbesiktningstvång införts för en stad, borde emellertid ofta köttbesiktningen för närliggande samhälle kunna utan olägenhet försiggå i stadens köttbesiktningsbyrå.

Medicinalstyrelsen, som med skrivelse den 15 december 1924 överlämnat nyssberörda framställning till Kungl. Maj:t, har såsom sin mening uttalat, att intet hinder borde föreligga, att en köttbesiktningsbyrå, där så funnes lämpligt, fungerade för två eller flera samhällen, oberoende av huruvida något av dessa vore stad. Medicinalstyrelsen har föreslagit, att i § 2 mom. 2 upptoges ett stadgande av innehåll, att om flera samhällen, där köttbesiktningstvång avsåges skola införas, vore så belägna i förhållande till varandra, att den för samhällena erforderliga köttbesiktningen kunde utan olägenhet äga rum inom allenast ett av dem, köttbesiktningsstvång kunde stadgas jämväl för de övriga samhällena utan hinder av att åtgärder ej vidtagits för anordnande av köttbesiktning därstädes.

Över veterinärföreningens och medicinalstyrelsens framställningar hava yttranden under år 1928 avgivits av lantbruksstyrelsen, kommerskollegium, samtliga länsstyrelser samt Sveriges charkuteri- & slakteriidkares riksförbund.

Lantbruksstyrelsen har förklarat sig ur synpunkten av de intressen, styrelsen hade att bevaka, ej hava något att erinra mot medicinalstyrelsens förslag.

Kommerskollegium har ej heller haft något att erinra mot ändringar i av medicinalstyrelsen angivet hänseende, därvid kollegiet dock framhållit, att möjligheterna att för ändamålet anlita anordningar i även flera än ett närliggande samhälle ej borde anses förhindrade genom de nya bestämmelserna. Kollegiet har vidare förklarat sig förutsätta, att det samhälle, vars anordningar för köttbesiktning företrä-

desvis skulle tillgodose besiktningsbehovet för köttvaror, avsedda för konsumtion i samhälle, där köttbesiktningstvång utan skyldighet att inrätta egen köttbesiktningsbyrå skulle införas, bleve i tillfälle att hos den beslutande myndigheten yttra sig, innan fråga om sådant köttbesiktnings- tvång avgjordes. Bland annat för åstadkommande av likformig behand- ling av dylika frågor, där två eller flera samhällens intressen kunde kräva beaktande, kunde det möjligen sättas i fråga att förbehålla avgörandet av ärenden av detta slag åt Kungl. Maj:t.

Jämväl länsstyrelserna hava i princip godtagit vad medicinal- styrelsen föreslagit. Vissa erinringar hava dock framförts. Sålunda har överståthållarämbetet ifrågasatt, huruvida ej bestämmelserna borde gi- gas sådan utformning, att köttbesiktningen kunde även för samhällen, i vilka köttbesiktningstvång redan vore infört, förläggas till allenast ett av samhällena. Länsstyrelserna i Södermanlands och Blekinge län hava gjort gällande, att förmänen av gemensam köttbesiktningsbyrå borde om- fatta även det fall, att samhälle, där köttbesiktningstvång avsåges skola införas, ville begagna sig av anordningarna inom samhälle, där sådant tvång redan funnes infört. Länsstyrelsen i Uppsala län har framhållit, att köttbesiktningstvång för visst samhälle ej borde stadgas mot bestri- dande av det samhälle, vars anstalter för köttbesiktning avsåges skola i främsta rummet anlitas. Länsstyrelsen i Västernorrlands län slutligen har ansett rimligt, att, då ett samhälle anlidade ett annat samhälles an- stalter för köttbesiktning, samhällena gemensamt bekostade dessa anstal- ter, samt uttalat, att det förty borde fordras, att samhällena träffade överenskommelse angående fördelningen av kostnaderna, innan förord- nande om köttbesiktningstvång i förevarande fall meddelades.

Sveriges charkuteri- & slakteriidkares riksförbund har anslutit sig till medicinalstyrelsens förslag.

Sedermåra hava i skrivelse den 4 november 1931 *kommunalnämndsord- föranden K. J. Söderberg i Norrviken och länsveterinären E. Dunge* an- mänt, att representanter för hälsovårdsnämnderna i städerna Sundbyberg och Lidingö, Hässelby köping samt Sollentuna och Solna kommuner med däri ingående municipalsamhällena Norrviken, Hagalund, Råsunda, Hu- vudsta och Lilla Alby vid sammanträde den 22 oktober 1931 beslutat hem- ställa om ändring i lagen angående köttbesiktning och slakthus i det av medicinalstyrelsen angivna syfte, därvid lagrummet i fråga borde givas sådan lydelse, att hinder icke mötte för införande av köttbesiktningstvång inom hela landskommuner, där så prövades utan olägenhet kunna äga rum, med hänvisning till en eller flera inom kommunen eller inom intill- liggande kommuner förefintliga köttbesiktningsbyråer.

Jordbruksutredningen (sid. 205) har funnit önskemålet att två eller flera kommuner eller samhällen skulle kunna förena sig om gemensam besikt- ningsbyrå värt beaktande. Utgående från att ordnandet av köttbesikt- ningsväsendet vore en kommunal förvaltningsuppgift, har utredningen

ansett, att det borde beredas möjlighet för flera kommuner eller samhällen att handhava nämnda uppgift enligt bestämmelserna i lagen den 13 juni 1919 om kommunalförbund.

Slutligen har *riksdagen* i skrivelse den 31 mars 1933, nr 116, med anledning av en inom andra kammaren väckt motion, nr 275, däri hemställts, att lagändring måtte vidtagas i enlighet med medicinalstyrelsens förslag, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning rörande sagda ändring samt skyndsamt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. I riksdagsskrivelsen har åberopats jordbruksutskottets över motionen avgivna utlåtande, nr 31, enligt vilket utskottet funnit önskvärt, att en lagändring i det i motionen angivna syftet komme till stånd.

Innan jag redogör för de sakkunnigas ställning till förevarande spörsmål, vill jag nämna, att enligt Sveriges officiella statistik den 31 december 1932 inom riket funnos 82 städer samt 9 köpingar och municipalsamhällen med över 4,000 invånare, 90 städer samt 19 köpingar och municipalsamhällen med över 3,000 invånare, 104 städer samt 50 köpingar och municipalsamhällen med över 2,000 invånare och 10 städer samt 212 köpingar och municipalsamhällen med mindre än 2,000 invånare. Av de 113 samhällen, inom vilka köttbesiktningstvång gällde den 31 december 1933, hade den 31 december 1932 64 städer mer än 4,000 invånare, 70 städer samt 4 köpingar och municipalsamhällen mer än 3,000 invånare, 80 städer samt 11 köpingar och municipalsamhällen mer än 2,000 invånare samt en stad och 21 köpingar och municipalsamhällen mindre än 2,000 invånare.

Sakkunniga hava tillstyrkt, att köttbesiktningstvång i viss utsträckning gjordes obligatoriskt, att möjlighet bereddes till införande av köttbesiktningstvång jämväl i egentliga landskommuner, att hushållningssällskapets förvaltningsutskott finge yttra sig, innan köttbesiktningstvång infördes, ändrades eller upphävdes för område, där sådant tvång ej skulle vara obligatoriskt, samt att nuvarande bestämmelser angående skyldighet för varje särskilt område med köttbesiktningstvång att hava egna anordningar för besiktningens verkställande modifierades. *Sakkunniga* hava i förevarande hänseenden anført:

Sakkunniga tillstyrkte, att köttbesiktningstvång gjordes obligatoriskt för samhällen över viss storlek. Ett dylikt påbud torde dock böra begränsas till att avse städer och sådana samhällen, där hälsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad i tillämpliga delar gällde. Dess utsträckande till att gälla även de egentliga landskommunerna kunde redan på grund av de tekniska svårigheter, en sådan åtgärd skulle möta, ej ske. Vad kravet på visst lägsta invånarantal beträffade, syntes gränsen böra sättas vid 4,000 invånare. Ur enhetlighetens synpunkt vore visserligen önskvärt att kunna nå även städer och andra samhällen med lägre invånarantal än nu nämnts. Då *sakkunniga* likväl stannat vid sagda siffra, hade detta berott därpå, att *sakkunniga* befarat, att längre gående bestämmel-

ser skulle komma att beröra samhällen med väl ringa ekonomisk bärkraft. Tänkbart vore, att också enligt sakkunnigas förslag det i något fall, på grund av särskilda omständigheter, t. ex. att det skulle medföra oskäligt stora kostnader, bleve obilligt eller eljest olämpligt att ett stadgande om obligatoriskt köttbesiktningstvång strängt genomfördes. Med hänsyn härtill torde Kungl. Maj:t böra givas befogenhet att för sådant fall medgiva undantag från stadgandet i fråga.

För att städer och andra samhällen, vilka berördes av de föreslagna bestämmelserna, skulle bli i tillfälle att inrätta sig efter desamma, torde viss, ej alltför kort, övergångstid erfordras. Under förutsättning att ändringsförslaget godkändes av 1934 års riksdag, torde det därför i denna del ej böra bringas i tillämpning förrän från och med den 1 januari 1937.

Hade stad eller sådant annat samhälle, där hälsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad i tillämpliga delar gällde, ej 4,000 invånare, borde samhället naturligtvis ej därigenom, att, på sätt föreslagits, köttbesiktningstvång gjordes obligatoriskt för de större samhällena, betagas den möjlighet, som redan nu tillkomme detsamma att frivilligt införa besiktningstvång. Sakkunniga tillstyrkte, att liknande möjlighet bereddes jämväl samhällen och kommuner, där hälsovårdsstadgans föreskrifter rörande landet gällde. Tillika tillstyrkte sakkunniga emellertid, att hushållningssällskapets förvaltningsutskott bereddes tillfälle att yttra sig, innan köttbesiktningstvång infördes för område, där sådant tvång ej skulle vara obligatoriskt. Önskade vederbörande samhälle eller kommun, att meddelat stadgande om besiktningstvång skulle ändras eller upphävas, borde förvaltningsutskottet höras jämväl i denna fråga.

För de fall, då den köttbesiktning, som vore erforderlig för ett samhälle med köttbesiktningstvång, kunde utan tidsutdräkt eller annan olägenhet utföras inom ett eller flera andra samhällen, syntes intet vara att erinra mot att förstnämnda samhälle befriades från den skyldighet att anordna besiktning, som enligt gällande bestämmelser ålåg detsamma. Vore ett samhälles anordningar för köttbesiktning sådana, att de utan vidare medgäve besiktning jämväl för ett annat, torde det uteslutande vara till förmån för samhället att få denna senare besiktning sig anförtrödd. Redan nu verkställdes inom åtskilliga samhällen köttbesiktning långt utöver det egna behovet. Kunde däremot ett samhälle ej utan fara för ökade kostnader utföra besiktning jämväl för tillgodoseende av annat samhälles behov, syntes det bli nödvändigt, att samhällena träffade överenskommelse angående kostnadernas fördelning sinsemellan. Uttrycklig bestämmelse härutinnan syntes dock ej behöva intagas i lagen, liksom det ej heller syntes lämpligt med en ovillkorlig föreskrift, att, på sätt ifrågasatts, samhällena skulle handhava den gemensamma köttbesiktningen i den ordning, som stadgades i lagen om kommunalförbund. Sakkunniga förutsatte emellertid, att ett samhälle ej under hänvisning till köttbesiktningen inom ett annat samhälle fritoges från skyldighet att hava egna besiktningsanordningar, med mindre det senare samhället först hörts i ärendet. För att säkra ett förutsättningslöst bedömande och en enhetlig lagtillämpning syntes det böra ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra frågor av förevarande slag. Kommun, som ej vore samhälle, borde i samtliga de hänseenden, vilka här avsåges, betraktas lika med samhälle. En landskommun och en stad borde sålunda exempelvis kunna hava gemensam köttbesiktningsbyrå. Bestämmelserna borde vidare gälla även sådana samhällen eller kommuner, inom vilka köttbesiktningstvång re-

dan vore infört, då fråga om ordnande av gemensam köttbesiktning uppstode.

Likvärdigt därmed, att den för samhället eller kommunen erforderliga köttbesiktningen kunde verkställas inom annat samhälle eller annan kommun, borde anses den omständigheten, att besiktningen kunde äga rum vid någon under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinrättning. Även för sådant fall borde Kungl. Maj:t följaktligen kunna meddela befrielse från den samhället eller kommunen eljest åliggande besiktningsskyldigheten. Utan betydelse syntes härvid vara, huruvida slakteriinrättningen låge inom eller utom det område, som omfattades av besiktningstvånget, blott den vore så belägen, att besiktningen utan olägenhet kunde ske vid inrättningen.

Sakkunniga hava slutligen framhållit, att de av sakkunniga i annat sammanhang förordade bestämmelserna angående märkning av vara, som transporterades till annan ort med köttbesiktningstvång, icke borde hava avseende å det fall, att transporten ägde rum allenast mellan samhällen eller kommuner, vilka på sätt nu nämnts anordnat gemensam köttbesiktning.

Departements-
chefen.

Såväl av hygieniska skäl som med hänsyn till betydelsen för kötthandeln av en enhetlig livsmedelslagstiftning vore det önskligt, att köttbesiktningstvång kunde göras allmänt gällande. En bestämmelse om obligatoriskt köttbesiktningstvång för egentliga landskommuner torde dock, såsom sakkunniga framhållit, icke kunna genomföras. Kompetenta besiktningsmän till det antal, som härför skulle erfordras, torde ej stå att uppbringa, i varje fall ej om kostnaderna för besiktningen skulle stanna inom skäliga gränser. Av kostnadsskäl torde köttbesiktningstvång ej heller kunna göras obligatoriskt för samtliga städer och stadsliknande samhällen. Förslaget att en gräns här sättes vid ett invånarantal av 4,000 finner jag lämpligt avvägt. Jag tillstyrker också, att Kungl. Maj:t tillerkännes befogenhet att i ömmande fall medgiva jämväl samhällen med högre invånarantal befrielse från skyldighet att införa köttbesiktnings tvång. Nyssberörda förslag innebär i praktiken, att 18 städer samt 9 köpingar och municipalsamhällen, vilka nu ej hava köttbesiktningstvång, skulle bli skyldiga införa sådant. Härtill kunna komma vissa andra tätbebyggda samhällen, där hälsovårdsstadgans föreskrifter om stad i tillämpliga delar gälla. Med anledning av vad i ett flertal yttranden anförts rörande angelägenheten att med hänsyn till sättet för slaktdjursavgiftens uppbärande köttbesiktningstvånget vunne än större utbredning, vill jag erinra, att förordningen angående slaktdjursavgift är av allenast tillfällig natur. Den torde därför ej böra påverka avfattningen av förvarande lag. Däremot synes det som om den av sakkunniga föreslagna övergångstiden för bestämmelsernas ikraftträdande vore onödigt frikostigt tillmätt. Bestämmelserna torde enligt mitt förmenande kunna bringas i tillämpning redan från och med den 1 januari 1936.

Jag tillstyrker förslaget, att köttbesiktningstväng må, till skillnad från vad nu är fallet, efter framställning av vederbörande kommunala myndigheter införas även i egentliga landskommuner eller visst område av sådan kommun. Mot vad sakkunniga anfört angående hörande av hushållningssällskapets förvaltningsutskott har jag intet att erinra.

Förslaget att område med köttbesiktningstväng i vissa fall må, om Kungl. Maj:t så medgiver, befrias från skyldighet att hava egna besiktningssanordningar synes böra genomföras. Härvid torde, under beaktande av de synpunkter, sakkunniga framhållit, kunna tillåtas såväl att flera än två samhällen eller kommuner förena sig om gemensamma dylika anordningar som även att visst område anlitar besiktningssanordningarna inom flera samhällen eller kommuner. Bestämmelserna böra vidare, på sätt sakkunniga föreslagit, äga tillämpning jämväl å områden, för vilka vid ikraftträdandet av ifrågavarande bestämmelser besiktningstväng redan är gällande. Kan besiktningen utan olägenhet äga rum vid enskild under offentlig kontroll ställd slakteriinrättning, synes tillika, i överensstämmelse med sakkunnigas förslag, hinder ej böra möta för tillstånd till besiktningssfrågans lösning på dylik väg.

Genomförandet av nu tillstyrkta förslag föranleder vissa ändringar i lagens § 2 mom. 2. Härvid synes lämpligt, att sagda moment uppdelas på två, sålunda att det nya andra momentet kommer att innehålla föreskrifter angående införande, ändring och upphävande av köttbesiktningstväng, samt att i ett tredje moment intagas bestämmelser om besiktningens anordnande och därmed sammanhängande spörsmål. I anslutning till att möjlighet öppnas för de egentliga landskommunerna att införa köttbesiktningstväng synes vidare jämkning böra företagas av nuvarande stadgande i § 15 mom. 1, enligt vilket böter, som ådömas för förseelse mot lagen, skola tillfalla samhällets kassa.

Bland sakkunniga har uttalats såsom önskvärt, att benämningen besiktningssman måtte utbytas mot beteckningen besiktningssveterinär. Förverkligandet av berörda önskemål, vilket jag ansett mig kunna tillmötesgå, föranleder ändringar i åtskilliga paragrafer i lagen.

3. Slakthustväng.

Slakthustväng innefattar enligt § 3 mom. 1 i lagen angående köttbesiktning och slakthus förbud att slakta nötkreatur, får, get, svin eller häst annorledes än i särskilt för ändamålet inrättat och till allmänt begagnande upplåtet offentligt slakthus. Dylikt tvång kan stadgas allenast för stad eller visst område därav. Föreskrift angående införande av slakthustväng meddelas av länsstyrelsen i den ordning och under de villkor, som gälla om köttbesiktningstväng, sedan offentligt slakthus enligt av medicinalstyrelsen, efter länsstyrelsens hörande, gillad plan blivit uppfört och godkänt. Ligger slakthuset utom stadens område, skall ärendet underställas Kungl.

Maj:ts prövning. Är köttbesiktningstvång icke redan gällande för stad eller det område därav, inom vilket slakthustvång är avsett att införas, bör köttbesiktningstvång föreskrivas i sammanhang med slakthustvånget.

Utan hinder av slakthustvång får enligt samma moment djur nedslaktas utom det offentliga slakthuset, om nedslaktandet föranledes av hastigt inträffad sjukdom eller olyckshändelse. I sådant fall skall dock köttet, om det är avsett att användas till människoföda, genast efter nedslaktningen ostyckat jämte alla därtill hörande inälvor utom tarmar föras till det offentliga slakthuset för att där besiktigas. Enligt § 3 mom. 2 får vidare person, bosatt inom stad med slakthustvång men utanför dess planlagda område, för förbrukning i eget hushåll slakta honom tillhöriga djur utom det offentliga slakthuset.

Jämlikt § 9 andra stycket äger Kungl. Maj:t utan hinder av lagens bestämmelser medgiva, att i stad med slakthustvång nedslaktning av kreatur må verkställas, förutom i det offentliga slakthuset, i exportslakteri, varom tidigare nämnts.

Slakthustvång är införd i åtta städer, nämligen Stockholm, Göteborg, Malmö, Eskilstuna, Linköping, Karlskrona, Hälsingborg och Norrköping. Exportslakteri är ej inrättat i någon av dessa städer.

Jordbruksutredningen har föreslagit (sid. 206), att i lagen måtte upptagas en bestämmelse, enligt vilken i stad med slakthustvång endast sådant färskt kött, vilket härrörde av nötkreatur, får, get, svin eller häst, som slaktats i offentligt slakthus eller enskild under offentlig kontroll ställd slakteriinrättning, finge saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras på sätt i § 2 stadgas. Genom en sådan bestämmelse skulle enligt utredningens mening konsumenterna i städer med slakthustvång komma att beredas det skydd i hygieniskt avseende, som vore avsett med slakthustvångets införande. Vidare skulle åstadkommas en bättre ordning å avsättningsmarknaden för kött, enär reglering av utbuden i de större konsumtionsorterna skulle underlättas. Till utveckling av sin mening har utredningen anført följande (sid. 163—165).

Enligt vad jordbruksutredningen kunnat utröna, vore fackmännen tämligen eniga om den uppfattningen, att köttbesiktningens huvuduppgift — att skydda allmänheten för de faror, som kunde medfölja förtärandet av kött från sjuka djur — fylldes bäst, om först slaktdjuret och sedan köttet undersöktes på slaktplatsen. Genom att i stad införa föreskrift om slakthustvång hade man ock sökt att så långt möjligt bereda innevanarna dylikt skydd. För att i stad med slakthustvång säkerhet skulle föreligga, att det med tvångets införande avsedda syftet vunnes, borde emellertid endast kött från djur, som slaktats i under offentlig kontroll stående slakteriinrättning, tillföras staden. Någon anledning antaga, att köttet för konsumenterna därigenom skulle förädlas, föreläge icke. Ej heller torde risk finnas för att knapphet i tillgången å kött i staden skulle uppstå. Redan för närvarande överstege slakten av storboskap och svin vid offentliga slakthus och under kontroll stående slakterier avsevärt behovet i de åtta städer, i vilka slakthustvång vore gällande. För kalv vore vis-

serligen den kontrollerade slakten rätt obetydlig, men en bestämmelse som den förordade skulle med all sannolikhet komma att föranleda en ökning i tillförseln av kalvar till slakthusen och de kontrollerade slakterierna. Man torde även kunna vänta, att åtskilliga större slakterier, vilka för närvarande ej vore underställda kontroll, komme att göra framställning härom för att bliva i stånd att försälja sin slakt över hela landet utan inskränkning. För att möjliggöra en dylik utveckling, vilken givetvis ur allmän hygienisk synpunkt vore till fördel, torde i lagen böra vidtagas den ändringen, att även slakteri i stad skulle kunna utan att vara exportslakteri ställas under kontroll.

Även för köttproducenterna skulle ett dylikt företräde för i slakthus eller kontrollerat slakteri uppslaktat kött innebära stora fördelar. Då de smärre slakterierna av ekonomiska skäl i regel ej kunde ställa sig under kontroll, skulle dessa förhindras att sälja sitt kött till de större avsättningsorter, varest slakthustvång vore föreskrivet. De mindre slakteriidekarnas verksamhet komme därför att som sig borde i huvudsak inriktas på att täcka det lokala behovet. Genom att försörjningen av de större avsättningsorterna med kött överlätas å de vid de offentliga slakthusen verkamma partihandlarna samt de större slakterierna, kunde man vänta, att stabilitet i handeln med kött och priserna därå i dessa orter skulle kunna i viss omfattning åvägabringas. Den osäkerhet, som för närvarande vidlådde därvarande köttmarknader, komme på så sätt att delvis försvinna och förlustriskerna inom handeln att minskas. Någon berättigad anmärkning mot intrång i näringsfriheten syntes ej heller kunna göras, då genom den vidtagna anordningen endast en bättre likställighet mellan olika slakteriidekare genomfördes. Avsättningsmarknaden i riket uppdelades på visst sätt för att därigenom i anslutning till de olika slakteriernas förutsättningar genomförandet av en bättre ordning inom handeln skulle underlättas. För att de i närheten av stad med slakthustvång boende jordbrukarnas rätt att försälja egna produkter ej skulle kränkas, kunde det möjligen ifrågasättas, att medgivande borde lämnas dem att efter i vanlig ordning verkställd besiktning och stämpling själva försälja s. k. hemslaktat kött. En dylik bestämmelse syntes emellertid olämplig, då den skulle försvåra kontrollen av den föreslagna anordningen samt därjämte, till följd av att särskild besiktningsbyrå måste inrättas, medföra extra kostnader. Slutligen finge även framhållas, att de ifrågasatta ändringarna i gällande lagstiftning angående köttbesiktning och slakthus komme att underlätta för andelsrörelsen att så småningom erhålla det önskade inflytandet på kreaturspriserna. Det torde nämligen kunna förutsättas, att flertalet av de större slakterierna komme att ägas eller drivas av andelsföreningar.

Jordbruksutredningen har vidare — i överensstämmelse med dess förslag rörande införande av köttbesiktningstvång — föreslagit (sid. 206), att vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott hördes, innan beslut om införande av slakthustvång fattades av länsstyrelsen. Då det enligt utredningens förmenande vore till påtaglig fördel för de offentliga slakthusens förvaltning, om jordbruksintresset bereddes visst inflytande därå, har utredningen ytterligare uttalat önskan (sid. 174—175, 207), att i varje slakthusstyrelse en ledamot utsåges såsom representant för jordbrukets intressen. Utredningen har ansett antalet styrelseledamöter

böra fixeras till fem. Representanten för jordbruksnäringen borde tillsättas av förvaltningsutskottet hos det hushållningssällskap, inom vars område slakthuset vore beläget. Det skulle tillkomma denne ledamot samma befogenhet som övriga ledamöter i styrelsen att deltaga i handhavandet av slakthusets angelägenheter och åvila honom samma ansvar för styrelsens åtgärder. För uppdragets utövande borde han åtnjuta arvode av hushållningssällskapet.

I yttrandena över jordbruksutredningens betänkande hava olika meningar kommit till uttryck. Jag torde till en början få uppehålla mig vid de synpunkter, som anlagts på frågan om utvidgning av slakthustvånget till att avse jämväl förbud att saluhålla, utbjuda, använda eller förvara kött av djur, som ej slaktats i offentligt slakthus eller under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinrättning.

Lantbruksstyrelsen har uttalat, att styrelsen funne den koncentration av djurslakten, som förslaget avsåge att vinna, önskvärd och ägnad att stärka köttmarknaden samt stabilisera priserna. Särskilt skulle de producenter gynnas, vilka hade sin naturliga avsättning på de större avsättningsorterna. Saken borde emellertid ses jämväl från de producenters sida, vilkas avsättningsförhållanden genom de ifrågasatta åtgärderna skulle försämrast. Styrelsen funne framför allt den föreslagna inskränkningen i möjligheten för producent att i samhälle med slakthustvång salubjuda kött av hemslaktade djur betänklig. Endast tungt vägande skäl kunde motivera ett sådant ingrepp i gällande näringsfrihet. Ett förbud i berörda avseende bleve särskilt kännbart för småproducenterna, som därigenom avskures från möjligheten att genom hemslakt tillförsäkra sig för förbrukning i det egna hushållet slakteriavfall eller viss del av slakten.

Medicinalstyrelsen har tillstyrkt förslaget. Enligt styrelsens mening borde dock uppmärksammas, att ett förbud att i samhälle med slakthustvång sälja annat kött än sådant från offentligt slakthus eller kontrollslakteri skulle komma att åtminstone i vissa fall föranleda olägenheter för den i samhällets närhet boende lantbefolkningen. Styrelsen har härvid särskilt nämnt städerna Stockholm, Göteborg och Karlskrona, därvid styrelsen erinrat om dessa städers vidsträckta skärgårdar. Störst torde enligt styrelsens uppfattning olägenheterna bli för Karlskrona, vars förbindelse med skärgården åtminstone vintertiden förmedlades med mindre, för djurtransport olämpliga båtar. Styrelsen har därför ansett, att till närmare prövning borde upptagas frågan huruvida ej undantag från förbudet borde göras i någon form, exempelvis sålunda att från stadens närmaste omgivning härrörande kött finge, under villkor att köttets ursprung från viss närbelägen socken styrktes, undergå besiktning å det offentliga slakthuset samt efter godkännande och förseende med viss stämpel försäljas inom staden. För samtliga slakthussamhällen borde vidare

göras undantag i fråga om försäljning av köttet efter s. k. nödslaktade djur, d. v. s. djur, som måst slaktas på grund av hastigt inträffad sjukdom eller olyckshändelse.

Stockholms handelskammare har avstyrkt jordbruksutredningens förslag i förevarande avseende av samma skäl, vilka föranlett handelskammarens avstyrkande uttalande gentemot förslaget om obligatoriskt köttbesiktningstväng i alla samhällen av viss storlek. Däremot har Skånes handelskammare tillstyrkt förslaget, och handelskammaren i Göteborg har förklarat sig icke hava några erinringar att anföra mot detsamma.

Sveriges allmänna lantbrukssällskap har tillstyrkt förslaget.

Sveriges charkuteri- & slakteriidkares riksförbund har uttalat, att hinder ej borde läggas för att även andra än offentliga slakthus och kontrollslakterier sände kött till andra orter inom riket.

Vad hushållningssällskapen beträffar har förslaget i allmänhet ej föranlett erinran. Jönköpings läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har dock avstyrkt detsamma, under motivering att den i sagda län betydelsefulla uppfödningen för försäljning till större konsumtionsorter utanför länet av gödkalvar och slaktfår, om förslaget genomfördes, skulle komma att lida ett betänkligt avbräck, enär dylika djur knappast kunde transporteras levande så långa avstånd, som här komme i fråga. Vidare hava förvaltningsutskotten i Kalmar läns norra och Älvsborgs läns norra hushållningssällskap framhållit, att hänsyn borde tagas till att förslaget innebure försämrade avsättningsmöjligheter för jordbrukarna å orter, där för närvarande relativt god avsättning för hemslaktade djur funnes.

Även flertalet länsstyrelser har lämnat förslaget utan erinran. Länsstyrelsen i Jönköpings län har emellertid, under åberopande av samma skäl som länets hushållningssällskap, intagit en från pluraliteten avvikande ståndpunkt. Jämväl länsstyrelsen i Blekinge län har uttalat sig avstyrkande. Förslaget skulle enligt sistnämnda länsstyrelse icke lända till fördel vare sig för avnämare eller för köpare. Länsstyrelsen i Hallands län har funnit förslaget visserligen ägnat att medföra beaktansvärda fördelar men å andra sidan förenat med vissa vanskligheter, varför detsamma icke borde bifallas utan närmare övervägande och utredning.

De kommunala myndigheter, som yttrat sig över betänkandet, hava i allmänhet ej framställt erinran. Yttranden i avstyrkande riktning hava inkommit huvudsakligen från Jönköpings län. Även inom andra län hava dock vissa samhällen, såsom städerna Motala, Vimmerby och Skövde, ställt sig avvisande. Slakthusstyrelsen i Karlskrona har avstyrkt, att i stad med slakthusväng köttbesiktningsbyrå för kött av hemslaktat djur borttoges. Såsom motivering har slakthusstyrelsen anført, att, om

förslaget genomfördes, sådan stad komme, om den hade en köttproduce-rande skärgård, att berövas ett icke oväsentligt handelsutbyte, enär pro-duce-terna komme att söka sig till andra orter. Tillförseln ej blott av kött utan även av övriga jordbruksprodukter bleve sålunda försvårad till nackdel både för staden och för landsbygden. Slakthusstyrelsen i Linköping har påpekat, att bifall till jordbruksutredningens förslag med-förde försvåring av omsättningen av slaktdjur å alla orter, som vore mera avlägset belägna från slakthus och slakterier. Från ett par andra slakt-husstyrelser sida har framhållits, att vid s. k. nödslakt jordbrukare, bo-ende i närheten av stad med slakthustvång, borde äga den rätt, medici-nalstyrelsen för dylikt fall föreslagit. Slakthus- och saluhallsstyrelsen i Stockholm har ej tagit ställning till förslaget.

Vidkommande härefter jordbruksutredningens förslag dels därom att, innan slakthustvång infördes i ett samhälle, vederbörande hushållnings-sällskaps förvaltningsutskott skulle höras i ärendet, dels ock angående slakthusstyrelsernas sammansättning har i yttrandena förslaget i först-nämnda hänseende i allmänhet ej mött några invändningar. Vad försla-gets senare del beträffar har föreningen svenska städers of-fentliga slakthus framhållit, att det redan nu i flera städers slakt-husstyrelser funnes en representant för jordbrukarna. Föreningen har vidare förklarat, att föreningen, i likhet med jordbruksutredningen, funne det vara av vikt, att jordbrukarna bereddes tillfälle att göra sina syn-punkter gällande i slakthusstyrelserna. Enligt föreningens åsikt skulle detta dock ej fordras i rena förvaltningsfrågor utan allenast i frågor, som rörde jordbrukarnas trafik å slakthuset, såsom beträffande slakt-husets och marknadsplatsens öppethållande, tillträde till ifrågavarande inrättningar, taxefrågor, notering och klassificering samt överhuvudta-get beträffande frågor, som anginge handels organisation å slakthuset och med dem förenade marknadsplatser. Samma ståndpunkt har i all-mänhet intagits av slakthusstyrelserna. Slakthus- och saluhalls-styrelsen i Stockholm har tillagt, att jordbrukarrepresentantens verk-samhet borde bliva av allenast rådgivande natur, och slakthusstyrelsen i Eskilstuna har gjort gällande, att sagda representant borde utses av ve-derbörande stadsfullmäktige och vara oavlönad i likhet med styrelsens övriga ledamöter. Med undantag för överståthållarämbetet, som åbero-pat slakthus- och saluhallsstyrelsens i Stockholm uttalande, har från länsstyrelserna ej framförts erinran mot jordbruksutredningens förslag. Ej heller hushållningssällskapen hava i allmänhet haft något att erinra. Älvsborgs läns norra hushållningssällskap har emellertid avstyrkt förslaget under motivering, att en slakthusstyrelse ej borde mot sin vilja påtvingas någon av hushållningssällskapet utsedd ledamot. Hushållningssällskapet i Malmöhus län har anført, att den av hushållningssällskapet utsedde ledamoten borde bekostas av vederbörande slakthus.

För erhållande av en bättre föreställning angående verkningarna av bifall till jordbruksutredningens förslag om förbud att i stad med slakthustvång saluhålla, utbjuda, använda eller förvara färskt kött av annat djur av ifrågavarande slag än sådant som slaktats i offentligt slakthus eller under offentlig kontroll stående enskild slakteriinrättning, har jag låtit verkställa undersökning angående vilka vägar, tillförseln av kött för närvarande går till Stockholm, den stad i riket som konsumerar ojämförligt mest kött. Hela årskonsumtionen i Stockholm 1932 av inhemskt kött av nötkreatur, får, svin och häst uppgick till 41,871.4 ton. Härav utgjordes 27,888.5 ton av kött, som redan vid ankomsten till Stockholm var besiktigt och stämplat. Vid Stockholms köttbesiktningsbyråer besiktigades under året 5,308 ton. Återstoden, eller 8,916.7 ton, härrörde av djur, slaktade vid Stockholms stads offentliga slakthus. Fördelningen över landet av de tillförselområden, från vilka nyssnämnda myckenheter 27,888.5 ton och 5,308 ton inkommit till staden, framgår av däröver upprättade tabeller, vilka torde få fogas såsom *bilagor A och B* till protokollet, och till vilka jag tillåter mig hänvisa.

Till ytterligare belysning av jordbruksutredningens sistberörda förslag vill jag nämna, att exportslakterier äro belägna å följande 30 orter: Askeröd, Borlänge, Eslöv, Falkenberg, Hallsberg, Halmstad, Hässleholm, Hörby, Kalmar, Kil, Kristianstad, Kävlinge, Landskrona, Nyköping, Sege, Skara, Stenstorp, Svenljunga, Sävsjö, Tomelilla, Trälleborg, Uddevalla, Ulricehamn, Varberg, Visby, Värnamo, Ystad, Åstorp, Ängelholm och Äsperöd.

Av *sakkunniga* har majoriteten, bestående av herrar Hansson, Osberg, Pehrzon och Alexandersson, tillstyrkt utvidgning av begreppet slakthustvång på sätt jordbruksutredningen föreslagit, dock först från och med den 1 januari 1939. Nämnda sakkunniga hava härutinnan anfört:

Sakkunniga delade jordbruksutredningens uppfattning, att det såväl med hänsyn till hygienens krav som för vinnande av bättre ordning å köttmarknaden vore önskvärt med förbud mot saluhållande, utjudande, användande eller förvarande, såsom i lagens § 2 omförmäles, i stad med slakthustvång av kött efter annat djur av ifrågavarande slag än sådant som slaktats i offentligt slakthus eller under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinrättning. Sakkunniga insåge väl, att de skärpta villkor för saluförande av kött på åtskilliga av landets största avsättningsorter, särskilt Stockholm och Göteborg, som ett sådant förbud innebure, samt den omläggning av köthandeln, som därigenom kunde förorsakas, på sina håll måste väcka betänkligheter. Enligt sakkunnigas mening kunde bestämmelser i förevarande riktning ej heller omedelbart genomföras. Ett förbud av angivet slag förutsatte förefintligheten av ett tillräckligt antal lämpligt belägna slakthus och slakterier. Redan nu funnes visserligen exportslakterier tämligen väl spridda över de delar av landet, som av förbudet huvudsakligen skulle beröras. Genomfördes förbudet, syntes dock lämpligt, att offentligt slakthus eller under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinrättning inrättades å ytterligare en del orter. Utan att

härutinnan framlägga något förslag ville sakkunniga i sådant hänseende erinra om städerna Uppsala, Vimmerby, Västerås och Örebro. För ett gott resultat av förbudets genomförande torde vidare krävas, att jordbrukarnas organisationer för avsättning av kött och slaktdjur stärktes och utbyggdes. Slutligen ville sakkunniga understryka vikten av att transportkostnaderna i fråga om levande djur nedbringades. Nuvarande höga kostnader för frakt av djur i levande tillstånd vore avgjort ägnade att försvåra genomförandet av förbudet.

Då sakkunniga på först anförda skäl likväl ville förorda upptagande i lagen av en förbudsbestämmelse av angiven innebörd, ansåge sakkunniga det med hänsyn till åberopade omständigheter nödvändigt, att en tämligen lång övergångstid beräknades. Sakkunniga föreslog därför, att förbudet trädde i kraft först den 1 januari 1939.

I överensstämmelse med vad medicinalstyrelsen föreslagit borde undantag från förbudet göras beträffande kött av djur, som nedslaktats till följd av hastigt inträffad sjukdom eller olyckshändelse. En förutsättning för dylikt undantag borde dock vara, att köttet genast efter nedslaktningen, ostyckat jämte alla därtill hörande inälvor utom tarmar, för besiktning fördes till det offentliga slakthus, som tillhörde det område med slakthustvång, inom vilket varan skulle saluföras. Härigenom torde, åtminstone i viss utsträckning, undgås, att kött av nödslaktade djur infördes till samhällen med slakthustvång, för den händelse ej vederbörande samhälle med hänsyn till sin belägenhet vore det naturliga avsättningsområdet för varan.

Sakkunniga tillstyrkte vidare, att Kungl. Maj:t erhöle befogenhet att medgiva ytterligare undantag från förbudet, där så på grund av särskilda omständigheter prövades skäligt. Härvid tänkte sakkunniga närmast på sådana fall, då, såsom understundom i våra skärgårdar, transporten av levande djur vore förenad med svårigheter av den art, att förbudets vidhållande skulle medföra uppenbara obilligheter. I dylika fall borde Kungl. Maj:t kunna, exempelvis beträffande kött från viss socken eller vissa socknar, medgiva befrielse från eller lättnad i förbudet. Kungl. Maj:t borde härvid hava möjlighet att föreskriva de särskilda villkor för undantagets åtnjutande, som för kontrollens skull och ur hygieniska samt andra synpunkter kunde erfordras.

Kött, som enligt vad nu sagts finge saluhållas i stad med slakthustvång, oaktat det härrörde av djur, som ej nedslaktats i offentligt slakthus eller under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinrättning, torde böra åsättas stämpel av annat utseende än den, som användes för kött av sålunda slaktat djur.

I konsekvens med vad sakkunniga förut anført borde rätteligen tillika stadgas, att beredd vara icke finge införas till stad med slakthustvång, med mindre köttet härrörde av djur slaktat i offentligt slakthus eller under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinrättning. Så långt gående bestämmelser ansåge sakkunniga sig dock ej böra förorda. Såväl tillverkningen som kontrollen skulle därigenom i icke önskvärd grad försvåras.

Två av de sakkunniga, herrar *Gustafson* och *Andersson*, hava avstyrkt genomförande av det av majoriteten föreslagna förbudet. Till stöd för sin mening hava dessa sakkunniga anført:

»Det kan icke bestridas, att det för vinnande av en bättre ordning på

köttmarknaden, i vissa hänseenden, vore önskvärt med ett förbud sådant som det här föreslagna. Att vi det oaktat icke kunna biträda förslaget beror därpå, att man i stora delar av landet icke har några kontrollslakterier. Man kan också befara, att det icke blir möjligt åstadkomma sådana i de län, där skogsbygden dominerar och avstånden äro stora. Norra Kalmar län är bland annat ett sådant område. Det är också, i fråga om kött- och fläskproduktion, ett typiskt överskottsområde. Lyckas man icke inom ett sådant område få till stånd ett kontrollslakteri, bliva jordbrukarna nödsakade att sända sin slaktboskap levande till slakthus. Med de stora avstånden, varom det då i regel blir fråga, och de höga frakttaxorna för transport av levande djur, bliver detta i ekonomiskt hänseende mycket ofördelaktigt. Härtill kommer, att hemslakten, särskilt av svin, är av stor betydelse vid det mindre jordbruket. Genom tillvaratagande och utnyttjande av organ och slaktavfall vid svinslakten få lanthushållen ett betydande tillskott av animaliska livsmedel, vilket för dem är av ett icke ringa värde.»

Vad härefter angår jordbruksutredningens förslag att hushållningssällskapets förvaltningsutskott skulle höras, innan framställd begäran om införande av slakthustvång avgjordes, hava *sakkunniga* enhälligt förklarat sig icke hava något häremot att erinra. Beträffande frågan om slakthusstyrelsernas sammansättning hava *sakkunniga*, likaledes enhälligt, anfört följande.

Åtskilliga frågor, sammanhängande med förvaltningen av de offentliga slakthusen, berörde ej blott slakthusens utan även jordbrukarnas intressen. Det vore därför viktigt, att jordbrukarna hade garantier för, att deras synpunkter bleve vederbörligen framförda och tillvaratagna vid sagda frågors behandling. Sådana garantier vunnes säkrast genom att en representant för jordbrukarna insattes i vederbörande slakthusförvaltning. Ehuru bestämmelse därom ej funnes införd i lagen, stode samtliga nuvarande offentliga slakthus under förvaltning vart och ett av sin särskilda på kommunal väg valda styrelse. Den praxis, som sålunda utbildat sig, syntes lämpligen kunna stadfästas genom lagstadgande. Styrelseledamöterna borde liksom nu tillsättas av vederbörande kommunala myndighet, men denna borde vara skyldig iakttaga, att en av ledamöterna utsåges bland tre av hushållningssällskapet föreslagna personer. För att den sålunda utsedde representantens inverkan på styrelsens beslut icke skulle kunna göras helt illusorisk, borde sammanlagda antalet ledamöter fastställas till fem. Vad anginge frågan om rätt till ersättning för uppdraget borde jordbrukarrepresentanten ej gentemot samhället intaga någon särställning i förhållande till övriga ledamöter. Önskade hushållningssällskapet gottgöra honom hans kostnader, vore det dess ensak. Någon skyldighet härutinnan borde ej stadgas.

De av jordbruksutredningen föreslagna och av *sakkunnigas* flertal tillstyrkta skärpta bestämmelserna angående saluhållande, utbudande, användande och förvarande i städer med slakthustvång av kött efter nötkreatur, får, get, svin och häst kunna naturligtvis, innan anpassning efter de ändrade förhållandena hunnit ske, komma att i vissa fall medföra besvärligheter. De fördelar, som torde följa av bestämmelsernas

Departements-
chefen.

genomförande, och vilka utförligt framhållits i jordbruksutredningens betänkande, hava dock synts mig vara av den art, att jag i likhet med sakkunnigas majoritet vill tillstyrka bifall till förslaget. Jag förutsätter emellertid härvid, att en övergångsperiod medgives på sätt föreslagits av de sakkunniga eller till den 1 januari 1939. Den allvarligaste invändning, som kan resas mot bestämmelserna i fråga, torde vara den, vilken anförts av de två sakkunniga, som reserverat sig mot de fyra övrigas beslut, och vilken hänför sig till antalet och belägenheten av de under offentlig kontroll ställda enskilda slakterierna i riket. Även sakkunnigas majoritet har beaktat denna fråga men utgått från att under övergångstiden skulle medhinnas att nya slakterier inrättades i den utsträckning, som kunde finnas nödig. Med det uppsving, som jordbrukarnas andelsrörelse på slakterinäringens område under senare tid tagit, torde en dylik utveckling också skäligen kunna förutsättas. Jag vill härvid jämväl erinra om det stöd från statens sida, som enligt beslut av 1933 års riksdag i förevarande hänseende lämnats genom inrättande av en slakterilånefond, från vilken lån kunna utlämnas för anläggande, inköp och ombyggnad m. m. av slakterier. Göres övergången till de nya bestämmelserna så långsam som föreslagits, synas jordbrukarna vidare få god tid på sig att, på sätt sakkunniga jämväl förutsatt, utbygga sina organisationer till den fasthet, som erfordras för en verklig rationalisering av slaktdjursmarknaden. Vad angår den tredje av sakkunniga i detta sammanhang berörda frågan eller frakttaxorna vid transport av levande djur må erinras, att järnvägsstyrelsen i ett under förra hälften av 1933 avgivet yttrande över jordbruksutredningens betänkande framhållit, att en revidering av djurtarifferna då påginge inom styrelsen. Ifrågavarande arbete har ännu ej hunnit avslutas, men enligt vad jag inhämtat torde förslag i ärendet inom kort vara att emotse.

Att, på sätt i vissa yttranden ifrågasatts, allmänt medgiva undantag från förevarande bestämmelser beträffande hemslaktade djur kan jag ej tillstyrka. Ett dylikt undantagsstadgande skulle äventyra hela anordningen, då någon möjlighet att upprätthålla en tillfredsställande kontroll under sådana förhållanden ej torde föreligga. Däremot biträder jag sakkunnigas förslag, att under vissa förutsättningar undantag från förbudsbestämmelserna må åtnjutas i fråga om kött efter s. k. nödslaktade djur, ävensom att åt Kungl. Maj:t lämnas befogenhet att i vissa fall medgiva de ytterligare undantag, som kunna finnas påkallade.

Bestämmelserna torde såsom sakkunniga föreslagit böra begränsas till att avse färskt kött. Vad angår saluhållande, utbudande, användande eller förvarande inom samhälle med slakthustvång av salt, rökt och torkat kött samt annan beredd köttvara bliva sålunda allenast de tidigare föreslagna bestämmelserna angående köttbesiktningstvång att tillämpa. Jag vill i detta sammanhang förorda, att nuvarande föreskrift, att köttbesiktningstvång, om sådant tvång ej redan gäller, bör i sam-

band med slakthustvång införs, utbytes mot ett stadgande, att köttbesiktningstvång alltid skall gälla inom område med slakthustvång. Jag anser mig också bör erinra, att, om än, sedan de skärpta bestämmelserna angående städer med slakthustvång trätt i kraft, köttbesiktning utan förening med nedslaktning endast undantagsvis kommer att äga rum i sådana städer, möjlighet till dylik besiktning dock med hänsyn till berörda undantag alltjämt måste hållas öppen.

Vad sakkunniga anfört dels angående hörande av hushållningssällskapets förvaltningsutskott, innan slakthustvång införes, dels ock angående de offentliga slakthusens styrelse anser jag mig kunna biträda. Bifall till förslaget i sistberörda hänseende torde böra föranleda, att ett i § 3 mom. 1 upptaget stadgande därom, att Kungl. Maj:t, då offentligt slakthus förlägges utom stadens område, äger giva särskilda föreskrifter angående vilka myndigheter, som skola utöva i lagen omförmäld befattnings med slakthuset, icke vidare skall äga tillämpning.

Bestämmelserna i § 3 torde i övrigt böra omarbetas i anslutning till vad jag i det föregående tillstyrkt, därvid jämväl vissa redaktionella jämkningar i anledning av ändringarna i § 2 böra vidtagas. Paragrafen synes lämpligen kunna givas sådan avfattning, att stadgandena i nuvarande första och andra momenten sammanföras under mom. 1 samt att under mom. 2 upptagas de föreslagna bestämmelserna om förbud mot saluhållande, utbudande, användande eller förvarande i stad med slakthustvång av kött av djur, som ej slaktats i offentligt slakthus eller under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinrättning. Nuvarande mom. 3 torde kunna bibehållas oförändrat. Föreskrifterna angående slakthusens styrelse torde lämpligen kunna införas under ett fjärde moment.

4. Organtvång och besiktning av lösa organ.

I § 3 mom. 1 kungörelsen med särskilda föreskrifter om besiktning och stämpling av kött m. m. enligt lagen angående köttbesiktning och slakthus stadgas bland annat, att, då kött i vanlig bemärkelse föreläggas till besiktning å köttbesiktningsbyrå, till köttet hörande bröst- eller bukhinna, njure och ben ej få vara borttagna. Vidare föreskrives, att vid besiktning av lungor, hjärta, lever, njurar och juver, vare sig dessa inälvor företes i förening med kött i vanlig bemärkelse eller föreläggas till besiktning utan dylikt samband, ej någon del får vara avlägsnad. Enligt mom. 2 av samma paragraf kan härutöver på framställning av stadsfullmäktige eller däremot svarande kommunalmyndighet i samhälle, där köttbesiktningstvång gäller, Kungl. Maj:t för samhället föreskriva s. k. organtvång, innebärande att vid föreläggande till besiktning av kött i vanlig bemärkelse lungor, hjärta och lever samt, beträffande kött av kor, även juver jämte till dessa organ hörande lymfkörtlar skola åtfölja köttet organiskt förenade med detsamma och att därjämte

kött av svin och häst skall åtföljas av huvud samt kött av större nötkreatur än kalv av underkäkar med tuggmuskler.

Jag torde i detta sammanhang få meddela, att den 31 december 1933 organtvång var gällande i 36 av rikets 113 samhällen med köttbesiktningstvång.

Jämlikt stadgande i § 6 mom. 3 av lagen får kött, som undergått besiktning inom samhälle med köttbesiktningstvång och försetts med föreskriven stämpel, sedermera utan förnyad besiktning och stämpling saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras inom annat sådant samhälle, oberoende av huruvida den i förstnämnda samhälle verkställda besiktningen och stämplingen skett enligt samma föreskrifter som de vilka gälla för det senare samhället. Sålunda kan, om besiktning verkställts utan tillämpning av bestämmelserna om organtvång, köttet det oaktat, utan ny besiktning, införas till samhälle, för vilket organtvång är föreskrivet.

1897 års lag angående köttbesiktning och slakthus intog med avseende å frågan om giltigheten av köttbesiktning utanför det samhälle, där den verkställdes, enahanda ståndpunkt som nuvarande lag. Vid 1913 års riksdag väcktes i samband med behandlingen av förslaget till sistnämnda lag i motionen II:341 yrkande därom, att med hänsyn till de olägenheter, organtvånget medförde för producenterna, dylikt tvång ej vidare skulle få tillämpas. På hemställan av lagutskottet, utlåtande nr 32, avslogs motionen av riksdagen. Vidare framfördes vid samma riksdag i de lika lydande motionerna I:140 och II:327 förslag att kött, som besiktigats å ort utan organtvång, ej skulle få säljas å annan ort, där organtvång vore gällande. Jämväl dessa motioner avstyrktes av lagutskottet i dess förenämnda utlåtande under motivering att bifall till desamma skulle medföra, att beträffande orter med organtvång införseln och försäljningen av kött från andra platser skulle underkastas mycket stora svårigheter, ja så gott som omöjliggöras, med mindre även dessa platser underkastades organtvång. Riksdagen avslog motionerna.

Föreningen svenska städers offentliga slakthus yrkade i skrivelsen den 15 september 1919, att antingen organtvång måtte föreskrivas skola gälla i alla samhällen med köttbesiktningstvång eller ock köttbesiktning, som verkställdes i samhälle utan organtvång, måtte fränkännas giltighet i samhälle med sådant tvång. Såsom skäl för förstnämnda yrkande anförde föreningen, bland annat, att fackmännen vore ense om att tillförlitlig köttbesiktning kunde äga rum endast under förutsättning, att de till köttet hörande organen jämväl besiktigades. Till stöd för det senare yrkandet framhöll föreningen, att ett samhälle med organtvång borde hava rätt fordra, att allt kött, som saluhölles i samhället, underkastades lika god kontroll, som den samhället inom sitt eget område föranstaltat. Föreningen påpekade jämväl, att nuvarande anordning medförde fara för illojal konkurrens från samhällen utan organtvång.

I de över föreningens framställning avgivna yttrandena hava länsstyrelserna samtliga tillstyrkt eller lämnat utan erinran yrkandet att köttbesiktning, som verkställes i samhälle utan organtvång, måtte betagas giltighet i samhälle med organtvång. Framställningen i dess helhet har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av 16 länsstyrelser. Härvid har en länsstyrelse framhållit, att dispens från organtvånget borde kunna meddelas i ömmande fall efter prövning av hälsovårdsnämnd eller slakthusstyrelse, samt en annan länsstyrelse uttalat, att veterinärbesiktning av organen på slaktplatsen borde vara tillfyllest, även om själva köttbesiktningen försigginge på annat håll.

Av 43 samhälle n med köttbesiktningstvång, som yttrat sig i ärendet, har flertalet tillstyrkt föreningens hemställan. Framställningen i dess helhet har avstyrkts av allenast 3 samhällen, medan 6 avstyrkt yrkandet om obligatoriskt organtvång i alla samhällen med köttbesiktningstvång samt 4 avstyrkt det alternativa yrkandet.

Medicinalstyrelsen, som i sin skrivelse den 23 februari 1923 yttrat sig i frågan, har vid ärendets behandling samrått med vissa av medicinalstyrelsen såsom sakkunniga tillkallade fackmän på köttbesiktningens område. Nämnda sakkunniga hava enhälligt uttalat sig för införande av obligatoriskt organtvång i alla samhällen med köttbesiktningstvång. För att minska de olägenheter, som kunde vidlåda organtvånget i dess nuvarande form, föreslago de sakkunniga, att organtvånget skulle mildras på det sätt, att djurägaren befriades från skyldighet att vid besiktning förete följande organ, nämligen beträffande kött av häst huvud, i fråga om kött av ko juver med därtill hörande lymfkörtlar samt beträffande kött efter större nötkreatur än kalv underkäkar och tuggmuskler.

Jämväl medicinalstyrelsen förordade, att organtvång gjordes obligatoriskt i alla samhällen med köttbesiktningstvång. Såsom skäl för sin ståndpunkt åberopade styrelsen dels betydelsen för en köttbesiktningsman att vid besiktningen kunna undersöka även organen dels ock att organtvång medförde möjlighet att oskadliggöra och sålunda undandraga konsumtionen sjukligt förändrade organ, vilka vore otjänliga till människoföda. Styrelsen förutsatte dock, att i ett eller annat fall undantag från ett stadgande om obligatoriskt organtvång kunde bli erforderligt. Därest sådant undantag medgäves för vissa orter, borde emellertid föreskrivas, att kött, som där besiktigats, skulle förses med särskild stämpel, som ej medförde rätt att sälja köttet i samhälle med organtvång. Styrelsen anförde i detta sammanhang, att det inträffat, att, då i samhälle med organtvång stämpling av kött enligt gällande bestämmelser vägrats, när organen ej medföljt eller ej varit naturligt förenade med köttet, ägaren sänt köttet till närmaste samhälle utan organtvång, fått köttet där besiktigat och stämplat samt därefter sålt det i förstnämnda samhälle. Styrelsen förklarade ytterligare, att styrelsen ej ville motsätta sig, att organtvånget mildrades på sätt de sakkunniga föreslagit, om därigenom kunde vinnas, att organtvånget allmänt genomfördes.

Med anledning av föreningens framställning och omförmälda, däröver avgivna yttranden föreslogs i proposition nr 186 till 1923 års riksdag sådan ändring av stadgandet i lagens § 6 mom. 3, att köttbesiktning, verkställd i samhälle utan organtvång, ej skulle äga giltighet i samhälle med organtvång. Samtidigt uttalades, att en lindring i gällande organtvångsbestämmelser borde komma till stånd i överensstämmelse med vad de av medicinalstyrelsen tillkallade sakkunniga föreslagit.

I ett över propositionen avgivet utlåtande, nr 2, avstyrkte sammansatta andra lag- och jordbruksutskottet bifall till densamma. Utskottet hänvisade till en av de båda föreståndarna vid Stockholms stads köttbesiktningsbyråer samt två där anställda besiktningsveterinärer den 3 april 1922 till slakthus- och saluhallsstyrelsen i Stockholm avlåten, vid utlåtandet såsom bilaga fogad skrivelse, däri nämnda befattningshavare anhöllo, att styrelsen måtte taga i övervägande lämpligheten av att det sedan år 1914 fastställda organtvånget för Stockholm upphörde att gälla. Under åberopande av innehållet i denna skrivelse, för vilket jag senare skall redogöra, framhöll utskottet, att värdet av organtvångets tillämpning vore omtvistat, medan det däremot vore obestridligt, att berörda tillämpning vore förenad med avsevärda olägenheter för landets köttproducenter, särskilt inom orter på längre avstånd från samhällen med organtvång. Risker vore särskilt under den varma årstiden stor för köttproducenterna, att organen under transporten förskämdes eller eljest på grund av svårigheten att vinna snabb avsättning förföres till ingen nytta eller försålades till underpris. Härigenom förhindrades ock organens användande i producentens eget hushåll, vilket särskilt för de mindre producenterna medförde en kännbar olägenhet. Den lindring av organtvånget, som i propositionen ställts i utsikt, medförde ej i någon större grad minskning i angivna olägenheter.

I en vid utlåtandet fogad reservation, som jämväl utmynnade i avstyrkande av det genom propositionen framlagda lagförslaget, anfördes beträffande motiveringen till utskottets hemställan, att utskottet i stället borde uttalat, att ifrågavarande spörsmål stode i sådant samband till andra av medicinalstyrelsen framförda förslag till ändringar i lagen angående köttbesiktning och slakthus, att nämnda spörsmål lämpligen icke borde till prövning upptagas, innan ständpunktstagande skett till de andra därmed sammanhängande ändringsförslagen.

Vid omröstningen i riksdagen godkände första kammaren utskottets utlåtande med 48 röster mot 41, som avgävos för reservationen, medan andra kammaren biföll reservationen med 74 röster mot 41 för utskottets yttrande.

Den 26 oktober 1923, eller efter det nämnda proposition sålunda av riksdagen avslagits, avgav, med anledning av remiss, lantbruksstyrelsen utlåtande över omförmälda skrivelse från föreningen svenska städers offentliga slakthus. Enligt vid utlåtandet fogade yttranden från hushållningssällskapen. anslöto sig Gotlands läns, Blekinge läns, Malmöhus

läns och Älvsborgs läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott till den uppfattning, som kommit till uttryck i 1923 års proposition. Där- emot uttalade sig förvaltningsutskotten i 11 hushållningssällskap i avstyr- kande riktning under framhållande av i huvudsak enahanda synpunkter, som de vilka gjorts gällande i sammansatta andra lag- och jordbruksut- skottets utlåtande. Övriga hushållningssällskap yttrade sig ej beträffan- de spörsmålet i fråga.

Lantbruksstyrelsen avstyrkte skärpning av organtvånget på hu- vudsakligen samma skäl, som framförts i övriga avstyrkande utlåtanden. Dock anförde styrelsen, att i trakter med väl ordnat kommunikationsvä- sende och korta transporter samt för de större lantbrukarna, som på en gång kunde sända ett större parti slaktboskap, olägenheterna av dylik skärpning bleve jämförelsevis obetydliga.

I en till medicinalstyrelsen ställd skrivelse den 21 september 1923 har svenska veterinärföreningen för kött- och mjölk- hygien, under förmälan att dess ledamöter med endast få undantag gil- lade medicinalstyrelsens förslag såväl om obligatoriskt organtvång som om inskränkning av samma tvång, anhållit, att medicinalstyrelsen ville befordra dessa frågors förnyade framläggande för riksdagen. Skrivelsen har av medicinalstyrelsen överlämnats till jordbruksdepartementet.

Till belysning av förevarande spörsmål torde jag här få redogöra för vissa uttalanden, gjorda i samband med framställning den 19 januari 1925 av stadsfullmäktige i Stockholm om upphävande av organtvånget där- städes.

Framställningen torde närmast vara föranledd av den tidigare omför- mälda skrivelser den 3 april 1922 från fyra befattningshavare vid köttbesiktningsbyråerna i Stockholm. I nämnda skrivel- se anfördes i huvudsak följande: Organtvångets fördelar framträdde särskilt vid tuberkulos, nötkreatursdynt och blodförgiftning (septikämi). Vad anginge tuberkulosen kunde, till följd av den ingående undersökning av köttet, som ägde rum vid besiktning utan organ, endast ett ytterligt få- tal tuberkulöst kött, i vilket tuberkulosen skulle upptäckts om organen varit med, tänkas komma att, om organtvång ej gällde, gå vidare till kon- sumtion. Å andra sidan möjliggjordes genom organtvång, att vintertiden tuberkulösa organ och därav förorenat kött komme ut i handeln. Organ- tvångets upphävande kunde därför ej innebära ökad fara för tuberkulös smitta genom kött. Vidkommande dyntbesiktningen minskades dess värde genom svårigheten dels att rätt sammanpara huvud och kött dels ock att upptäcka dynt i frusna organ. Även utan organtvång torde en mera riklig invasion av dynt upptäckas. Då tekniken vid all dyntbesiktning vore grov, bleve uppspårandet av fådyntigt kött alltid mycket beroende på slum- pen. I fråga om septikämin kunde aldrig någon byråbesiktning giva ett fullt effektivt skydd utom möjligen i förening med anmälningsplikt vid nedslaktning av sjukt djur. Att en septikämi verkligen vore för handen avgjordes först genom bakteriologisk undersökning med kultur. Koncen- trerade veterinären sin iakttagelse på septikämitecken hos själva köttet med tillhörande leder, njurar, lymfkörtlar och serösa hinnor, och under-

läte han icke att göra bakteriologisk undersökning vid minsta misstanke, torde risken för att septikämikötten skulle förbigås ej nämnvärt ökas, om organen saknades. Däremot bortföle med organtvångets upphörande faran för postmortal infektion av friskt kött genom förorening från sjuka djur under transporten. Såsom med organtvånget förenade olägenheter framhölles, att under de långa transportererna några organ lössletes, en del försvunne och själva köttet söldes av smutsiga och sjukligt förändrade organ. Vintertiden vore organen frusna, vilket försvärade undersökningen, så att den gav ett tämligen klen hygieniskt utbyte. Sommartiden vore massor av organ skämda, och ofta tog själva köttet skada av organen. För Stockholms vidkommande vore besiktning utan organ, kompletterad med väl genomförd bakteriologisk köttkontroll, det lämpligaste och mest berättigade kontrollsystemet vid sidan av slakthusbesiktningen, som dock alltid lämnade den bästa hygieniska garantien.

I skrivelse den 4 december 1923 gjorde Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelse, under åberopande av omförmälda skrivelse från de fyra befattningshavarna vid köttbesiktningsbyråerna, hos stadsfullmäktige framställning om organtvångets upphävande. Direktören för slakthuset var skiljaktig och ansåg, att organtvånget borde bibehållas. Samma ståndpunkt intogs av samtliga slakthusveterinärer.

Över slakthus- och saluhallsstyrelsens framställning avgavs den 13 februari 1924 yttrande av Stockholms stads hälsovårdsnämnd, som åberopade utlåtande av förste stadsveterinären. I detta utlåtande avstyrktes organtvångets upphävande. Däremot föreslogs modifiering av organtvånget på sätt medicinalstyrelsen i sin skrivelse den 23 februari 1923 tillstyrkt samt dess komplettering med vissa tillämpningsföreskrifter. Dessa föreskrifter borde omfatta dels hur kött skulle vara uppslaktat, emballerat och transporterat för att i tillfredsställande skick föreläggas till besiktning, dels hur vid avsändande av kött från slakteri skulle förfaras, om vid uppslaktningen i något av de organ, som skulle medfölja köttet, påträffades sjukliga förändringar, vilka kunde inverka skadligt på dessamma.

I yttrande den 4 september 1924 beträffande frågan om eller i vad mån köttbesiktning med eller utan organtvång kunde anses äga inflytande å den allmänna sjukligheten i Stockholm, anförde Karolinska institutets lärarkollegium, att de sjukdomar, som direkt läte härleda sig från förtärande av animalisk föda, endast i mycket ringa grad vore beroende av huruvida organtvång gällde eller ej, och att därför enligt kollegiets mening ett upphävande av organtvånget i Stockholm ej i påvisbar grad skulle inverka på hälsoförhållandena i staden. Kollegiet framhöll beträffande tuberkulosen, att faran för tuberkulös infektion av mänskliga genom förtärande av kött säkerligen vore mycket ringa, beroende därpå att tuberkelbaciller endast sällan kunde påvisas i köttet, och att köttet genom tillagning mer eller mindre steriliserades. Vidare tilläte de organ, som även utan organtvång skulle företes, ett säkert bedömande av köttet. I fråga om dynten och septikämin anförde kollegiet i huvudsak samma synpunkter, som de vilka kommit till uttryck i skrivelsen från förutnämnda fyra befattningshavare vid köttbesiktningsbyråerna, varjämte kollegiet, vad angår dynten, erinrade, att, då nötkött endast i ringa mängd förtärdes i rätt tillstånd, risken för smitta av dynt i varje fall vore ringa.

Lärarkollegiet vid veterinärhögskolan anförde den 11 september 1924 i utlåtande till medicinalstyrelsen angående det hygieniska värdet av organtvång följande: Då vid sjukdomar de sjukliga förändring-

arna huvudsakligen hade sitt säte i organen, framginge därav angelägenheten av att vid köttbesiktning åtminstone de viktigare organen medföljde köttet. Vid en del sjukdomar av septikämisk natur, såsom mjältbrand och paratyfus, saknades ofta förändringar i köttet, och utan besiktning av organen vore därför ej möjligt att avgöra, om djuret varit sjukt vid slakten. Vad anginge besiktningen av frusna organ kunde även å dylika en mångfald patologiska anatomiska förändringar konstateras. Förskämningen sommartid och föroreningen genom sjuka organ kunde i det närmaste undvikas genom lämplig emballering av organen. Den bakteriologiska köttkontrollen vore visserligen i och för sig mycket värdefull, men den kunde ej fullt ersätta organtvånget. Det vore nämligen mestadels förefintligheten av förändringar i organen, som gäve anledning till sådan kontroll. Vidare komme genom organtvånget vederbörande i tillfälle att oskadliggöra sjukliga organ, som eljest ginge till konsumtion.

I en den 22 september 1924 dagtecknad skrivelse förklarade därefter tre av de fyra omförmälda befattningshavarna vid köttbesiktningssbyråerna, att de frångingo sitt yrkande om organtvångets upphävande enligt skrivelsen den 3 april 1922 samt i stället förordade en lösning av frågan i enlighet med de i hälsovårdsnämndens yttrande angivna riktlinjerna. De anförde, att frågans läge sedan den tidigare framställningen avsevärt förändrats. Svårigheterna vid besiktning vintertid kunde i väsentlig mån avhjälpas, då möjlighet beretts att få fruset kött upptinat. Vidare hade från medicinalstyrelsens sida åtgärder igångsatts för anordnande av upplysningsverksamhet beträffande lämpligaste sättet för uppslaktning och emballering av kött med vidhängande organ. Farhågor hade yppats, att organtvångets borttagande i Stockholm skulle medföra dess slopande även i övriga orter i riket, där det vore infört. Detta skulle medföra, att till Stockholm komme att införas en stor mängd kött, besiktigat utan vare sig organundersökning eller bakteriologisk kontroll, ett i hygieniskt avseende synnerligen otillfredsställande förhållande. I skrivelsen anfördes slutligen, att den fjärde undertecknaren av skrivelsen den 3 april 1922, som av sjukdom hindrats deltaga i de senare förda överläggningarna i frågan, före sitt insjuknande jämväl kommit till den åsikten, att den nu förordade lösningen vore den bästa.

I utlåtande till Kungl. Maj:t den 25 oktober 1924 angående det hygieniska värdet av organtvånget anförde medicinalstyrelsen: I fråga om tuberkulosen vore i lungorna förekommande tuberkulösa förändringar av utomordentlig betydelse, då det gällde att avgöra, huruvida kött skulle anses innehålla tuberkelbaciller eller ej. Det vore mycket svårt att uppleta någon enda auktoritet på köttkontrollens område till stöd för den uppfattning, som uttalats av Karolinska institutets lärarkollegium, eller att de av kollegiet angivna organen tilläte ett säkert bedömande av om köttet vore behäftat med tuberkulos. Vad anginge nötkreatursdynt vore det visserligen riktigt, att verkligt höggradiga fall kunde upptäckas utan besiktning av organen. Varje köttbesiktningsman med mera avsevärd erfarenhet kunde emellertid vitsorda hur mycket tillförlitligare en undersökning vore, om ej blott köttet utan även de delar av djuret, där dynten helst hölle till, nämligen huvud och hjärta, besiktigades. Uppfattningen att tillagningen av köttet med tämligen stor säkerhet dödade befintliga tuberkelbaciller och dynt vore ej heller riktig. Inom veterinära fackkretsar vore väl känt, att vid kokning och i synnerhet vid stekning köttet mycket ofta steriliserades endast i dess yttre delar. Beträffande septikämi vore att märka, att vid en del sjukdomar av septikämisk natur ofta ej

några förändringar funnes i själva köttet, under det däremot i de organ, som skulle företes vid organtvång, särskilt levern, ofta påträffades förändringar, som kunde giva anledning till en närmare undersökning. De påstådda olägenheterna av organtvång hade ej sin orsak i organtvånget i och för sig utan i det sätt, varpå organen emballerades. Då den bakteriologiska undersökningen ej vunnit någon mera avsevärd tillämpning, skulle, om organtvånget i större utsträckning borttoges, köttkontrollen betydligt försämrast.

Genom beslut den 7 februari 1930 blev organtvånget för Stockholm av Kungl. Maj:t upphävt.

Ett annat spörsmål, som med organtvånget äger vissa beröringspunkter, torde jag i detta samband få i korthet upptaga till behandling.

Enligt stadgande i lagens § 5 mom. 2 skall vid besiktning å köttbesiktningssbyrå av kött i vanlig bemärkelse undersökning av besiktningssman anställas å minst halv kropp, som dock beträffande häst eller större nötkreatur än kalv kan vara delad i fram- och bakdelspart.

Stadgandet innebär en avvikelse från motsvarande bestämmelse i 1897 års lag, som innehöll, att vid all besiktning å köttbesiktningssbyrå undersökning skulle anställas, när fråga var om häst eller större nötkreatur än kalv, å minst fjärdedels kropp, men eljest å minst halv kropp. Ändringen tillkom efter förslag av vederbörande departementschef. Som motivering till ändringen, i vad den avsåg begränsning av bestämmelsen i § 5 mom. 2 till att gälla allenast besiktning av kött i vanlig bemärkelse, anförde departementschefen, att de i § 1 omförmälda djurdelarna huvud med tunga, lungor, hjärta, lever, njurar och juver utan svårighet torde kunna besiktigas utan att samtidigt andra delar av djurkroppen förelades till undersökning.

I sitt utlåtande den 23 februari 1923 har *medicinalstyrelsen* föreslagit återgång till 1897 års bestämmelse så tillvida, att den av ändringen föranledda skyldigheten för besiktningssman att besiktiga lösa organ skulle upphöra och besiktning av organ kunna påfordras allenast om de företeddes i naturligt samband med köttet. Medicinalstyrelsen har anfört, att en god undersökning och bedömning av organ åtminstone i vissa fall ej kunde verkställas utan att jämväl det till organen hörande köttet företeddes för undersökning. Om exempelvis köttet vore varförgiftat, syntes detta understundom ej å organen. Bland besiktningssveterinärerna vid den offentliga köttkontrollen hade, anför medicinalstyrelsen, alltsedan ikraftträdandet av 1913 års lag rätt ett vitt utbrett missnöje med ifrågasvarande bestämmelse. Några verkliga olägenheter av bifall till medicinalstyrelsens förslag behövde ej befaras. Vid en mängd köttbesiktningssbyråer hade besiktning av lösa organ antingen ej alls eller också i mycket ringa omfattning förekommit. De orter, där dylik besiktning i något större utsträckning ägde rum, vore orter utan organtvång.

Av de inom jordbruksdepartementet tillkallade *sakkunniga* har majoriteten, herrar Hansson, Osberg, Pehrzon och Alexandersson, biträtt försla-

get om förbud mot saluhållande, utbjudande, användande eller förvarande inom område med organtvång av kött, som besiktigats utan organ. Beträffande ifrågavarande spörsmål har från nämnda sakkunnigas sida anförts följande.

Enligt den allmänna uppfattningen inom veterinärkretsar innebure köttbesiktning enligt för organtvång gällande bestämmelser avsevärt större trygghet ur kontrollsynpunkt än besiktning utan organ. Detta gällde åtminstone för de fall, där ej bakteriologisk undersökning företogs. Att märka vore emellertid, att även om möjlighet till bakteriologisk undersökning funnes, en besiktningsman ofta nog, med mindre jämväl organen företeddes, saknade anledning misstänka en varas hälsovådlighet och därför underlåte att undersöka den bakteriologiskt. Den bakteriologiska kontrollen medförde vidare den olägenheten, att därigenom köttets godkännande praktiskt taget fördröjdes ett dygn. Med hänsyn till det anförda ansåge sakkunniga det icke kunna anses tillfredsställande att, såsom nu vore fallet, kött, som blivit besiktigt utan organ, finge obehindrat införas till samhällen med organtvång. Samhälle av sistnämnda slag syntes hava rätt kräva, att kött, som dit infördes, vore besiktigt enligt lika tillförlitliga grunder som de, efter vilka besiktning inom samhället företogs. Sakkunniga insåge väl de svårigheter, som kunde vara förenade med transporten av kött med vidhängande organ. Dessa svårigheter vore dock av beskaffenhet att kunna övervinnas, och deras betydelse finge därför ej överskattas. Frågan torde för övrigt för jordbrukarnas vidkommande icke få samma intresse, som den för närvarande ägde, därest förslaget om förbud mot saluförande i städer med slakthustvång av annat kött än efter djur, som slaktats i offentligt slakthus eller under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinrättning, bifölles. Sakkunniga ville i detta sammanhang framhålla, att kött, som godkänts efter besiktning vid sådan slakt, uppenbarligen borde utan ytterligare besiktning få införas till samhälle, där organtvång gällde. Sakkunniga ville också erinra, att intet hindrade, att den, som så önskade, kunde få besiktning enligt de för organtvång gällande bestämmelserna verkställd vid vilken köttbesiktningsbyrå som helst, oavsett huruvida organtvång vore stadgat för det område, till vilket byrån hörde. Sedan köttet väl besiktigats med vidhängande organ, behövde dessa naturligtvis ej medfölja vid fortsatt transport.

I anslutning därtill att, på sätt sakkunniga sålunda tillstyrkte, förbud meddelades mot saluhållande, utbjudande, användande eller förvarande, såsom i § 2 av lagen förmäles, inom område, där organtvång gällde, av kött, som ej besiktigats med organ, borde organtvånget lämpligen modifieras i enlighet med vad inom medicinalstyrelsen föreslagits. Sakkunniga förordade alltså sådan lättnad i nuvarande regler, att vid besiktning med organ ej behövde företes i fråga om häst huvud, i fråga om ko juver samt i fråga om nötkreatur underkäkar med tuggmuskler.

Avsåges kött, som besiktigats enligt de för organtvång gällande bestämmelserna, skola införas till annan ort än den, där besiktningen skett, borde vid den märkning av varan eller emballaget, som, på sätt i annat sammanhang föreslagits, i vissa fall skulle verkställas, användas ett annat märke än det, som brukades för att utmärka, att köttbesiktning utan organ ägt rum.

Beträffande beredd köttvara hava sakkunniga, i överensstämmelse med vad de, på sätt tidigare nämnts, anført vid frågan om utvidgad in-

nebörd av slakthustvånget, framhållit, att med en konsekvent tillämpning av nyss angivna ståndpunkt till organtvångsbestämmelserna, beredd vara ej borde få införas till område med organtvång, utan att det vid tillverkningen använda köttet blivit besiktigat med organ. Av fruktan att i icke önskvärd grad försvåra såväl tillverkningen som kontrollen hava sakkunniga likväl ansett sig ej böra förorda så långt gående bestämmelser.

Minoriteten, herrar *Gustafson* och *Andersson*, hava avstyrkt den skärpning av begreppet organtvång, som den av övriga sakkunniga förordade förbudsbestämmelsen innebär.

Herr *Gustafson* har till stöd för sin mening anfört:

»Den av sakkunniga föreslagna ändringen av bestämmelserna rörande organtvång innebär visserligen icke formellt, att obligatoriskt organtvång förordas. Praktiskt taget medför dock förslaget, att organtvång måste tillämpas vid alla köttbesiktningsbyråer, där tillförseln av slaktade djurkroppar är större än vad som konsumeras inom det samhälle, där besiktningen äger rum. Överskottet måste nämligen avyttras till större konsumtionsplatser, där organtvång redan är eller också sannolikt blir infört. Med den av sakkunniga föreslagna bestämmelsen får kött icke införas där organtvång gäller, med mindre det besiktigats med vidhängande organ. Sakkunniga erinra, att besiktning av kött med vidhängande organ kan ske även vid besiktningsbyrå där organtvång icke föreligger. Härigenom undanröjas dock icke de svårigheter av betydande räckvidd, som ett fakultativt organtvång medför.

Hemslakten av djur äger ofta rum på många miles avstånd från närmaste besiktningsbyrå, varför det uppenbart blir förenat med stora olägenheter att transportera kött med vidhängande organ. Även med den mest omsorgsfulla emballering kan det icke undvikas, att i organen förefintligt blod pressas ut under transporten och gör köttet osnyggt samt nedsätter dess kvalitet. Organen äro också lätt utsatta för förskämning under den tid, som förflyter mellan slakten och besiktningen. Särskilt under sommartiden blir härigenom organens användning som födoämne omöjliggjord. Fråga är, om de hygieniska fördelar, som vinnas med organbesiktningen, icke uppvägas av de olägenheter densamma för med sig.

Någon enhetlig mening rörande behovet av organbesiktning förefinnes ej heller bland de speciellt sakkunniga på besiktningsområdet. Sålunda har man vid Stockholms stads besiktningsbyråer borttagit organtvånget, på framställning av vederbörande besiktningsmän. Det må också framhållas, att under vintertiden, då organen oftast äro frusna, dessa icke lämna någon ledning för bedömandet av om djuret varit friskt vid nedslaktningen. Det kan alltså med fog göras gällande, att organtvånget under vintertiden icke fyller sitt ändamål och att olägenheterna för producenter, särskilt under sommartiden, bliva så betydande att förslaget ej lämpligen bör genomföras.»

Herr *Andersson* har anfört:

»Jag vill icke förneka, att köttbesiktning med organ är mera tillförlitlig, men då i praktiken ej något sjukdomsfall kunnat härledas till förtärandet av kött, därför att detta besiktigats utan organ, vill jag bestämt avråda, att organtvång stipuleras i den blivande lagen.

Enligt egen erfarenhet är det förenat med stora olägenheter att införa

organtvång. T. ex. vid kötttransporter, i synnerhet per bil, bli organen sammanpressade så att det kvarvarande blodet rinner ut och sölar ner köttet, vilket därav får ett mindre tilltalande utseende, varjämte under den varma årstiden såväl organ som kött utsättes för förskämning.

Även ur ekonomisk synpunkt är det fördelaktigare att producenterna tillgodogöra sig organen än att de hopas i stora mängder i städer och samhällen, där de, speciellt den varma årstiden, komma till ringa eller ingen nytta. Som ytterligare bevis för min ståndpunkt vill jag nämna, att 77 städer och köpingar besiktiga utan organ, då däremot endast 36 hava organtvång.»

Vidkommande det av medicinalstyrelsen föreslagna förbudet mot besiktning av organ, som ej företes i naturligt samband med köttet i övrigt, hava sakkunniga enhälligt förklarat sig icke hava något däremot att erinra. Sakkunniga hava härvid framhållit, att sådan besiktning endast sällan förekommit.

Vid ställningstagandet till förevarande spörsmål synes största vikt böra läggas å svaret på frågan vilket värde, som besiktning enligt de för organtvång gällande bestämmelser kan äga framför besiktning utan organ. I sådant hänseende torde numera — sedan förenämnda befattningshavare vid köttbesiktningsbyråerna i Stockholm, vilkas yttrande särskilt åberopats i sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande 1923, frångått samma yttrande — den veterinära fackkunskapen vara enig om att betryggande kontroll ej vinnes vid besiktning utan organ, därest ej samtidigt bakteriologisk undersökning företages. Möjlighet till bakteriologisk undersökning föreligger emellertid blott vid ett fåtal köttbesiktningsbyråer. Vidare är att märka, att dylik undersökning, enligt vad som framhållits av de i ärendets beredning deltagande sakkunniga, medför en ganska avsevärd förlängning av besiktningsförfarandet. Vill man med hänsyn härtill undvika bakteriologisk undersökning annat än i misstänkta fall, torde, på sätt framgår av bland annat lärarkollegiets vid veterinärhögskolan utlåtande, vara erforderligt, att jämväl organen företes, då det mestadels synes vara besiktningen av dessa, som giver anledning misstänka förefintligheten av sjukliga förändringar.

Ett från de veterinärt sakkunnigas åsikt avvikande utlåtande angående betydelsen av organtvång har avgivits av Karolinska institutets lärarkollegium. Enligt mitt förmenande torde dock i denna fråga avgörande vitsord böra tillerkännas den uppfattning, som uttalats av de veterinära myndigheterna och fackmännen, vilka under årens lopp hunnit samla ett rikt mått av ej blott teoretisk utan även — och detta synes i förevarande fall särskilt viktigt — praktisk erfarenhet på köttkontrollens område. Ihågkommas må också, att medicinalstyrelsen, som underkastat utlåtandet från sistnämnda lärarkollegium en kritisk granskning, intagit en gentemot den åsikt, som däri framkommit, bestämt avvisande ståndpunkt.

Med hänsyn till det nu anförda torde de önskemål, vilka framförts därom,

*Departements-
chefen.*

att all köttbesiktning borde vara förbunden med organtvång, ingalunda kunna anses oberättigade. Vill man emellertid ej gå så långt — och skäl synas tala för att vederbörande samhälle eller kommun bör, i likhet med vad nu är fallet, få avgöra, huruvida köttbesiktningen för dess vidkommande bör förenas med organtvångsbestämmelser eller ej — förefaller det dock ej rimligt, att det samhälle eller den kommun, som önskar tillförsäkra sig den särskilda garanti för en betryggande kontroll, som köttbesiktning med organtvång enligt vad nyss anförts torde få anses innebära, skall nödgas finna sig i tillförsel från andra orter av ej organbesiktigat kött. Uppenbart synes vara, att med nuvarande bestämmelser skapas en form av illojal konkurrens mot såväl köttbesiktningsbyråerna inom områden, där organtvång gäller, som även dem, vilka anlita sagda byråer. Det torde ej vara förhastat att antaga, att anledningen till framställningen om organtvångets upphävande för Stockholms vidkommande i icke ringa grad är att söka i sistberörda missförhållanden. Dessa synas mig också vara av den art, att, därest man drager sig för att, på sätt sakkunniga förordat och jag för min del vill tillstyrka, utbygga gällande organtvångsbestämmelser med förbud mot tillförsel av icke organbesiktigat kött till område med organtvång, det torde vara överensstämmande med konsekvens och billighet att helt avskaffa bestämmelserna i fråga.

Att transport av kött med vidsittande organ kan vara förenad med vissa svårigheter skall icke bestridas. Mycket torde dock härvid bero på sättet för emballeringen. Vad särskilt angår transporterna vintertiden, framgår vidare av utredningen, att möjlighet nu föreligger att upptina fruset kött. Erinras må också att, på sätt sakkunniga anført, organbesiktning, om så önskas, utföres på vilken köttbesiktningsbyrå som helst, samt att organen efter besiktningen ej behöva medfölja en fortsatt transport till den ort med organtvång, för vilken varan är avsedd. Jag vill också understryka vad sakkunniga anført därom, att förevarande spörsmål torde komma att för köttproducenternas del förlora i betydelse, därest förslaget om förbud mot införande i städer med slakthustvång av annat kött än efter djur, som slaktats i offentligt slakthus eller under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinrättning, genomföres. Härtill kommer, att en modifiering av de i § 3 av kungörelsen med tillämpningsföreskrifter till lagen upptagna organtvångsbestämmelserna synes böra företagas i enlighet med vad de sakkunniga tillstyrkt. Denna fråga, vars avgörande ankommer på Kungl. Maj:t i administrativ ordning, torde få ånyo anmälas, då riksdagens beslut rörande de föreslagna lagändringarna föreligger.

På grund av vad nu anförts torde stadgandet i § 6 mom. 3 av lagen böra sålunda ändras, att för saluhållande, utbudande, användande eller förvarande såsom i § 2 sägs av färskt kött inom område med köttbesiktnings tvång fordras, att köttet godkänts vid besiktning, verkställd med tillämpning av enahanda föreskrifter, som gälla angående besiktning för området i fråga. Besiktning, som verkställts vid slakt i offentligt slakthus, bör dock, såsom sakkunniga framhållit, alltid godtagas.

Vad angår salt, rökt och torkat kött samt andra beredda köttvaror torde, i anslutning till vad sakkunniga anfört, om det vid beredningen använda köttet godkänts vid besiktning enligt lagen, sagda varor böra få utan ytterligare besiktning införas till annat område med köttbesiktningstväng, oavsett huruvida besiktningen ägt rum enligt de för sistnämnda område gällande bestämmelser eller ej. Föreskrift härom torde jämväl böra upptagas i § 6 mom. 3.

Beträffande slutligen frågan om förbud mot besiktning av lösa organ biträder jag medicinalstyrelsens av sakkunniga utan erinran lämnade förslag härutinnan. Stadgandet i § 5 mom. 2 torde böra ändras i överensstämmelse härmed.

5. Köttbesiktnings- och slakthustaxorna.

Enligt stadgande i 1897 års lag angående köttbesiktning och slakthus, sådant detta stadgande ursprungligen lydde, skulle vederbörande samhälle vidkännas kostnaden för köttbesiktning utan rätt att uppbära någon avgift därför. För begagnande av offentligt slakthus däremot fingo avgifter uppbäras enligt taxa, som, sedan länsstyrelsen, efter hörande av hälsovårdsnämnd eller den särskilda myndighet, varunder slakthusets förvaltning var ställd, uppgjort förslag därtill, skulle fastställas av Kungl. Maj:t för minst ett år i sänder. I denna taxa skulle avgifterna ej få sättas högre, än som kunde anses erforderligt för täckande av kostnaderna för slakthusets förvaltning och underhåll jämte 3 procent ränta å anläggningskapitalet.

Efter förslag av Kungl. Maj:t antogs vid 1899 års riksdag sådan ändring av nu angivna bestämmelser, att avgifter fingo upptagas jämväl för täckande av samhällets kostnader för köttbesiktning. Vidare stadgades, att vid bestämmande av avgifterna för begagnande av offentligt slakthus skäligen ränta å anläggningskapitalet finge beräknas, ävensom att avgifter finge uppbäras för nyttjande av marknadsplats och vid denna uppförda stallar samt för kreaturens utfodring, skötsel och vägning.

I propositionen till 1913 års riksdag ifrågasattes ej någon ändring i de år 1899 godtagna principerna för köttbesiktnings- och slakthustaxornas bestämmande. I en vid riksdagen väckt motion, II: 340, yrkades, att i samhälle med slakthustväng räakenskaperna för köttbesiktningen och för slakthuset skulle särskiljas, så att köttbesiktningsavgifterna måtte kunna sättas allenast till det belopp, som täckte själva omkostnaderna för besiktningen. Till stöd för detta yrkande anfördes, att, såsom bestämmelserna i Kungl. Maj:ts förslag vore avfattade, köttbesiktningsavgifterna komme att, i strid mot vad som vore avsett, användas även till täckande av kostnaderna för anskaffande av slakthuset samt för dess förvaltning och underhåll. I över propositionen avgivet utlåtande, nr 32, tillstyrkte emellertid lagutskottet Kungl. Maj:ts förslag, därvid utskottet i anledning av

motionen anförde, att de föreskrifter, som meddelades i sagda förslag, utan något vidare tillägg vore tillfyllestgörande för vinnande av det ändamål, som i motionen avsåges. Kungl. Maj:ts förslag antogs också av riksdagen.

Bestämmelserna i förevarande ämne, sådana de vid 1913 års riksdag antogs, äro upptagna i § 8 av gällande lag. I proposition nr 149 till 1915 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t den ändring i grunderna för beräkningen av köttbesiktningsavgifterna, att dessa i samhällen med slakthustvång finge bestämmas till belopp, som kunde anses erforderligt för täckande ej blott av de kostnader, som köttbesiktningen och i samband härmed stående åtgärder i och för sig betingade, utan jämväl av kostnaderna för det offentliga slakthusets förvaltning och underhåll jämte skälig ränta å anläggningskapitalet. Såsom stöd för förslaget anfördes bland annat, att köttkontrollväsendets alla grenar inom samma samhälle borde betraktas såsom en enhet och avgifternas belopp bestämmas från en dylik utgångspunkt. Slakthusväsendets upprätthållande och utveckling skulle allvarligt hindras och de avsedda fördelarna äventyras, därest, på grund av de lägre kostnaderna för besiktning, avgifterna härför sattes lägre än slakthusavgifterna. Sistnämnda avgifter kunde å andra sidan ej lämpligen sättas till lägre belopp, än som motsvarade slakthusdriftens självkostnader, ty ville man främja inrättande av slakthus, finge man icke ordna så, att dessa anläggningar bleve en för vederbörande samhälle i hög grad förlustbringande affär.

Propositionen tillstyrktes av lagutskottet i dess utlåtande, nr 47, med den ändring, att avgifterna för svinkött skulle beräknas enligt bestämmelserna i 1913 års lag. Första kammaren biföll utskottets hemställan, men andra kammaren avsgodkände densamma med 99 röster mot 96. Frågan hade sålunda fallit.

Föreningen svenska städers offentliga slakthus anhöll i sin skrivelse den 15 september 1919, att ny proposition måtte framläggas för riksdagen med förslag i enahanda syfte som propositionen år 1915. Såsom stöd för denna anhållan anfördes, att de synpunkter och skäl, vilka föranledde sistnämnda proposition, fortfarande vore gällande och genom de senaste årens erfarenheter kunde anses ytterligare stärkta. Särskild vikt hade frågan för samhällen, vilka nyligen inrättat eller framdeles komme att inrätta offentligt slakthus, enär en avsevärt lägre taxa å besiktningsavgifter än å slakthusavgifter fördröjde den önskvärda ökningen av frekvensen å slakthuset. För de äldre slakthusen vore frågan i allmänhet av mindre betydelse, då det visat sig, att jordbrukare och andra slakthusens trafikanter så småningom komme till allt större insikt om de fördelar för dem, som slakthusen medförde framför användande av köttbesiktningsbyråer.

I en senare skrivelse den 10 mars 1923 framhöll föreningen, under åberopande av tablåer över resultatet av verksamheten vid de offentliga slakt-

husen i vederbörande städer och vid de i samma städer befintliga köttbesiktningsbyråerna, att slakthusen i regel åsamkat städerna ej obetydliga förluster, medan besiktningsbyråerna i många fall kunde bestrida de med besiktningen förenade kostnaderna och även lämna ränta å nedlagt kapital. Föreningen anförde i anslutning härtill, att vederbörande slakthusstyrelser, till förekommande av att en för slakthusen menlig konkurrens skulle uppstå mellan dessa och köttbesiktningsbyråerna, i sina förslag till taxor för slakthusen ej kunde upptaga avgifterna till belopp, som täckte utgifterna för slakthusen.

I yttrandena över föreningens framställning den 15 september 1919 blev densamma av 18 länsstyrelser tillstyrkt eller lämnad utan erinran. En länsstyrelse avstyrkte framställningen, medan övriga länsstyrelser ej yttrade sig i frågan.

De kommunala myndigheter, vilka i sina yttranden över föreningens skrivelse uttalade sig beträffande förevarande spörsmål, sammanlagt ett tjugutal, tillstyrkte bifall till vad föreningen föreslagit.

Jämväl medicinalstyrelsen tillstyrkte föreningens förslag. Styrelsen framhöll, att tillgodoseendet av detsamma vore nödvändigt för tryggnad av vissa av de redan befintliga slakthusens ekonomiska förhållanden och för säkrande av tillkomsten av flera offentliga slakthus.

Lantbruksstyrelsen åter avstyrkte förslaget. Såsom skäl härför anfördes huvudsakligen, att förslaget avsåge ej att bereda konsumenterna ytterligare sanitär hygien utan endast att tillföra slakthusen ökade inkomster. Förslaget innebure alltså en betungande beskattning, som hårdast drabbade de mindre jordbrukarna.

I skrivelse den 5 juni 1931 har *riksförbundet landsbygdens folk* hemställt, att, enär de avgifter, vilka skulle erläggas vid slakthus och köttbesiktningsbyråer för besiktning av slaktade djur, vore mycket olika å olika orter, samt berörda förhållande vore ur jordbrukssynpunkt mindre önskvärt, enhetliga avgifter för landet i dess helhet måtte fastställas och i samband därmed de högre besiktningsavgifterna reduceras.

Med anledning av en vid 1932 års riksdag väckt motion, II: 401, har vidare *riksdagen* i skrivelse den 7 juni 1932, nr 297, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma likformighet i på olika orter gällande köttbesiktningstaxor. Riksdagen anför, att taxorna för närvarande vore alltför olikformiga. Visserligen vore samhällenas utgifter för köttbesiktningen icke alltid desamma, liksom också omfånget av det arbete, för vilket avgiften vore avsedd att vara ersättning, kunde vara olika. Men dessa förhållanden kunde näppeligen till fullo motivera den väsentliga skillnad, som nu funnes mellan å olika orter gällande taxor. Riksdagen ansåge, att större likformighet borde kunna vinnas genom sänkning av de högre taxorna. Riksdagen vore vidare av den uppfattningen, att även producenterna, lämpligen genom hushållningssällskapen, borde beredas tillfälle att yttra sig om taxornas storlek, innan de fastställdes.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt *medicinalstyrelsen* att, efter verkställd utredning, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till åtgärder i det av riksdagen avsedda syftet, avgav *medicinalstyrelsen* med skrivelse den 10 december 1932 sådant förslag, därvid *medicinalstyrelsen* tillika, med anledning av remiss, yttrade sig över förenämnda framställning från riksförbundet landsbygdens folk. *Medicinalstyrelsens* anförande är av i huvudsak följande innehåll.

Enligt nuvarande grunder för fastställande av köttbesiktningstaxorna komme storleken av taxebeloppen att vara beroende dels av samhällets kostnader för besiktningen dels av antalet djurkroppar, som tillfördes vederbörande köttbesiktningsbyrå. Ju större antalet djurkroppar vore, dess billigare bleve taxan, och ju lägre taxa en byrå kunde hålla, dess lättare hade den att draga till sig ytterligare tillförsel av kött från andra närbelägna byråer med högre taxa. Dessa sistnämnda finge därigenom sin tillförsel minskad och tvingades kanske att ytterligare höja sina avgifter i syfte att få sina kostnader för köttbesiktningen täckta. Berörda förhållanden talade kraftigt för bifall till det av riksdagen och riksförbundet landsbygdens folk framförda önskemålet angående större likformighet i köttbesiktningstaxorna. *Medicinalstyrelsen* utginge härvid från att i sådant syfte vidtagna åtgärder skulle beröra endast de taxor, som hade avseende å köttbesiktningsbyråerna, men däremot ej de offentliga slakthusens taxor. De offentliga slakthusen hade nämligen, förutom sin huvuduppgift att utöva god kontroll å den sanitära beskaffenheten av köttet efter å slakthusen uppslaktade djur, tillika en hel del andra för de olika slakthusen varierande uppgifter, som föranledde betydande olikheter i de olika slakthusens förvaltningsförhållanden, med därav betingade avgifter av olika slag. Detta utgjorde ett avsevärt hinder för tillämpande av lika taxor vid samtliga slakthus, varför *medicinalstyrelsen* ansåge sig böra avstyrka åtgärder för åstadkommande av sådan likformighet. Vad anginge de åtgärder, som borde vidtagas för vinnande av likformighet i köttbesiktningstaxorna, skulle en enbar sänkning av de högre taxorna medföra risk, att en del samhällen, som infört köttbesiktningstväng, såge sig nödsakade att av ekonomiska skäl avstå från de sanitära fördelar, som dylikt tvång innebure, och att köttbesiktningstväng ej komme till stånd i samhällen, som eljest tänkt begagna sig därav. *Medicinalstyrelsen* kunde därför ej giva sin anslutning till en sådan åtgärd. I stället föresloge *medicinalstyrelsen* såsom ett sätt att lösa ifrågakvarande spørsmål, att, i samband med genomförande av likformig taxa för hela riket, ett clearingsystem anordnades sålunda, att å köttbesiktningsbyrå uppstående överskott inlevererades till statlig myndighet (*medicinalstyrelsen*), medan i sådana fall, då besiktningsavgifterna tillsammans med andra eventuella inkomster ej vore tillräckliga för gäldande av byråns utgifter, byrån erhöle gottgörelse för felande belopp av de till *medicinalstyrelsen* inlevererade överskottsmedlen.

Vad angår den närmare utformningen av nämnda clearingsystem innebär *medicinalstyrelsens* förslag följande.

Det skulle åligga den köttbesiktningen förvaltande kommunala myndigheten att varje år till länsstyrelsen insända till *medicinalstyrelsen* ställd ansökan om godkännande av statförslaget för köttbesiktningsbyrån för det kommande året och därvid foga redovisning över den ekonomiska

verksamheten vid byrån under närmast föregående år och de gångna månaderna av det löpande året. Sedan statförslag och redovisningar från länsstyrelserna inkommit till medicinalstyrelsen och där granskats, skulle medicinalstyrelsen tillstålla varje samhälle ävensom vederbörande länsstyrelse sitt beslut med godkännande av samhällets statförslag med eller utan av medicinalstyrelsen vidtagna ändringar. Utgiftsbelopp, som sålunda fastställdes, finge ej överskridas utan tillstånd av medicinalstyrelsen. Med ledning av de fastställda statförslagen beräknade medicinalstyrelsen storleken av de besiktningsavgifter, som erfordrades, samt förelade Kungl. Maj:t förslag till taxa å avgifter att tillämpas vid samtliga byråer. För att avvärja, att ett samhälle anordnade en dyrare köttbesiktningsbyrå och organiserade driften vid densamma på ett kostsammare sätt än som vore nödvändigt och sålunda bidroge att höja avgifterna enligt den gemensamma taxan, borde medgivnas befogenhet för Kungl. Maj:t att, om så vore påkallat, för visst samhälle påbjuda, att samhället ej av clearingmedlen finge erhålla gottgörelse för å köttbesiktningsverksamheten uppkommen brist, eller att dylik gottgörelse skulle utgå med mindre belopp än det för täckande av hela bristen erforderliga. Medicinalstyrelsen beräknade, att år 1931 besiktningsavgifterna i en gemensam taxa sådan som den här föreslagna, skulle hava utgjort för kött av storboskap och häst 3 kronor, för svin 2 kronor, för större kalv och föl 1 krona samt för mindre kalv, får, get, lamm och spädgris 50 öre. Till bemötande av de invändningar, som mot införande av en gemensam taxa för hela riket kunde väntas framkomma från sådana samhällen, där för närvarande tillämpades lägre avgifter än de, som i en dylik gemensam taxa komme att fastställas, framhåller medicinalstyrelsen, att enligt § 6 mom. 3 lagen angående köttbesiktning och slakthus den i samhälle med köttbesiktningstvång använda kontrollstämpeln vore en riksstämpel med giltighet över hela riket. Berörda förhållande har synts medicinalstyrelsen utgöra ett mycket starkt skäl för att samma taxa komme till användning vid samtliga köttbesiktningsbyråer.

Med anledning av riksförbundet landsbygdens folks omförmälda framställning och medicinalstyrelsens förslag i frågan hava yttranden avgivits av svenska stadsförbundets styrelse, föreningen svenska städers offentliga slakthus, överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Västmanlands, Västernorrlands och Norrbottens län, samtliga efter hörande av vissa kommunala myndigheter. Länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Jönköpings, Hallands, Göteborgs och Bohus samt Norrbottens län hava vid sina yttranden fogat infordrade utlåtanden från hushållningssällskapens förvaltningsutskott.

Svenska stadsförbundets styrelse har, under avstyrkande av medicinalstyrelsens förslag, bland annat anført.

Då besiktningsavgifternas storlek enligt bestämmelserna i gällande lag vore beroende av vederbörande samhälles kostnader för besiktningen, måste man uppenbarligen räkna med betydande variationer av olika anledningar. Det vore icke möjligt att vinna en utjämning av avgifterna utan större eller mindre avståndstagande från de grundläggande principer,

efter vilka systemet hittills varit utformat. En lösning av spörsmålet, enligt vilken, där avgifter av viss begränsad storlek ej vore tillräckliga för bekostande av besiktningsverksamheten, vederbörande samhälle skulle vara hänvisat att genom uttaxering av kommunalskatt bestrida överskjutande delen av kostnaden, skulle, såsom medicinalstyrelsen påpekat, medföra köttbesiktningstvängets slopande i åtskilliga samhällen och motverka tillkomsten av sådant tvång å andra håll. Vad åter anginge medicinalstyrelsens förslag, måste starka betänkligheter hysas mot detsamma. Det låge i sakens natur, att det föreslagna clearingssystemet vore ägnat att minska för att ej säga helt omintetgöra de enskilda samhällenas intresse för det ekonomiska resultatet av den egna besiktningsbyråns verksamhet. Vidkommande förslaget att köttbesiktningsbyråernas stater skulle fastställas av medicinalstyrelsen, vore innebörden av detsamma, att köttbesiktningen fullständigt förlorade sin karaktär av kommunal uppgift. Skulle medicinalstyrelsen vid granskningen av statförslagen kunna nedsätta enskilda utgiftsposter, vore nödvändigt att samtidigt gäves anvisningar angående de åtgärder, som erfordrades för att kostnaderna skulle kunna hållas inom den fastställda statens ram. Då de kommunala myndigheterna ej skulle hava annat val än att ställa sig dessa anvisningar till efterrättelse, kunde här ej vidare bliva tal om någon kommunal självbestämmanderätt. Det vore vidare anledning befara, att det föreslagna systemet skulle hava till följd en höjning av avgifternas genomsnittliga storlek. En allmän erfarenhet vore nämligen, att utbyttandet av kommunal självstyrelse mot ett centraliserat förvaltningssystem i fråga om uppgifter, liknande den här omförmälda, ökade kostnaderna för ändamålet. Man torde också, om det föreslagna clearingförfarandet genomfördes, få räkna med, att åtskilliga samhällen, vilka hittills ej infört köttbesiktningstväng, enär för bestridande av kostnaderna skulle krävas mycket höga besiktningsavgifter, komme att göra anspråk på att få sådant tvång infört.

I de övriga yttrandena har allmänt framhållits, att nuvarande förhållanden icke kunde anses tillfredsställande, samt att det vore önskligt med större likformighet i besiktningstaxorna å olika orter i landet. Meningsarna rörande medicinalstyrelsens förslag till lösning av spörsmålet gå dock övervägande i avstyrkande riktning.

Föreningen svenska städers offentliga slakthus avstyrker förslaget. Föreningen anför, att det syntes otvivelaktigt, att clearingssystemet, då därigenom all ekonomisk risk komme att bortfalla, skulle i hög grad befordra en ökning av köttbesiktningsbyråernas antal. En sådan ökning komme att gå ut över de offentliga slakthusens och andelslakteriernas verksamhet, vilket, utom andra olägenheter, skulle innebära ett avsevärt steg tillbaka i utvecklingen ur hygienisk synpunkt. Förslaget komme vidare att ur administrativ synpunkt medföra stora olägenheter, framför allt därigenom att den ekonomiska kontrollen över byråverksamheten och dess detaljer flyttades till en central myndighet, som knappast hade möjlighet att upprätthålla den nödiga kontakten med alla över landet kringspredda köttbesiktningsbyråer. Föreningen ansåge det kunna ifrågasättas, huruvida ej den enklaste lösningen låge däri, att en enhetlig taxa fastställdes för all byråbesiktning samtidigt som det bestämdes, att

byråstämpeln ej berättigade till införsel och försäljning av kött i sådana samhällen, som genom en effektivare — och därmed kostsammare — kontroll velat bereda sina innevånare en större hygienisk trygghet.

Jämväl överståthållarämbetet samt flertalet länsstyrelser avstyrka medicinalstyrelsens förslag. Såsom skäl härför åberopas huvudsakligen, att genom clearingförfarandet samhällenas intresse att nedbringa sina besiktningskostnader skulle förminska. Vidare framhålles, att samhällen, vilka på grund av att avgifterna skulle bli väl höga ej velat införa köttbesiktningstvång, kunde väntas komma att, därest förslaget genomfördes, införa dylikt tvång, då detta under sådana omständigheter kunde ske utan ekonomisk risk för dem. Det kunde därför befaras, att anordningen komme att föranleda en genomsnittlig höjning i stället för sänkning av taxorna. Såsom mera ändamålsenligt har från flera håll föreslagits allenast sänkning av de nuvarande högre taxorna genom fastställande av en maximitaxa. Enligt detta förslag borde, om kostnaderna för köttbesiktningen inom visst samhälle ej täcktes av inflytande besiktningsavgifter, vederbörande samhälle bära den förlust, som härigenom uppstode. Onödiga kostnader, föranledda av opraktiska anordningar, för dyra lokaler eller eljest olämplig administration borde nämligen uteslutas drabba samhället självt.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser medicinalstyrelsens förslag tilltalande, och länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län tillstyrker det samma. Även länsstyrelsen i Västernorrlands län tillstyrker förslaget, under förutsättning dock att besiktningsavgiften för storboskap av fjällras sättes lägre än motsvarande avgift för mera stovuxna raser. Länsstyrelsen i Skaraborgs län har ej något att erinra mot förslaget, därest tillförlitlig kontroll från statens sida över köttbesiktningsbyråernas inkomst- och utgiftsstaten kan åvägbringas.

Av de i ärendet hörda hushållningssällskapens förvaltningsutskott har allenast det i Hallands län tillstyrkt förslaget. Förvaltningsutskottet i Göteborgs och Bohus län föreslår, att för hela landet lika besiktningstaxor fastställas, samt att de inflytande avgifterna oavkortade redovisas till statsverket. Kommun, som anordnat köttbesiktning, skulle därefter enligt sistnämnda förslag äga att av statsmedel erhålla täckning till viss procent för sina av medicinalstyrelsen godkända besiktningskostnader; återstående delen av kostnaderna skulle kommunen själv vidkännas. Förvaltningsutskottet i Norrbottens län gör gällande, att samhälle, som önskade skydda sig genom köttkontroll, själv borde bekosta denna samt att rätten att pålägga producenterna köttbesiktningsavgifter sålunda borde upphöra.

De kommuner, uppgående till ett antal av omkring 60, vilka uttalat sig i frågan, synas i allmänhet hava låtit sina yttranden dikteras av hänsyn till de verkningar, genomförandet av medicinalstyrelsens förslag skulle hava för vederbörande kommuns ekonomi. Sålunda har försla-

get i regel tillstyrkts eller lämnats utan erinran av kommuner, vilka kunna beräknas vid förslaget genomförande erhålla sänkning i nuvarande besiktningsavgifter eller i varje fall ej behöva vidkännas ökning av desamma, medan förslaget merendels avstyrkts av kommuner, där avgifterna för närvarande utgå med förhållandevis låga belopp.

I skrivelse den 1 februari 1933 har riksförbundet landsbygdens folk med anledning av medicinalstyrelsens förslag — under förmälan att detsamma ej innebure någon besparing för jordbrukarna — hemställt, *dels* att, enär producenterna ej erhöles någon som helst ekonomisk fördel av den besiktning, som utfördes vid köttbesiktningsbyråerna, besiktningen måtte förklaras vara ett rent konsumentintresse, som skulle bekostas av vederbörande kommun, *dels* att en allmän revision måtte företagas av de grunder, efter vilka arvode beräknades för veterinärerna vid slakterier, så att arvodet komme att stå i skäligt förhållande till det utförda arbetet, ävensom att tillfälle till större inflytande å arvodets bestämmande lämnades dem, vilka skulle betala detsamma, *dels* ock att den trikinundersökning, som för närvarande ägde rum i samband med köttbesiktningen, måtte såsom överflödig avskrivas och att i stället ett mera ändamålsenligt och mindre dyrbart system måtte utarbetas.

Slutligen må i detta sammanhang nämnas, att jordbruksutredningen i sitt betänkande (sid. 174 och 187) utan att yttra sig angående medicinalstyrelsens förslag uttalat sig för att förvaltningsutskottet i vederbörande hushållningssällskap hördes över upprättade taxeförslag, samt att i samband med genomförande av obligatoriskt köttbesiktnings tvång för samhällen av viss storlek stadgades, att besiktningsavgifterna skulle vara lika i de olika samhällena.

Angående de offentliga slakthusens och köttbesiktningsbyråernas ekonomiska ställning ävensom angående slakthus- och köttbesiktnings taxornas storlek år 1932 får jag hänvisa till häröver upprättade tablåer, vilka torde få såsom *bilagor C och D* fogas till protokollet.

Sakkunniga hava beträffande förevarande spörsmål anført och föreslagit som följer.

Sakkunniga ansåge det uppenbart, att nuvarande förhållanden i förevarande hänseenden icke vore tillfredsställande. Genomfördes vad *sakkunniga* tidigare föreslagit, särskilt förbudet mot införande i stad med slakthustvång av kött, som ej härrörde av djur, slaktat i offentligt slakthus eller under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinrättning, torde visserligen kunna förväntas, att någon utjämning av de olikheter, som nu rådde mellan taxorna vid olika köttbesiktningsbyråer, komme till stånd. Huruvida resultatet härutinnan bleve av större betydelse vore dock ovisst. För att nå det mål, som borde eftersträvas, nämligen låga och likformiga taxor över hela landet, torde särskilda åtgärder erfordras. Ett clearingförfarande sådant som det av medicinalstyrelsen föreslagna kunde *sakkunniga* dock ej biträda. *Sakkunniga* befarade, att

ett dylikt system skulle medföra en höjning av den genomsnittliga taxan. I stället föresloge sakkunniga, att en maximitaxa för köttbesiktningen fastställdes. I den mån kostnaderna för besiktningen ej täcktes genom inflytande avgifter, finge samhället eller kommunen vidkännas sagda kostnader. Detta innebure enligt sakkunnigas mening ej någon orättvisa, eftersom besiktningen vore till fördel för vederbörande samhälle eller kommun. I maximitaxan borde avgifterna lämpligen bestämmas till de belopp, som i medeltal erfordrades för att täcka besiktningens kostnader inom samhällen och kommuner med köttbesiktningstvång i riket, under det vid tiden för taxans fastställande senast tilländalupna året. Sakkunniga utginge därvid från att taxeförslagen uppgjordes och behandlades i sådan tid, att de kunde fastställas före början av det år, taxan skulle tillämpas. För samhälle eller kommun, vars kostnader kunde täckas genom upptagande av vissa lägre avgifter än de, vilka fastställdes i maximitaxan, borde nämnda lägre avgifter bestämmas, så att liksom nu i intet fall högre avgiftsbelopp komme att uppbäras än som beräknades motsvara utgifterna. Vid beräkning av kostnaderna vid viss köttbesiktningsbyrå borde allenast sådana kostnader få tagas i betraktande, som belöpte å den för taxans giltighet bestämda tiden. Förlust, som kunde hava uppkommit under föregående tidsperiod, finge sålunda ej medräknas. Undantag från denna regel torde dock såtillvida böra göras beträffande förlust, som förelåge redan vid tiden för de nya bestämmelsernas ikraftträdande, förslagsvis den 1 januari 1935, att beloppet finge inräknas i besiktningens kostnader för de närmaste tio åren med en tiondel varje år.

Vad sakkunniga nu föreslagit gällde icke avgifterna för begagnande av de offentliga slakthusen. Förhållandena därstädes syntes vara så olikartade i de särskilda fallen, att någon maximitaxa icke lämpligen kunde fastställas. I fråga om avgifter för enbart köttbesiktning skulle naturligtvis dock gälla vad om avgifter vid köttbesiktningsbyråer i det föregående anförts.

Fastställandet av såväl köttbesiktnings- som slakthustaxorna borde liksom nu ankomma på Kungl. Maj:t. Däremot funne sakkunniga skäl tala för att förslag till taxorna uppgjordes, ej, såsom för närvarande vore föreskrivet, av länsstyrelsen, utan av den myndighet, under vars inseende köttbesiktningen eller slakthuset stode. Sakkunniga tillstyrkte, att, då fråga vore om köttbesiktningstaxa, vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott hördes, innan förslag upprättades. Som, enligt vad sakkunniga föreslagit, en representant för hushållningssällskapet komme att vara ledamot av styrelsen för offentligt slakthus, syntes däremot ej nödvändigt, att hushållningssällskapet hördes jämväl angående slakthusavgifter. Sakkunniga förutsatte vidare, att nuvarande praxis, enligt vilken Kungl. Maj:t alltid inhämtade medicinalstyrelsens yttrande rörande underställda taxeförslag, komme att tillämpas även i fortsättningen.

De avvikelser, som för närvarande förefinnas mellan köttbesiktnings- taxorna å olika orter, äro stundom ganska betydande. Jag delar den i ärendet allmänt uttalade uppfattningen, att ett missförhållande här föreligger. Jag anser också, att statsmakterna böra göra vad på dem kan bero för vinnande av rättelse i förevarande hänseende.

Departements-
chefen.

På sätt sakkunniga framhållit torde de tidigare omförmälda, av dem föreslagna åtgärderna, innefattande bland annat skärpta bestämmelser angående saluförande av kött i samhälle med slakthustvång, vara ägnade att verka utjämnande på besiktningsavgifterna. Vidkommande de åtgärder av beskaffenhet att mera direkt främja ifrågavarande syfte, vilka därjämte kunna tagas under övervägande, synas, vad angår det av medicinalstyrelsen föreslagna clearingförfarandet, de invändningar, som mot detta förslag framkommit, vara av den art, att förslaget icke lämpligen bör bringas i verkställighet. Den av sakkunniga anvisade vägen för lösning av spörsmålet, vilken väg jämväl förordats i ett flertal yttranden i ärendet, torde däremot få anses framkomlig. Härvid torde likväl böra beaktas den fara, som med hänsyn till angelägenheten av en allmänt utbredd köttkontroll kan ligga däri, att besiktningsavgifterna bestämmas så låga, att vederbörande samhälle eller kommun ej genom desamma kunna erhålla täckning för sina utgifter för besiktningen. Detta förhållande kan, såsom i vissa yttranden framhållits, medföra, att man på sina håll, hellre än att nödgas av kommunala medel bidra till berörda utgifter, avstår från de fördelar, köttbesiktningen innebär. Enligt det av mig tidigare tillstyrkta förslaget blir det visserligen för samhällen med ett invånarantal av 4,000 eller därutöver ej möjligt att förfara på angivet sätt. Å andra sidan synes emellertid ej tilltalande att, i samband med införande av obligatoriskt köttbesiktningstvång för vissa samhällen, genomföra bestämmelser, enligt vilka dylikt tvång skulle kunna för dem leda till oskäligt stora ekonomiska upppoffringar. Det synes i betraktande av det anförda som om, därest sakkunnigas förslag i övrigt godtages, viss garanti borde skapas för att de av besiktningstvånget föranledda kostnaderna för vederbörande samhälle eller kommun ej bliva alltför betungande. Ifrågavarande syfte har lämpligen synts mig kunna vinnas genom att till de av de sakkunniga föreslagna reglerna för avgifternas bestämmande fogas ett stadgande av innehåll, att beträffande sådant område, där de enligt sakkunnigas förslag beräknade avgifterna blott förslå till täckande av vissa med besiktningsanordningen förenade kostnader, avgifterna må kunna höjas så att täckning ytterligare erhålles för hälften av det återstående kostnadsbeloppet. Genom en dylik bestämmelse bibehålles intresset för vederbörande samhälle eller kommun att nedbringa sina besiktningskostnader, samtidigt som dock en viss trygghet vinnes för att förlusterna icke kunna bliva alltför stora.

Med den avvikelse, som följer av det nu anförda, har jag ansett mig böra tillstyrka bifall till sakkunnigas förslag, däri inbegripet förslaget om fördelning över en period av tio år av sådana utav köttbesiktningen redan orsakade förluster, som vid ändringarnas ikraftträdande kunna för visst samhälle föreligga. I likhet med sakkunniga finner jag någon motsvarande maximering av avgifterna för begagnande av de offent-

liga slakthusen — såvitt fråga ej är om enbart köttbesiktning — icke lämpligen kunna vidtagas. Å andra sidan har jag, på sätt av det anförda torde framgå, ej kunnat ansluta mig till det förslag angående köttbesiktningsavgifternas beräkning, som framlagts av föreningen svenska städers offentliga slakthus i dess skrivelse den 15 september 1919. Mot vad sakkunniga föreslagit angående ordningen för köttbesiktnings- och slakthustaxornas upprättande och fastställande har jag intet att erinra.

Med anledning av vad riksförbundet landsbygdens folk i förevarande sammanhang anfört angående avskaffande av den trikinundersökning, som för närvarande äger rum i samband med köttbesiktningen, må framhållas, att medicinalstyrelsen på Kungl. Maj:ts föranstaltande den 30 augusti 1930 avgivit utlåtande med förslag till epizootilag och epizootiförordning (stat. off. utr. 1930: 22, jmf 1929: 18), innefattande bland annat förslag till åtgärder för trikinsjukdomens utrotande ur landet. Förslaget har ännu ej varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning. I avvaktan på resultatet av sådan prövning torde med ändringar i gällande bestämmelser angående trikinundersökning vid köttbesiktning skäligen kunna anstå.

Vidkommande härefter vad förbundet anfört angående slakteriveterinärernas arvoden, vill jag erinra, att fastställande av ersättning åt veterinärer vid offentligt slakthus är en rent kommunal uppgift, medan åter arvode åt veterinär vid enskild under offentlig kontroll ställd slakteriinnrättning bestämmes av medicinalstyrelsen efter hörande av slakteriinnrättningens innehavare samt gäldas av den sistnämnde. Några grunder för arvodets bestämmande äro ej stadgade. Uppenbarligen bör emellertid noga beaktas, att högre belopp ej fastställas än som med hänsyn till arbetets beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan anses skäligt. Jag förutsätter, att medicinalstyrelsen har sin uppmärksamhet riktad på angelägenheten av att berörda synpunkter strängt tillämpas, ävensom att styrelsen i förekommande fall vidtager den jämkning i redan fastställda arvoden, som av förhållandena kunna betingas.

6. Under offentlig kontroll ställda enskilda slakterier.

Av vad tidigare anförts framgår, att enligt § 9 lagen angående köttbesiktning och slakthus exportslakteri, eller således enskild under offentlig kontroll ställd slakteriinnrättning, som huvudsakligen är avsedd för utförsel av kött ur riket, kan anläggas såväl i stad som på landet, men att inrättande av dylikt slakteri i stad med slakthustvång förutsätter särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t. Annan under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinnrättning än exportslakteri får finnas allenast utom stad. Enligt förordningen angående exportslakterier samt andra enskilda, under offentlig kontroll ställda slakteriinnrättningar § 1 ankommer det på medicinal-

styrelsen att lämna medgivande till slakteriinrättnings ställande under offentlig kontroll, som utövas närmast av besiktningsman, förordnad av medicinalstyrelsen.

I 1897 års lag angående köttbesiktning och slakthus voro upptagna föreskrifter rörande enskilda under offentlig kontroll ställda slakteriinrättningar av i huvudsak samma innehåll som nu gällande bestämmelser i ämnet. I propositionen nr 177 till 1913 års riksdag föreslogs visserligen borttagande av rätten att få även andra enskilda slakteriinrättningar än exportslakterier ställda under offentlig kontroll. Departementschefen anförde såsom motivering till berörda förslag, att stadgandet, enligt vilket sådan rätt förefunnes, ej syntes hava fyllt något verkligt behov, samt att det i varje fall borde utgå av den anledning, att det icke vore lämpligt, att de offentliga slakthusen, i vidare mån än hänsynen till exporten krävde, utsattes för konkurrens av privata, av staten kontrollerade slakterier. I sammanhang därmed framhöll departementschefen, bland annat, under erinran att med exportslakteri avsåges slakteriinrättning, som vore avsedd huvudsakligen för utförsel av kött, att lagen ej uteslöte möjligheten för exportslakteri att i ringare omfattning arbeta även för den inhemska marknaden.

Efter förslag av lagutskottet antog emellertid 1913 års riksdag de nuvarande bestämmelser i ämnet, för vilka nyss redogjorts. I sitt utlåtande nr 32 anförde lagutskottet, att, då såväl exportslakterier som andra enskilda slakterier under senare år tillkommit i rätt avsevärt antal och för köttproducenter i de orter, där de vore belägna, erhållit en ganska stor ekonomisk betydelse, det syntes utskottet angeläget, att möjlighet ej uteslötes för dylika slakterier att fortfarande utöva sin verksamhet eller att nya finge anordnas, där förhållandena gjorde sådant önskvärt och lämpligt.

I sin skrivelse den 15 september 1919 anförde *föreningen svenska städers offentliga slakthus*, att exportslakterierna, vilka ursprungligen inrättats för export av svinkött, efter upphörande av de under världskriget rådande goda konjunkturerna på fläskmarknaden alltmera övergått till slaktning av nötkreatur, får och kalvar för hemmamarknaden och sålunda i stor utsträckning frångått sin egentliga uppgift för att i stället uppträda såsom konkurrenter till de offentliga slakthusen. Härtill komme, att exportslakterierna genom myndigheternas tillmötesgående tillerkänts rätt att fungera såsom ett slags offentliga slakthus för de samhällen, där slakterierna vore belägna, samt att verkställa besiktning och stämpling av kroppar efter utanför slakteriet och samhället slaktade djur, härigenom övertagande uppgiften som organ för samhällets obligatoriska köttbesiktning. Denna utveckling vore i strid mot lagens anda och innebure ett oerättigat gynnande av enskilda intressen på bekostnad av de offentliga slakthusen. I samband härmed hade även tendenser framträtt att genom organiserad samverkan mellan exportslakterierna skapa ett monopol på den inhemska köttmarknaden liksom dessa slakterier faktiskt redan monopoliserat fläsk-

exporten. Det enda sättet att motverka dylika strävanden vore att bereda de offentliga slakthusen de ursprungligen avsedda möjligheterna för dessa att existera och utvecklas.

Med anledning av förenämnda skrivelse hava exportslakterierna i Tomelilla, Trälleborg, Kristianstad, Askeröd och Åstorp i skrivelse till Kungl. Maj:t den 3 januari 1920 hemställt, att vad föreningen svenska städers offentliga slakthus anfört ej måtte föranleda inskränkning i exportslakteriernas rättigheter. Gentemot föreningens uppgifter har i sistnämnda skrivelse framhållits, att exportslakterierna vore nödvändiga för ordnad animalisk produktion och i hygieniskt hänseende jämställda med de offentliga slakthusen.

Enahanda synpunkter hava gjorts gällande i skrivelse den 21 januari 1920 från exportslakterierna i Ängelholm, Halmstad, Falkenberg, Varberg, Stenstorp, Landskrona, Ystad, Uddevalla och Skara.

I yttrandena över föreningens framställning hava 11 länsstyrelser uttalat sin anslutning till syftet med densamma eller icke haft något däremot att erinra, varemot 8 länsstyrelser haft uttalanden i avstyrkande riktning. Övriga länsstyrelser hava ej yttrat sig i frågan. Såsom skäl för avslag å föreningens hemställan har särskilt framhållits, att exportslakterierna vore till hygieniskt gagn för de samhällen, där de vore inrättade, samt att någon kännbar konkurrens genom exportslakterierna i varje fall ej kunde tillskyndas de offentliga slakthusen annat än då exportslakteri vore beläget i samma stad som dylikt slakthus.

Medicinalstyrelsen har i sitt utlåtande den 23 februari 1923 med anledning av föreningens framställning i förevarande del anfört i huvudsak följande.

Föreningens påstående, att exportslakterierna tillerkänts rätt att fungera såsom ett slags offentliga slakthus åsyftade det förhållandet, att i ett par städer med exportslakteri vederbörande kommunala myndigheter överenskommit med slakteriet, att detta skulle till uppslaktning, besiktning och stämpling mottaga djur, tillhörande andra personer än slakteriets intressenter. Överenskommelsen innebure alltså ej något tvång att slakta å slakteriet. Om ett samhälle, som ej ansåge sig hava råd att uppföra ett offentligt slakthus, i stället sökte vinna de med ett sådant avsedda fördelarna utan kostnader för samhället genom dylik överenskommelse, borde statsmakterna ej hindra detta. Vad anginge föreningens påstående, att exportslakterier övertagit uppgiften som organ för vederbörande samhällens obligatoriska köttbesiktning, förhölle det sig så, att hälsovårdsnämnden i några samhällen, där exportslakteri funnes, förlagt sin köttbesiktningabyrå till en vid slakteriet belägen, av nämnden förhyrd lokal. Blott lokalen fyllde de fordringar, vilka ur hygienisk synpunkt borde ställas på densamma, vore det emellertid utan betydelse vem som vore ägare till den. — Bestämmelsen att exportslakteri skulle vara avsett huvudsakligen för utförsel av kött ur riket hade tillkommit i syfte att skydda de offentliga slakthusen för konkurrens från exportslakteriernas sida. Bestämmelsen tillkom vid en tidpunkt, då kontrollen vid dessa slakterier knappast kunde

anses tillfredsställande. Numera kunde sanitära skäl emellertid ej anföras som stöd för att icke de under offentlig kontroll ställda enskilda slakterierna skulle vara berättigade att konkurrera med de offentliga slakthusen likaväl som dessa kunde konkurrera med varandra. Medicinalstyrelsen funne det därför ej erforderligt att i fråga om statskontrollerade enskilda slakterier i samhällen, där det ej finnes offentligt slakthus, upprätthålla kravet på att dylikt slakteri skulle ur riket utföra minst hälften av det kött, som uppslaktades därstädes. Vad anginge samhällen med offentligt slakthus däremot, torde rent ekonomiska skäl tala för att beträffande enskild slakteriinnrättning därstädes bibehölles såväl nyssnämnda krav som även det nu stadgade villkoret, att anordnande av dylik inrättning ej finge ske utan tillstånd av Kungl. Maj:t.

I anslutning till vad sålunda anförts har medicinalstyrelsen föreslagit, att exportslakterier och andra enskilda under offentlig kontroll ställda slakteriinnrättningar skulle sammanföras till ett enda slag av slakterier, benämnda kontrollslakterier, samt att dessa ej skulle vara skyldiga att utföra kött ur riket. I samhälle med offentligt slakthus skulle dock allenast få anläggas sådant kontrollslakteri, som huvudsakligen vore avsett för export av kött.

Över medicinalstyrelsens förslag hava, efter remiss, yttranden avgivits dels under år 1924 av överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Södermanlands, Östergötlands, Blekinge, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län ävensom av de städer, där slakthustvång är infört, dels ock den 6 maj 1927 av lantbruksstyrelsen efter hörande av hushållningssällskapens i riket förvaltningsutskott.

Av länsstyrelserna har allenast länsstyrelsen i Malmöhus län obetingat tillstyrkt medicinalstyrelsens förslag under framhållande, att de offentliga slakthusens ställning ej skulle genom förslaget försämras, medan däremot genom förslaget skulle vinnas, att inrättande av slakterier under offentlig kontroll uppmuntrades, och att de samhällen, som så önskade, kunde utan att uppföra offentligt slakthus i väsentlig mån nå samma fördelar, som följde av slakthustvånget. Länsstyrelserna i Södermanlands samt Göteborgs och Bohus län hava tillstyrkt förslaget under förutsättning, huvudsakligen, att såsom villkor för inrättande av kontrollslakteri i stad med slakthustvång föreskreves skyldighet för slakteriet att exportera minst hälften av avverkningen för varje kalenderår eller verksamhetsår med påföljd för underlåtenhet härutinnan, att medicinalstyrelsen skulle äga fråntaga slakteriet rätten att stå under offentlig kontroll. Länsstyrelsen i Östergötlands län har uttalat sig för en genomgående omarbetning av hithörande författningar i syfte bland annat att undanröja hindren för de offentliga slakthusens utveckling. Överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Blekinge län hava avstyrkt förslaget under hänvisning till den ofördelaktiga inverkan dess genomförande skulle hava på de offentliga slakthusens ekonomi.

Vad angår de städer, vilka yttrat sig i frågan, hava stadsfullmäk-

tige i Stockholm förklarar sig ej hava anledning att motsätta sig medicinalstyrelsens förslag. Yttrandena från de övriga sju städerna med slakthustvång gå däremot i avstyrkande riktning. Vid avfattandet av sistnämnda yttranden har i allmänhet följts ett av kommitterade, utsedda vid årsmöte med föreningen svenska städers offentliga slakthus den 3 augusti 1923, utarbetat förslag till uttalande i ämnet. Häri framhålls i huvudsak följande.

Det komme från sanitär synpunkt alltid att vara en betydelsefull skillnad mellan de offentliga slakthusen, vilka tillkommit och förvaltades uteslutande ur hygieniska synpunkter, samt de enskilda slakterierna, som tillkommit och dreves uteslutande från affärssynpunkt. Vidare kunde genomförandet av medicinalstyrelsens förslag medföra fara för den fria prishandlingen å köttvaror i samhälle med dylikt enskilt slakteri, särskilt för det fall, att de privata slaktarna i samhället utövade sin verksamhet inom slakteriet. Därjämte skulle genom förslaget de enskilda slakteriinrättningarna komma i åtnjutande av ökade förmåner och stegrade möjligheter till konkurrens med de offentliga slakthusen. Behovet av skydd mot sådan konkurrens hade ej minskats därigenom att köttkontrollen vid exportslakterierna under årens lopp förbättrats. Städer, vilka inrättat offentliga slakthus, kunde med fog förvänta, att statsmakterna ej gjorde sådana ändringar i de bestämmelser, vilka möjliggjort slakthusens tillkomst, att sagda städer sattes i ännu ogynnsammare läge än det nuvarande. Framhållas borde också, att de enskilda slakterierna kunde, om rörelsen ej ginge med vinst, inskränka sin verksamhet, under det de offentliga slakthusen även i händelse av minskad frekvens svårigen kunde nedläggas. Det syntes därför riktigast, att den för exportslakterierna gällande skyldigheten att exportera uppslaktat kött i stället för att såsom regel upphävas förtydligades därhän, att ifrågasvarande slakterier skulle vara skyldiga att utföra minst hälften av sin avverkning för varje kalenderår eller verksamhetsår vid äventyr att rätten att stå under offentlig kontroll fräntoges vederbörande slakteri.

Av hushållningssällskapens förvaltningsutskott har allenast det i Stockholms län avstyrkt medicinalstyrelsens förslag. Sistnämnda förvaltningsutskott har såsom skäl för sin ståndpunkt anfört, att det vore mindre lämpligt att befria exportslakterierna från den föreskrivna exportskyldigheten, enär det vore av synnerligen stor vikt för landets exportmarknad, att en jämn utförsel ägde rum. Förvaltningsutskottet i Kronobergs läns, Kalmar läns norra, Kristianstads, Hallands och Gävleborgs läns hushållningssällskap hava ifrågasatt lämpligheten av det föreslagna stadgandet, att kontrollslakteri ej skulle få anläggas i stad med slakthustvång, med mindre vissa särskilda villkor uppfylldes. Förvaltningsutskottet i Malmöhus län har anfört, att kontrollslakteri i stad, som efter kontrollslakteriets inrättande anlade offentligt slakthus, borde få fortsätta sin rörelse oberoende därav. Förvaltningsutskottet i Göteborgs och Bohus län slutligen har gjort gällande, att samma villkor borde vara föreskrivna för inrättande av offentligt slakthus i stad med kontrollslakteri som för anläggande av kontrollslakteri i stad med offentligt slakthus.

Från övriga förvaltningsutskott har någon erinran mot medicinalstyrelsens förslag ej framförts.

Lantbruksstyrelsen har tillstyrkt förslaget med den ändringen, att kontrollslakteri, beläget i samhälle som senare införde slakthustvång, skulle vara befriat från skyldigheten att exportera minst hälften av det uppslaktade köttet.

Efter förnyad remiss har medicinalstyrelsen i skrivelse den 25 juli 1927 förklarat den förebragta utredningen icke giva medicinalstyrelsen anledning att frånga sitt förslag. Till bemötande av vad från vissa håll erinrats mot förslaget har medicinalstyrelsen anført, att förslaget ej lade hinder i vägen för ett kontrollslakteri att på av Kungl. Maj:t fastställda villkor fortsätta sin rörelse även efter det slakthustvång införts i det samhälle, där slakteriet vore beläget. Medicinalstyrelsen har dock framhållit, att det knappast komme att inträffa, att offentligt slakthus uppfördes i samhälle, där kontrollslakteri redan finnes.

På sätt i annat sammanhang nämnts har även jordbruksutredningen föreslagit (sid. 164), att jämväl enskilt slakteri i stad skulle kunna utan att vara exportslakteri ställas under offentlig kontroll. Förslaget har framförts i samband med vad utredningen anført därom, att i stad med slakthustvång endast borde få saluföras, utbjudas, användas eller förvaras kött av djur, som slaktats i offentligt slakthus eller annan under offentlig kontroll stående slakteriinrättning. Jordbruksutredningen har i likhet med medicinalstyrelsen ansett (sid. 207), att endast ett slag av under offentlig kontroll ställda enskilda slakterier borde finnas, och att dessa lämpligen kunde benämnas kontrollslakterier.

I sitt över jordbruksutredningens betänkande avgivna yttrande har medicinalstyrelsen ej haft annat att erinra mot vad utredningen i förevarande hänseende anført, än att till skydd för de offentliga slakthusen uttryckligen borde föreskrivas, att kontrollslakteri ej finge anordnas i samhälle med slakthustvång, med mindre Kungl. Maj:t efter hörande av kommunala myndigheter därtill lämnade tillstånd på villkor, att slakteriet utförde minst hälften av det där uppslaktade köttet. — Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien har framhållit, att en generell rätt att anlägga kontrollslakteri i stad med slakthustvång sannolikt vore ägnad att hindra tillkomsten av offentliga slakthus, samt att på grund därav en dylik rätt ej borde medgivas. — Svenska exportslakteriernas förening har understrukt vikt av att, innan nytt slakteri godkändes, noga undersöktes, huruvida slakteriet finge tillräckligt stort tillförselområde för att trygga ekonomisk drift utan att tillförseln miskades och därmed ekonomin försämrades för intilliggande slakteriinrättning. — Föreningen svenska städers offentliga slakthus har anført, att jordbruksutredningen icke tillräckligt beaktat följderna av tillstånd att inrätta kontrollslakterier även

i städer med offentligt slakthus. Enligt föreningens övertygelse skulle därmed slakthusidéns utveckling kunna anses avslutad, enär all säker ekonomisk beräkning bleve omöjliggjord. Beträffande de städer, som redan med betydande kostnader inrättat offentligt slakthus, innebure den ifrågasatta lagändringen ett allvarligt hot mot deras fortsatta bestånd.

Av länsstyrelserna har länsstyrelsen i Malmöhus län hemställt, att annat slakteri än exportslakteri ej skulle få anläggas i stad med offentligt slakthus, medan däremot övriga länsstyrelser ej framställt någon erinran i ämnet. — Ej heller från de kommunala myndigheterna har i allmänhet framkommit någon erinran. Slakthusstyrelserna hava dock samtliga — med undantag av slakthusstyrelsen i Karlskrona, som ej berört förevarande spörsmål i sitt yttrande — hävdad i huvudsak samma synpunkter som dem, vilka kommit till uttryck i utlåtandet från föreningen svenska städers offentliga slakthus.

Sakkunniga hava tillstyrkt, att nuvarande skillnad mellan exportslakterier och andra enskilda under offentlig kontroll ställda slakteriinrättningar bortfölle, samt vidare anført:

Någon fordran på viss export borde ej uppställas. Till skydd för de offentliga slakthusen borde i stället stadgas, att i stad med slakthustvång nedslaktning finge företagas i enskild slakteriinrättning, som nyss nämnts, allenast om det offentliga slakthuset ej vore tillfyllest för ortens behov samt under förutsättning av Kungl. Maj:ts tillstånd. Med den begränsning, som följde av det nu sagda, borde slakteriinrättningar, varom här vore fråga, få inrättas såväl i stad som på landet. Hade kött av djur, som slaktats i dylikt slakteri — lämpligen betecknat såsom kontrollslakteri — blivit vid besiktning i vederbörlig ordning godkänt, borde det utan vidare likställas med kött, som godkänts vid slakt i offentligt slakthus. Det borde sålunda ej möta något hinder för dess införande i stad med slakthustvång. I övrigt borde angående kontrollslakterier i tillämpliga delar gälla samma regler som de, vilka nu gällde angående exportslakterier.

I detta sammanhang må nämnas, att inom sakkunniga såsom ett önskemål framförts, att stämplarna vid såväl de under kontroll ställda enskilda slakterierna som även de offentliga slakthusen erhöles sådant utseende, att därav lättare än vad för närvarande vore fallet kunde utläsas, från vilket slakteri eller slakthus varan härrörde.

Om och i den mån offentligt slakthus förmår fylla sin uppgift att tillgodose ortens behov av nedslaktning och uppslaktning, bör även enligt min mening förhindras, att i stad med slakthustvång inrättas enskilt slakteri. Den av sakkunniga i detta hänseende föreslagna bestämmelsen synes väl ägnad att tjäna ifrågavarande syfte. Jag erinrar, att ett liknande stadgande upptagits bland föreskrifterna för lån från statens slakterilånefond.

I samband med att bestämmelse av angiven innebörd kommer till stånd torde, såsom föreslagits, den nu stadgade skyldigheten för exportslakte-

Departements-
chefen.

rier att ur riket utföra viss myckenhet kött kunna bortfalla och alla enskilda slakteriinrättningar under offentlig kontroll även i övriga avseenden jämsställas, därvid, på sätt ifrågasatts, beteckningen kontrollslakterier synes kunna användas för dem samtliga.

Med anledning av vissa uttalanden i de i ärendet avgivna yttrandena vill jag framhålla, att den omständigheten, att inom visst samhälle finnes kontrollslakteri, icke synes böra utgöra hinder för samhället att, om det så önskar, införa slakthustvång. Sannolikheten för att i stad med kontrollslakteri skulle anläggas offentligt slakthus förefaller dock ytterst ringa. Erinras må emellertid, att om slakthustvång föreskrives för stad, där kontrollslakteri är beläget, ägaren enligt § 10 i lagen kan bli berättigad att av staden erhålla ersättning för värdeminskning, som hans fastighet och övriga inrättningar därigenom undergå. Närmast till hands synes dock i förevarande fall ligga, att, för den händelse orten ej har behov av såväl kontrollslakteri som offentligt slakthus, kontrollslakteriet omändras till offentligt slakthus. Kontrollslakteriet torde härvid komma att helt förlora sin karaktär av enskilt företag och i allo underkastas de för offentligt slakthus gällande bestämmelserna.

Meddelandet av erforderliga närmare bestämmelser angående villkoren för enskild slakteriinrättnings ställande under offentlig kontroll ävensom angående besiktningen av därstädes nedslaktade djur torde liksom hittills ankomma på Kungl. Maj:t. Bestämmelserna torde, på sätt sakkunniga framhållit, böra ansluta sig till de nu gällande. Jag biträder sakkunnigas förslag, att kött av djur, som slaktats i kontrollslakteri, skall, om det godkänts vid besiktning, som nyss nämnts, utan att särskilt medgivande av Kungl. Maj:t erfordras, i alla avseenden så anses, som om det besiktigats och godkänts vid slakt i offentligt slakthus.

I överensstämmelse med vad nu anförts torde ändringar böra vidtagas i § 9 andra och tredje styckena.

7. Diverse köttkontrollen och köthanteringen berörande frågor.

I lagen angående köttbesiktning och slakthus är medicinalstyrelsens befattningsmed hithörande spörsmål icke i vidare mån angiven, än att, enligt § 3, medicinalstyrelsen skall granska plan för offentligt slakthus samt, sedan sådant slakthus blivit uppfört, avsyna detsamma. Enligt följdförfattningarna till lagen, eller kungörelsen med särskilda föreskrifter om besiktning och stämpling av kött m. m. samt förordningen angående exportslakterier samt andra enskilda, under offentlig kontroll ställda slakteriinrättningar, äro emellertid ett flertal viktiga uppgifter i detta ämne anförtrödda medicinalstyrelsen. Sålunda tillkommer det medicinalstyrelsen bland annat att förordna besiktningsmän, att meddela anvisningar rörande besiktningens verkställande och utfärda köttbedömningsföreskrifter samt att meddela vissa bestämmelser om stämplingen.

Jordbruksutredningen har anfört (sid. 207), att det, i likhet med vad i hälsovårdsstadgan funnes bestämt angående högsta tillsynen över allmänna hälsovården i riket, torde tillkomma medicinalstyrelsen att utöva överinseende över att föreskrifterna angående kontroll å kött och andra köttvaror iakttoges. För ernående av likformig tillämpning borde medicinalstyrelsen meddela hälsovårdsnämnderna nödiga råd och anvisningar.

I de över jordbruksutredningens betänkande avgivna yttrandena har denna fråga ej närmare berörts.

Sakkunniga hava i anslutning till vad jordbruksutredningen anfört uttalat, att den befattning, medicinalstyrelsen sedan gammalt utövade med avseende å de spörsmål, vilka avhandlades i lagen angående köttbesiktning och slakthus, borde direkt angivas genom ett stadgande i lagen. Ett sådant stadgande har synts sakkunniga kunna vara medicinalstyrelsen till stöd i dess arbete på köttkontrollens främjande. Sakkunniga hava tillstyrkt införande av en bestämmelse, att högsta tillsynen över lagens efterlevnad skulle utövas av medicinalstyrelsen, samt att medicinalstyrelsen skulle äga meddela råd och anvisningar rörande köttbesiktning och därmed sammanhängande frågor.

Sakkunniga hava i detta sammanhang föreslagit, att nuvarande straffstadgande i lagens § 11, böter från och med 2 till och med 100 kronor, sålunda skärptes, att böterna kunde bestämmas till lägst 5 och högst 300 kronor.

Mot vad sålunda tillstyrkts och föreslagits har jag intet att erinra. Den av sakkunniga förordade bestämmelsen angående medicinalstyrelsens befattning med lagens tillämpning torde lämpligen kunna upptagas i § 13.

*Departements-
chefen.*

Jordbruksutredningen har vidare förordat viss skärpning av gällande bestämmelser i fråga om rätten att idka yrkesmässig verksamhet, avseende hantering av kött eller fläsk (sid. 188—189 och 204—205). För att garantier skulle föreligga, att rörelsen, särskilt när den vore av mindre omfattning, bedreves under hygieniskt fullt betryggande former, har det synts utredningen vara av vikt, att det prövades, huruvida vederbörande näringsutövare, även i vad rörde hans personliga egenskaper, uppfyllde de fordringar, som i detta hänseende borde uppställas. Det vore därför önskvärt, att föreskrift meddelades därom, att en var, som ville idka slakterirörelse eller annan yrkesmässig verksamhet, som hade till föremål beredning eller försäljning av köttvara, skulle vara skyldig söka tillstånd därtill hos hälsovårdsnämnden i orten. Skyldighet att ansöka om tillstånd borde åvila den, som för egen räkning dreve angiven verksamhet. Under den ifrågasatta bestämmelsen skulle sålunda ej falla yrkesutövning av s. k. hjälpslaktare vid offentligt slakthus. Undantagna vore även jordbrukare och andra, som ombesörjde slakt av egna djur och försäljning av

därvid erhållna produkter utan att verksamheten kunde anses bedrivas yrkesmässigt. Tillstånd finge ej förvägras, såvida ej sökanden uppenbarligen vore olämplig att utöva verksamheten eller ock näringens bedrivande eljest kunde anses medföra sanitära olägenheter. Meddelat tillstånd skulle gälla tills vidare och återkallas, när skäl därtill föreläge.

I sitt i anledning av jordbruksutredningens betänkande avgivna yttrande har lantbruksstyrelsen ej haft något att erinra mot vad utredningen i förevarande hänseende föreslagit. Medicinalstyrelsen har tillstyrkt förslaget men framhållit, att det borde utsträckas att avse ej blott fast verksamhet inom vissa lokaler utan även kringföringshandel. Samma ståndpunkt har intagits av svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien samt av Sveriges charkuteri- & slakteriidkares riksförbund.

Å andra sidan har emellertid från flera håll framförts erinran mot förslaget. Sålunda har handelskammaren i Göteborg avstyrkt förslagets genomförande, under förmlan att bärande skäl därtill saknades ur hygienisk synpunkt samt att de ifrågasatta bestämmelserna skulle möjliggöra godtycke och tillämpande av ovidkommande hänsyn vid meddelande av tillstånd. Jämväl andra yttranden, såsom från länsstyrelserna i Skaraborgs och Örebro län, gå i avstyrkande riktning. Förstnämnda länsstyrelse ifrågasätter, om ej de av jordbruksutredningen föreslagna bestämmelserna skulle innebära ett alltför stort ingrepp i näringsfriheten samt anför, att, därest förslaget genomfördes, motsvarande föreskrifter borde meddelas jämväl beträffande beredning och försäljning av vissa andra livsmedel såsom fisk, mejeriprodukter, bröd och konditorivaror. Länsstyrelsen i Örebro län har ansett det avsedda målet bäst kunna vinnas genom att i hälsovårdsordningarna för vederbörande samhällen intoges lämpliga bestämmelser i ämnet. Länsstyrelserna i Södermanlands samt Göteborgs och Bohus län hava ställt sig mycket betänksamma mot jordbruksutredningens förslag med hänsyn till det ingrepp i näringsfriheten, detsamma innebure. Länsstyrelsen i Malmöhus län slutligen har anmärkt, att svårigheter skulle möta att avgöra, huruvida en verksamhet vore yrkesmässig eller ej i den mening, utredningen avsett.

Jordbruksutredningen har ytterligare föreslagit (sid. 188), att, innan i anslutning till hälsovårdsstadgans bestämmelser föreskrifter i de särskilda samhällena meddelades med avseende å köttthanteringen därstädes, även — i olikhet med vad som för närvarande vore fallet — representanter för andra intressen än konsumenternas bereddes tillfälle att framföra sina synpunkter. I detta syfte borde stadgas, att länsstyrelse, innan fastställelse å förslag till kommunala stadgar angående köttthanteringen meddelades, skulle höra vederbörande hushållningssällskap. Därjämte borde föreskrivas, att hälsovårdsnämnden hade att, samtidigt som förslag till

nyssnämnda stadgar ingåves till länsstyrelsen, översända desamma till en central statsmyndighet, förslagsvis medicinalstyrelsen, som ägde att, därest förslaget i något avseende gäve anledning till erinran, därom underätta länsstyrelsen. Av länsstyrelsen fastställda stadgar borde i två exemplar tillställas medicinalstyrelsen.

Vidare har jordbruksutredningen — under förmälan, att det för att distributionen av uppslaktat kött och fläsk skulle ske med minsta möjliga kostnader vore nödvändigt, att densamma försigginge under lugna och stabila förhållanden samt att den ej heller vore alltför starkt splittrad på olika företagare inom branschen — föreslagit vissa bestämmelser till reglering av den s. k. kringföringshandeln. Utredningen har härutinnan anført följande (sid. 190):

I samband med motorismens utbredning hade kringföringshandeln med kött och fläsk nått en stor omfattning och utövade för närvarande ett betydande inflytande å prisläget för samma varor å landsbygden. Även om den på grund av sin stora rörlighet samt sin ännu ofta rent tillfälliga karaktär vore ägnad att i hög grad försvåra en jämn avsättning av slakteriprodukter, vilket vore en huvudförutsättning för en ändamålsenlig distribution av samma varor, fyllde dock ifrågavarande handelsform otvivelaktigt ett visst behov i stora delar av landet. Det torde ej heller kunna bestridas, att efter densammas införande förbrukningen av kött och köttvaror å landsbygden stigit. Ehuru därför hinder mot kringföringshandeln såsom sådan ej borde läggas, vore det dock önskvärt, att föreskrifter meddelades, varigenom ökade garantier för hygienisk behandling av varan vid densamma ernåddes. Dessa föreskrifter, vilka lämpligen torde få sin plats i hälsovårdsstadgan, borde i huvudsak innehålla, att fordon, som användes för kringföringshandel med kött och fläsk, skulle vara täckta, väl ventilerade och så anordnade, att varorna vore skyddade för regn, solhetta och förorening samt i övrigt icke rönte menlig påverkan. Därjämte kunde lämpligen i analogi med vad som gällde i fråga om för kötthandel avsedd lägenhet i stad stadgas, att fordon, som mera regelbundet användes för kringföring till avsalu av kött och fläsk, skulle godkännas av hälsovårdsnämnden i orten.

I de över jordbruksutredningens betänkande avgivna yttrandena hava, vad först angår förslaget om ordningen för fastställande av kommunala stadgar beträffande köttanteringen, huvudsakligen följande erinringar framförts: Svenska veterinärföreningen för kött och mjölkhygien samt Stockholms stads hälsovårdsnämnd hava anført, att då lokala hälsovårdsstadgar alltid måste hålla sig inom ramen av för riket gällande författningar det vore överflödigt, att förslag till sådana stadgar hänskötes till hushållningssällskapet för yttrande. Hälsovårdsnämnden och magistraten i Örebro hava beträffande samma spörsmål erinrat, att kommuns rätt att i enlighet med hälsovårdsstadgans föreskrifter ordna sina hälsovårdsangelägenheter ej borde kunna på något sätt beskäras av hushållningssällskapet. Länsstyrelsen i Östergötlands län har ansett det onödigt, att medicinalstyrelsen hördes i ärenden av förevarande art; det vore tillräckligt, att

förste provinsialläkaren i länet gäves tillfälle att yttra sig. Av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län slutligen har framhållits, att ifrågavarande spörsmål enklast löstes genom att staten tillhandahölle normalförslag till hälsovårdsstadgar och åt länsstyrelserna överlätes att i mån av behov höra förste provinsialläkaren och länsveterinären.

Vad jordbruksutredningen föreslagit i fråga om kringföringshandeln har nära nog allmänt mötts med gillande eller lämnats utan erinran. Av de yttranden, som beröra denna fråga, går allenast ett yttrande från Stockholms handelskammare i avstyrkande riktning. Handelskammaren förmenar, att, även om det icke vore osannolikt, att utredningens förslag kunde äga visst fog, dess genomförande utan tvivel närmast skulle leda till ökade omkostnader för sagda handel och således till fördyrande av varan utan motsvarande fördel för jordbrukaren.

Departements-
chefen.

För egen del har jag, om än skäl kunna anses tala för åtgärder i av jordbruksutredningen föreslagna syften, likväl ej funnit tillräcklig anledning föreligga för vidtagande av sådana åtgärder i nu förevarande sammanhang. Jag erinrar, att motsvarande synpunkter som dem utredningen framhållit kunna i större eller mindre grad anläggas jämväl beträffande andra livsmedel än kött och köttvaror.

De ändringar i lagen angående köttbesiktning och slakthus, jag i det föregående tillstyrkt, äro av genomgripande natur såväl sakligt som rent lagtekniskt sett. Med hänsyn härtill har det synts mig mest ändamålsenligt, att ifrågavarande lag upphäves och att en helt ny lag i ämnet får träda i dess ställe. Ett förslag till *lag angående köttbesiktning och slakthus* har i anslutning till vad jag i det föregående anfört utarbetats inom jordbruksdepartementet. Härvid hava, utöver vad som följer av det förut sagda, vissa jämkningar i nuvarande bestämmelser av redaktionell natur ansetts böra äga rum. Beslut angående införande av köttbesiktning- eller slakthustvång eller beträffande annan i lagen avhandlad fråga, vilka fattats med stöd av bestämmelserna i nu gällande lag, böra efter den nya lagens ikraftträdande så anses som om de meddelats enligt sistnämnda lag. Erinran härom har upptagits i övergångsbestämmelserna till lagen. Lagändringarna föranleda, på sätt i vissa fall redan framhållits, motsvarande ändringar i ett flertal i administrativ ordning utfärdade författningar. Förslag till sistberörda ändringar torde få sedermera underställas Kungl. Maj:t.

Lagförslaget torde böra föreläggas riksdagen för antagande. Innan jag hemställer härom, får jag emellertid anmäla ytterligare en fråga, som i detta sammanhang är av intresse.

8. Användande av icke officiella köttkontrollstämplar.

I skrivelse den 15 oktober 1923 har *medicinalstyrelsen* anhållit om utfärdande av förbud mot att i samhälle, där hälsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad gällde, salubjudas kött, försett med annan stämpel, angivande hygieniskt god beskaffenhet, än den officiella köttkontrollstämpeln, såvida ej köttet även vore försett med stämpel av sistnämnda slag. Officiell köttkontrollstämpel i *medicinalstyrelsens* mening är allenast sådan stämpel, som avses i lagen angående köttbesiktning och slakthus eller dess följdförfattningar. Till stöd för sin hemställan har *medicinalstyrelsen* anfört följande.

I en del samhällen, som ej ville införa köttbesiktningstvång, förekomme, att efter uppdrag av samhället kött underkastades viss undersökning och till bevis därom försåges med stämpel. Sådan undersökning vore ej sällan av mycket underhållig beskaffenhet, även då den företoges av veterinär. Veterinärerna vore nämligen ej alltid kompetenta att verkställa köttbesiktning. Genom stämplingen vilseleddes allmänheten, som ytterst sällan hade kännedom om utseendet av de officiella köttkontrollstämplarna. Ofta användes också stämplar, mycket lika de officiella. I samhälle med köttbesiktningstvång vållades härigenom betydande olägenheter vid kontrollen över salufört kött. Dylik privat köttbesiktning borde därför ej få förekomma i samhällen, vilka hade möjlighet att ordna sin köttkontroll genom införande av köttbesiktningstvång, d. v. s. sådana samhällen, där hälsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad gällde. Då särskilda omständigheter förelåge, såsom att samhället ej hade råd att ordna offentlig köttkontroll, eller att sakkunnig veterinär ej funnes att tillgå, borde dock dispens från förbudet kunna erhållas av Kungl. Maj:t.

Över *medicinalstyrelsens* framställning avgåvos under åren 1923—1924 yttranden av länsstyrelserna efter hörande av kommunala myndigheter.

Av länsstyrelserna hava 18 tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. Övriga 7 länsstyrelser, nämligen de i Stockholms, Uppsala, Kalmar, Malmöhus, Älvsborgs, Västmanlands och Kopparbergs län, hava ställt sig avvisande. Sistnämnda länsstyrelser hava anfört bland annat, att det ej vore tillfredsställande att, på sätt bleve följden om förslaget godtoges, ställa samhällena inför valet att införa köttbesiktningstvång eller avstå från varje kontrollåtgärd. Det vore bättre, att samhällena ordnade kontroll vid sidan av den officiella, än att varje form av kontroll utebleve. De flesta av de samhällen, som skulle betagas den dem dittills tillkommande rätten att använda icke officiella stämplar, torde ej äga sådan ekonomisk bärkraft, att de kunde bekosta införande av köttbesiktningstvång. Dispensmöjligheterna vore ej tillräckligt vidsträckta för att förslaget med hänsyn härtill skulle kunna anses antagligt. Å andra sidan kunde den omständigheten, att den privata kontrollen i vissa samhällen dispensvis legaliserades, motverka införande av köttbesiktningstvång därstädes. Vissa av sistnämnda länsstyrelser hava föreslagit, att de officiella

köttkontrollstämplarna i stället bereddes skydd på det sättet, att förbud utfärdades mot att vid besiktning, som ej utfördes enligt lagen angående köttbesiktning och slakthus, använda stämpel, som icke tydligt skilde sig från de officiella stämplarna.

Av de samhällen, sammanlagt bortåt 300, vilka genom länsstyrelserna beretts tillfälle att yttra sig i frågan, har flertalet tillstyrkt vad medicinalstyrelsen föreslagit eller icke haft något däremot att erinra. Ett mycket stort antal har dock yttrat sig i avstyrkande riktning. Härvid har åberopats i huvudsak samma skäl som de länsstyrelser anført, vilka intagit denna ståndpunkt. Särskilt hava kostnadssynpunkterna varit avgörande, då på många håll genomförandet av medicinalstyrelsens förslag ansetts liktydigt med införande av obligatoriskt köttbesiktningstvång. Utfärdande av bestämmelser, varigenom förbjödes att vid besiktning annat än i offentligt slakthus eller köttbesiktningsbyrå använda stämplat, lika de officiella, har däremot från flera håll förordats såsom en lämplig åtgärd till vinnande av det åsyftade målet.

Sedan länsstyrelsernas och de kommunala myndigheternas yttranden remitterats till medicinalstyrelsen, avgav medicinalstyrelsen den 14 juni 1924 nytt förslag i ärendet. Enligt detta förslag skall förbud stadgas mot att färskt rått kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst åsättes annan stämpel eller beteckning, avsedd att utmärka, att köttet varit föremål för sanitär kontroll, än — förutom stämpel, utvisande att köttet får säljas inom område med köttbesiktningstvång — särskild, av medicinalstyrelsen till form och utseende i övrigt fastställd stämpel. För användande av sistnämnda stämpel skall dock fordras, att köttet undersökts av veterinär enligt av medicinalstyrelsen meddelade köttbedömningsföreskrifter. Vidare får i stad eller köping dylik stämpel ej användas utan efter tillstånd av Kungl. Maj:t, därest varan ej samtidigt är försedd med stämpel, utvisande att den får säljas inom område med köttbesiktningstvång. En legalisering för städers och köpingars vidkommande av den lindrigare formen av köttkontroll skulle nämligen, enligt vad medicinalstyrelsen befarar, komma att motverka eller fördröja införande av köttbesiktningstvång i sådana samhällen.

I utlåtande den 13 april 1927 har lantbruksstyrelsen förklarat sig ej hava något att erinra mot medicinalstyrelsens sist framlagda förslag.

Sakkunniga hava förordat, att förbud utfärdades mot användande av annan stämpel, angivande hygieniskt god beskaffenhet, än den officiella köttkontrollstämplarna. Såsom motivering härtill hava sakkunniga anført, att användande av inofficiella stämplat vore ägnat att vilseleda allmänheten, samt att en legalisering i enlighet med medicinalstyrelsens förslag den 14 juni 1924 av den i sagda förslag omförmälda lindrigare formen av

köttkontroll stode i strid mot lagens anda och skulle hindra den önskvärda utbredningen av köttbesiktningstvänet.

Liksom medicinalstyrelsen anser jag, att annan stämpling av kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst till utmärkande av hygieniskt god beskaffenhet än sådan, varom förmäles i lagen angående köttbesiktning och slakthus samt i dess följdförfattningar, kan vara ägnad att vilseleda allmänheten och försvåra köttkontrollen, även om förfarandet enligt gällande bestämmelser icke är straffbart. Jag anser också, att åtgärder böra vidtagas för undanröjande av de olägenheter, som härutinnan förefinnas. I likhet med sakkunniga håller jag emellertid före, att förverkligandet av medicinalstyrelsens förslag den 14 juni 1924 skulle innebära fara för att på sina håll köttkontroll enligt lagen angående köttbesiktning och slakthus komme att ersättas med den enklare form av kontroll, varom i förslaget förmäles. Vad åter angår medicinalstyrelsens först avgivna förslag förefaller det, såsom i vissa yttranden framhållits, ej tillfredsställande att, på sätt skulle följa om detta förslag förverkligades, samhällen, där hälsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad gälla, bleve nödsakade att välja mellan att införa köttbesiktningstväng och att ej alls ordna någon köttkontroll. Frågan synes enligt mitt förmenande kunna vinna en lyckligare lösning genom att, i anslutning till vad i åtskilliga yttranden föreslagits, förbud meddelas mot användande av stämpel eller märke, som genom sin färg eller sitt utseende i övrigt föranleder, att förväxling lätt kan äga rum med den officiella köttkontrollens stämplat eller märken. Ett dylikt förbud torde böra avse ej blott kött — däri inbegripet såväl färskt kött som salt, rökt och torkad vara — i den mening detta begrepp skall äga enligt de av mig i det föregående tillstyrkta bestämmelserna, utan varje av kött beredd vara. Det torde dock vara tillfyllest, om under förbudet inbegripes allenast sådan vara, som är avsedd att försälas inom riket, samt förbudet begränsas att gälla det fall, att varan är av beskaffenhet att icke få saluhållas inom område med köttbesiktningstväng. Uppenbarligen bör förbudet avse anbringande av stämpel eller märke ej blott å själva varan utan även å emballage till densamma.

Det med förbudet avsedda skyddet torde böra omfatta alla stämplat och märken, vilka författningsenligt användas för att utmärka sådan besiktning, att varan får saluföras inom område med köttbesiktningstväng. Redan nu kan i vissa fall vilseledande stämpling eller märkning föranleda ansvar. Förfarandet kan sålunda bliva att anse såsom bedrägeri eller hemfalla under straffstadgandena i lagen med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens. Förutsättning härför är dock, att vederbörande handlat i avsikt att vilseleda. Överträdelse av förbud, varom här är fråga, synes emellertid böra beläggas med straff, oavsett huruvida sådan avsikt förelegat. Förbudet torde vidare böra kompletteras med stadgande om

*Departements-
chefen.*

ansvarspåföljd för envar, som inom riket saluhåller vara, vilken stämplats eller märkts i strid mot förbudet.

I anslutning till vad nu anförts har inom jordbruksdepartementet utarbetats ett förslag till *förordning angående förbud mot viss stämpling eller märkning av kött och köttvara*. Över förslaget torde riksdagens yttrande böra inhämtas.

Föredraganden uppläser härefter förenämnda förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus samt till förordning angående förbud mot viss stämpling eller märkning av kött och köttvara samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte

dels föreslå riksdagen att antaga nämnda lagförslag,

dels ock besluta inhämta riksdagens yttrande över oförmälda förslag till förordning.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Rune Thygesen.

Bilaga A.

Under 1932 har till Stockholm från nedannämnda orter anlånt följande antal besiktigade och stämplade djurkroppar:

	Stor- boskap	Större kalvar	Mindre kalvar	Får	Svin	Hästar	Summa i ton
Alvesta	101	538	65	405	1,061		137.8
Askeröd E.	7	25			65		7.7
Deje	11				15		3.8
Eksjö.....		79	21	123	146		17.1
Eslöv E.	204	201			18,681		1,381.2
Falkenberg E.	614	2,171		59	23,779	2	1,953.1
Hallsberg E.	388	3,134	30	586	3,024	3	492.9
Halmstad E.	336	260			16,246		1,245.8
Hälsingborg O.	1,365	199		13	4,393	5	666.9
Hässleholm E.	250	451		23	16,172	9	1,232.1
Hörby E.	8				795		58.1
Jönköping	2	26		3	820		59.9
Kalmar E.	50				3,292		245.0
Karlskrona O.	504	234		68	681	19	195.0
Karlstad		21			2		1.8
Katrineholm	66	387		5	115		45.9
Kisa	167	3,814		2,882	1,735	1	420.1
Kävlinge E.	196	35			1,755		175.2
Laholm... ..	780	859		103	6,783	16	729.0
Landskrona E.	106	34			7,058		526.9
Linköping O.	7,342	19,417	10	5,774	18,359	10	4,301.2
Ljungby	546	2,640	160	3,702	6,295		951.9
Långebro (Kristianstad) E.	167	32			9,114		687.3
Malmö O.	3,373	187		7	3,344	2	1,097.3
Norrköping O.	446	1,527	25	324	913		265.8
Nybro	368	1,030	40	750	2,833		362.1
Nyköping E.	3,049	4,404	856	2,132	9,708		1,747.4
Nynäshamn	17	62		40	790		64.1
Nässjö	6	27		63	2		4.2
Olskroken (Göteborg) O.	1,351	75		53	5,355		723.6
Sege E.	942	297			13,912		1,235.8
Skara E.	6	58			1,261		93.7
Skövde	304	1,686		104	901	12	237.4
Slöinge	36	115		130	3,023		230.9
Stenstorp E.	223	387		33	3,286	6	311.7
Sävsjö E.	232	4,971		1,839	2,174		512.6
Stockaryd.....		15		1	67		5.6
Tomelilla E.	45				2,314		174.7
Tranås	569	5,748	405	7,159	6,058	3	1,012.6
Trälleborg E.	30	5			245		25.1
Uddevalla E.	9	45			236		21.4
Varberg E.	433	455		20	3,159		357.2
Veinge	5				25	2	3.7
Vetlanda	119	1,140	5	1,581	680	1	166.7
Vimmerby	257	1,789	195	2,264	2,880		407.3
Värnamo E.	567	3,900	271	3,014	10,601	8	1,151.1
Ystad E.	66	57			3,159		242.8
Åseda	30	100		60	1,655		130.8
Åstorp E.	11				210		17.6
Ängelholm E.	694	861			12,109		1,076.6
Äsperöd E.	435	1,594		87	6,596	2	664.0
Ölme	28	27			5		8.9
Örebro	25	251			10		20.6
Summa 1932	26,886	65,170	2,083	33,407	237,897	101	27,888.5
medelvikt kg.	252.1	54.8	21.8	16.7	70.6	318.8	

E. = exportslakteri finnes. O. = offentligt slakthus finnes.

Bilaga B.

Under 1932 har till Stockholms köttbesiktningsbyråer från nedannämnda delar av riket anlänt följande myckenhet (ton) obesiktigade djurkroppar.

	Stor- boskap	Större kalvar	Mindre kalvar	Får	Svin	Späd- grisar	Hästar	Föl	Summa
Stockholm med omgivningar			0.2						0.2
Stockholms län	388.2	461.7	120.7	35.8	272.9	5.5	162.0	0.2	1,446.5
Södermanlands »	70.3	528.2	13.2	4.1	84.4	2.0	15.9		718.1
Uppsala »	43.4	62.6	36.0	2.9	54.4	0.7	27.1	0.1	227.2
Västmanlands »	22.9	170.0	14.1	1.2	30.4	1.2	11.2		251.0
Örebro »	29.2	561.1	5.8	3.8	26.3	1.2	2.9		629.3
Kopparbergs »	0.3	0.7				0.4			1.4
Värmlands »	32.0	142.2	4.7	6.1	10.7	0.4	6.4		202.5
Östergötlands »	6.1	24.2	0.6	1.2	5.6		0.3		38.0
Skaraborgs »	12.9	109.7	10.0	5.8	26.7	2.0	3.8		170.9
Älvsborgs »	0.8	21.3	0.1	1.5	7.8				31.5
Kronobergs »	59.2	509.9	5.8	64.2	125.7	2.6	5.1		772.0
Jönköpings »	1.0	39.8	1.1	3.1	1.7		0.6		47.8
Kalmar »	19.7	49.2	1.3	22.0	17.6	0.1	4.1		114.0
Gotlands »	33.0	131.8	17.0	81.5	162.6	0.7	5.4		432.0
Göteborgs och Bohus län		0.6		0.1					0.7
Hallands län	14.4	15.9	0.7	1.7	169.8	0.3	15.0		217.8
Gävleborgs »		0.2		0.4	0.1				0.7
Blekinge »	0.3	1.2		0.6					2.1
Kristianstads »		0.2			0.1				0.3
Malmöhus »	0.3	0.2							0.5
Jämtlands »				2.8					2.8
Norrbottnens »				1.2					1.2
Summa	734.0	2,830.7	230.3	239.0	996.8	17.1	259.8	0.8	5,308.0

Bilaga C.

Ekonomisk översikt över de offentliga slakthusens och köttbesiktningsbyråernas ställning.

Slakthus- och besiktningsbyrå	År	Summa besiktigade djur	Summa inkomster	U t g i f t e r				Överskott		B r i s t	
				Löner	Hyra	Övriga	Summa	In-gående	Ut-gående	Ingående	Utgående
Stockholm											
Slakthus	1926	—	702,611	255,949	316,071	263,984	836,004				133,392
K. b. byrå	1926	—	192,304	148,680	19,234	21,335	187,249		5,054		
Slakthus	1930	71,803	675,918	103,907	309,032	372,001	784,940			4,032,170	4,141,192
K. b. byrå	1930	113,367	181,590	131,591	21,672	45,175	198,438			112,257	129,104
Göteborg											
Slakthus	1927	108,288	446,868	81,993	184,884	227,141	494,018			731,046	778,195
K. b. byrå	1927	52,902	83,487	40,253	27,835	21,400	89,488			67,714	73,714
Slakthus	1929	110,254	446,606	83,816	192,229	240,470	516,515			829,849	899,757
K. b. byrå	1929	59,087	85,631	41,112	28,078	25,190	94,380			54,575	63,323
Slakthus	1931	138,702	493,922	87,765	193,322	252,482	533,569			969,274	1,008,920
K. b. byrå	1931	52,637	78,179	39,411	26,781	22,548	88,740			73,721	83,565
Malmö											
Slakthus	1927	85,914	403,988	171,631	83,222	133,862	388,715		15,273		
K. b. byrå	1927	6,200	6,336	5,621	500	116	6,237		99		
Slakthus	1929	88,452	468,227	174,745	83,218	187,932	445,895			182,338	160,006
K. b. byrå	1929	7,598	7,804	5,804	500	169	6,473			33,558	32,227
Slakthus	1931	84,863	383,477	171,726	85,270	119,780	376,776			396,900	390,198
K. b. byrå	1931	7,144	7,477	6,474	750	234	7,458			31,316	31,297
Eskestuna											
Slakthus	1928	24,202	113,394	45,773	21,084	27,977	94,854			83,304	63,149
K. b. byrå	1928	2,027	4,965	—	4,965	—	4,965				
Slakthus	1930	25,550	116,116	46,553	21,084	34,584	102,221			61,119	47,224
K. b. byrå	1930	1,391	3,061	2,616	2,235	114	4,965			1,672	3,576
Slakthus	1931	28,041	121,044	44,526	25,879	36,425	106,830			47,224	33,011
K. b. byrå	1931	1,144	2,437	1,234	2,400	100	3,734			3,576	4,873
Linköping											
Slakthus	1927	52,942	192,745	64,730	54,030	55,459	174,219		33,112		
K. b. byrå	1927	22,144	30,743	16,911	3,160	8,054	28,125		2,617		
Slakthus	1929	56,783	192,118	71,443	54,190	60,431	186,064	75,971	82,024		
K. b. byrå	1929	15,732	20,208	14,385	3,160	4,902	22,447	5,525	3,286		
Slakthus	1931	79,046	207,303	92,817	56,523	62,646	211,986	74,804	70,121		
K. b. byrå	1931	11,281	16,452	9,921	3,160	2,809	15,890	1,480	2,041		
Karlskrona											
Slakthus	1926	—	62,721	27,431	24,458	34,452	86,341				
K. b. byrå	1926	—	29,989	19,176	6,392	6,250	31,818				
Slakthus	1928	15,535	81,050	27,742	33,311	48,922	109,975			316,160	345,085
K. b. byrå	1928	16,489	31,545	18,715	7,521	4,275	30,511			42,334	43,367
Slakthus	1931	15,630	76,058	32,726	33,311	40,589	106,626			402,395	432,963
K. b. byrå	1931	14,664	30,124	17,973	7,521	4,225	29,719			38,244	37,839
Hälsingborg											
Slakthus	1927	30,660	118,343	42,702	45,350	29,955	118,007	5,685	6,022		
K. b. byrå	1927	18,612	41,941	27,108	7,166	8,380	42,654				713
Slakthus	1929	29,654	114,979	43,888	45,350	27,683	116,921			156,211	158,153
K. b. byrå	1929	16,659	37,592	25,327	7,166	6,465	38,958			7,214	8,580
Slakthus	1931	32,514	123,401	44,661	45,350	42,048	132,059			155,137	163,794
K. b. byrå	1931	16,042	35,358	22,579	7,166	9,569	39,314			15,571	19,526
Norrköping											
Slakthus	1927	24,301	192,538	61,886	65,878	82,216	209,980	17,442			
K. b. byrå	1927	7,093	12,056	6,563	447	5,046	12,056				
Slakthus	1929	25,709	161,000	53,287	48,421	62,364	164,072	4,029	5,720		
K. b. byrå	1929	6,709	11,041	6,000	850	5,149	11,999				957
Slakthus	1931	30,433	157,762	58,875	49,111	50,476	158,462				699
K. b. byrå	1931	6,339	10,784	6,100	160	4,512	10,772		11		

Besiktningsbyrå	År	Summa besiktigade djur	Summa inkomster	U t g i f t e r				Överskott		B r i s t	
				Löner m. m.	Lokalhyra	Övriga	Summa	Ingående	Utgående	Ingående	Utgående
Stockholms län											
Norrtälje	1929	9,255	13,028	6,432	1,200	10,746	18,378	8,059	2,708		
	1931	10,362	11,799	6,865	1,200	11,397	19,462	11,080	3,417		
Södertälje	1927	13,313	23,826	9,740	4,000	7,247	20,987	5,333	8,172		
	1929	13,119	20,993	10,991	4,000	5,981	20,972	8,782	8,802		
	1931	14,875	22,642	10,515	4,000	11,689	26,204	11,578	8,015		
Sundbyberg	1927	3,841	5,023	2,481	2,700	2,446	7,627			9,586	12,190
	1929	6,118	9,025	3,805	2,700	5,736	11,241			7,536	9,751
	1930	2,726	5,349	4,531	2,700	1,287	8,518			9,751	12,920
Vaxholm	1927	1,336	3,486	2,680	900	257	3,837	525	173		
	1928	1,357	3,350	2,354	900	212	3,466	173	57		
	1930	1,262	3,174	2,257	900	207	3,364			247	437
Uppsala län											
Tierp	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Uppsala	1931	37,547	56,232	22,526	15,000	9,592	47,118	0	9,144		
Södermanl. län											
Katrineholm	1926	6,471	11,268	6,869	1,500	1,187	9,556	990	2,702		
	1928	7,303	11,017	8,767	1,500	1,327	11,594	4,373	3,795		
	1931	6,938	11,185	9,658	1,500	814	11,973	1,570	782		
Nyköping	1927	4,348	10,462	5,920	600	2,770	9,290	—	1,172		
	1928	4,561	9,506	6,345	550	2,647	9,542	1,172	1,136		
	1930	6,239	11,464	7,759	600	3,105	11,464	2,308	2,308		
Strängnäs	1928	4,157	9,710	5,192	1,220	2,050	8,462	376	1,624		
	1929	4,736	11,110	5,250	1,220	2,012	8,482	1,624	4,251		
	1930	4,186	8,837	7,146	1,220	2,716	11,082	4,251	2,006		
Östergötlands län											
Borensberg	1927	2,265	5,481	4,700	1,200	92	5,992				511
	1929	1,493	3,634	2,984	600	259	3,843				208
Kisa	1927	16,342	14,188	8,465	4,000	1,767	14,232	7,117	7,074		
	1928	17,308	13,108	8,777	4,000	1,320	14,097	7,074	6,085		
	1931	19,637	16,009	8,665	4,000	1,397	14,062	5,262	7,209		
Mjölby	1927	7,091	9,778	6,487	1,200	1,598	9,285	1,105	1,599		
	1929	6,685	9,113	6,596	1,800	804	9,200	1,969	1,881		
	1931	7,255	10,005	6,727	1,800	1,413	9,940	2,008	2,073		
Motala	1926	10,851	19,430	14,864	3,000	456	18,878			4,433	3,881
	1928	8,851	16,302	14,419	3,000	1,241	18,660			1,843	4,201
	1931	10,849	18,926	14,190	3,000	1,026	18,216	5,712	6,422		
Skänninge	1928	3,333	4,766	2,988	1,006	770	4,764	30	32		
	1929	3,710	5,389	2,971	2,000	240	5,211	32	210		
	1931	3,655	5,441	2,950	1,500	642	5,092	476	825		
Söderköping	1927	5,463	7,589	5,200	1,020	371	6,591	2,196	3,194		
	1929	5,681	5,010	5,266	1,345	612	7,223	3,462	1,248		
	1931	4,828	7,928	4,500	2,200	838	7,538	462	852		
Vadstena	1927	3,013	5,155	3,286	700	1,423	5,409	794	539		
	1929	2,822	4,777	3,310	857	316	4,483	539	832		
	1931	2,865	5,076	3,275	1,200	1,037	5,512	1,436	1,000		
Valdemarsvik	1927	6,287	12,128	4,950	4,575	2,648	12,173			329	373
	1929	6,688	10,781	5,330	4,500	669	10,499	3	285		
	1931	6,106	10,484	5,200	4,000	1,379	10,579			102	197

Besiktningsbyrå	År	Summa besik- gade djur	Summa in- komster	U t g i f t e r				Överskott		B r i s t	
				Löner m. m.	Lokal- hyra	Övriga	Summa	In- gående	Ut- gående	Ingående	Utgående
Åtvidaberg	1927	4,477	9,412	3,963	993	3,225	8,081	0	1,330		
	1929	6,714	12,371	5,372	2,679	953	9,004		624	2,743	
	1931	7,530	11,380	6,422	3,000	1,490	10,912	1,661	2,129		
Ödeshög	1928	6,531	7,611	4,928	1,150	541	6,619	1,604	2,596		
	1929	5,887	6,115	5,086	1,000	482	6,568	2,596	2,143		
	1931	6,129	6,787	5,132	1,000	1,157	7,289	1,761	1,258		
Jönköpings län Eksjö	1927	15,398	15,376	9,488	3,000	2,377	14,865			511	0
	1929	13,615	13,370	9,312	3,000	1,293	13,605	1,041	805		
	1931	12,742	13,986	8,989	3,000	1,254	13,243	785	1,528		
Jönköping	1927	23,028	28,588	14,883	3,000	4,307	22,190	0	6,397		
	1929	23,495	20,939	15,956	3,000	3,462	22,418	15,766	14,288		
	1931	23,898	21,304	16,255	3,000	3,175	22,430	14,219	13,093		
Nässjö	1927	9,234	10,869	4,899	3,600	1,651	10,050	0	819		
	1929	9,382	11,152	5,585	3,127	2,030	10,742	816	1,225		
	1931	9,449	10,876	6,138	3,000	1,878	11,016	254	114		
Sävsjö	1928	9,477	9,611	6,906	2,000	1,568	10,474	4,406	2,542		
	1929	9,568	8,746	6,876	2,000	1,261	10,137	2,542	1,150		
	1931	11,484	12,371	8,360	2,000	1,534	11,894	3,714	4,190		
Tranås	1927	27,577	29,139	16,592	3,000	4,963	24,555	3,287	7,872		
	1929	29,330	28,866	16,401	3,500	2,675	22,576	1,743	8,033		
	1931	34,171	26,877	20,746	4,000	2,874	27,620	11,234	10,491		
Vetlanda	1928	19,542	18,668	10,889	5,000	2,012	17,901	554	1,221		
	1929	21,323	20,387	10,680	5,000	3,034	18,714	1,221	2,894		
	1931	20,900	17,327	11,313	5,000	2,559	18,872	3,043	1,497		
Värnamo	1927	5,265	5,728	3,531	1,503	745	5,779	0		0	50
	1929	8,862	8,973	6,100	2,000	885	8,985	1,342	1,330		
	1931	8,349	8,874	6,800	2,000	744	9,544	428			242
Kronobergs län Ljungby	1927	24,511	16,398	11,082	3,500	1,916	16,498			403	503
	1929	22,179	14,784	10,560	3,500	1,444	15,504			0	720
	1931	26,757	19,133	11,620	3,500	2,282	17,402	583	2,314		
Tingsryd	1931	428	768	475	218	101	794			0	26
Växjö	1929	21,617	25,901	14,328	5,000	6,573	25,901	0	0		
	1930	21,062	26,210	13,944	5,000	7,266	26,210	0	0		
	1931	20,236	23,720	14,521	6,000	2,464	22,985	0	735		
Åseda	1930	12,291	11,942	7,316	1,300	1,370	9,986	568	2,523		
	1931	13,221	10,438	7,722	1,300	831	9,853	2,523	3,108		
Älmhult	1931	1,681	2,000	1,462	60	500	2,022			0	22
Kalmar län Borgholm	1927	3,558	3,832	2,500	1,000	739	4,239			0	407
	1929	4,619	5,025	2,800	1,200	627	4,627	0	397		
	1931	5,162	5,091	3,155	1,200	779	5,135	255	211		
Gamleby	1930	2,428	4,333	2,835	2,708	406	5,949			0	1,616
	1931	2,345	4,535	2,210	1,500	415	4,125			1,616	1,206
Mönsterås	1927	529	1,046	450	75	430	955	0	91		
	1929	2,201	2,665	1,900	300	627	2,527	87	225		
	1931	2,279	2,780	2,088	300	238	2,626	242	396		
Nybro	1928	15,221	11,096	9,113	300	1,880	11,293	5,370	5,172		
	1929	17,173	12,796	9,864	300	2,926	13,090	5,172	4,877		
	1931	18,041	13,805	11,308	700	4,766	16,774	4,549	1,580		

Besiktningsbyrå	År	Summa besiktigade djur	Summa inkomster	U t g i f t e r				Överskott		B r i s t	
				Löner m. m.	Lokalhyra	Övriga	Summa	Ingående	Utgående	Ingående	Utgående
Oskarshamn	1928	10,454	15,984	8,000	4,500	2,394	14,894	4,357	5,447		
	1929	9,576	12,243	8,075	4,500	2,560	15,135	5,447	2,555		
	1931	8,900	12,710	6,750	4,500	671	11,921		569	219	
Torsås	1928	1,574	2,806	2,270	440	123	2,833	50	22		
	1929	1,855	3,579	2,290	450	259	2,999	168	748		
	1931	2,065	4,042	2,295	450	480	3,225	928	1,745		
Vimmerby	1927	26,723	18,362	11,849	3,000	1,372	16,221	3,847	5,988		
	1929	26,355	13,450	11,271	1,200	3,087	15,558	2,493	386		
	1931	21,944	14,880	11,938	3,000	1,942	16,880			665	2,000
Västervik	1928	7,895	10,788	6,831	1,350	526	8,707	1,446	3,427		
	1929	6,827	10,665	7,813	1,700	608	10,121	3,427	3,961		
	1931	8,917	11,797	8,749	1,700	3,818	14,267			2,385	4,855
Blekinge län Karlshamn	1928	10,945	15,593	10,380	2,400	3,826	16,606	6,726	5,713		
	1929	10,828	15,750	10,279	2,400	1,944	14,623	5,713	6,839		
	1931	10,132	14,672	10,071	4,000	2,362	16,440	1,128			638
Ronneby	1928	6,381	9,168	5,579	1,500	759	7,838	1,083	2,412		
	1929	6,400	9,424	5,504	1,500	788	7,792	2,412	4,044		
	1931	9,112	11,616	5,815	1,500	1,063	8,378	6,722	9,961		
Sölvesborg	1926	3,872	5,208	3,520	1,500	498	5,518				310
	1928	4,727	6,397	3,840	1,000	1,522	6,362	94	130		
	1930	4,496	6,310	4,140	1,500	1,434	7,074	882	118		
Kristianstads län Båstad	1928	2,248	2,758	2,160	400	194	2,754	281	285		
	1929	2,714	3,232	2,160	500	259	2,919	285	597		
	1931	3,408	4,789	3,160	500	724	4,384	170	574		
Hässleholm	1927	4,944	7,528	5,050	1,590	881	7,521	0	7		
	1930	4,659	7,282	5,050	1,200	879	7,129	604	757		
Klippan	1929	4,478	9,017	3,795	1,080	2,257	7,127	0	1,985		
	1930	4,618	6,992	4,094	1,080	1,073	6,247	1,985	2,730		
	1931	5,238	7,174	4,381	1,080	2,043	7,504	2,730	2,399		
Kristianstad	1926	23,151	20,206	10,490	2,500	4,437	17,427		2,202	577	
	1927	24,206	23,197	12,947	2,500	7,490	23,437	2,202	1,962		
	1930	26,426	29,371	13,664	5,000	6,158	24,822	5,637	10,186		
Osby	1930	2,516	4,107	3,920	1,000	850	5,770			0	1,662
	1931	2,624	6,395	3,860	1,200	1,250	6,310			1,662	1,577
Simrishamn	1931	1,564	3,104	1,894	750	460	3,104				
Ängelholm	1926	11,332	13,940	10,000	2,000	1,189	13,189	3,585	4,346		
	1931	9,642	12,897	9,392	2,500	353	12,245	574	1,224		
Malmöhus län Arlöv	1926	2,332	3,965	3,054	600	411	4,065			0	100
	1928	1,291	2,147	2,575	600	103	3,579			0	1,431
	1930	1,160	1,963	2,178	450	117	2,745			1,387	2,169
Eslöv	1928	5,810	8,514	5,004	3,200	432	8,636				122
	1932	4,472	7,840	3,923	3,000	200	7,123	570	1,287		
Hörby	1926	6,096	10,732	5,409	2,500	3,059	10,968	239	0		
	1928	7,407	10,950	4,802	2,500	3,353	10,655	208	503		
	1930	6,366	9,395	4,620	2,500	3,083	10,203	244			564
Höör	1927	2,110	3,279	1,950	450	821	3,221	6	64		
	1928	2,078	3,275	1,950	450	612	3,012	64	327		
	1931	1,906	3,245	1,950	450	497	2,897	78	426		

Besiktningabyrå	År	Summa besiktigade djur	Summa inkomster	U t g i f t e r				Överskott		B r i s t	
				Löner m. m.	Lokalhyra	Ovriga	Summa	In-gående	Ut-gående	Ingående	Utgående
Landskrona	1928	14,421	18,421	10,946	4,500	1,152	16,598			2,115	292
	1929	14,700	18,344	10,763	4,500	1,413	16,676		1,376	292	
	1931	15,467	18,116	11,024	4,500	2,349	17,873	2,536	2,778		
Lund	1928	27,490	36,225	15,244	9,235	10,533	35,012	13,006	14,219		
	1929	25,517	33,655	17,000	9,235	4,833	31,068	14,219	16,806		
	1931	25,782	37,314	17,000	9,535	2,918	29,453	13,324	21,185		
Löberöd	1927	624	1,075	600	250	225	1,075	0	0		
	1929	1,112	1,684	600	300	269	1,169		325	189	
	1931	933	1,438	1,050	350	285	1,685	477	230		
Sjöbo	1927	1,797	3,446	2,530	1,000	166	3,696			0	259
	1930	3,795	7,529	3,916	1,200	2,068	7,184		223	121	
Trälleborg	1927	8,532	9,096	3,592	2,000	5,712	11,304	2,838	630		
	1928	8,816	7,345	3,533	2,000	2,235	7,768	630	207		
	1931	10,592	11,066	5,251	2,000	2,369	9,620	3,492	4,938		
Veberöd	1928	3,591	5,986	3,675	1,000	606	5,281		410	234	
	1931	3,745	6,436	4,095	1,000	205	5,300	531	1,666		
Ystad	1926	9,446	10,642	8,180	750	1,757	10,688	0			45
	1929	10,663	16,807	8,263	3,000	5,544	16,807	0	0		
	1931	9,122	15,014	7,928	3,000	4,209	15,137			1,377	1,501
Hallands län Falkenberg	1926		9,461	7,667	1,272	5,834	14,773	5,528	216		
	1929		11,213	7,347	1,272	2,371	10,990			1,423	1,200
Halmstad	1921	19,765	7,400	10,500	3,700	827	15,037	7,637	0		
	1931	18,319	14,750	11,050	3,700	846	15,596	139			706
Kungsbacka	1926	9,559	14,619	—	—	—	14,494	3,031	3,156		
	1929	9,898	14,833	7,500	4,500	2,685	14,685	7,149	7,296		
	1931	8,237	9,447	7,796	4,500	3,129	15,425	1,416			4,562
Laholm	1929	13,225	11,416	6,060	2,400	1,483	9,943	2,263	3,736		
	1930	14,544	10,779	9,863	2,400	2,670	14,934	3,736			418
	1931	15,609	13,550	8,600	2,400	1,482	12,482		648	418	
Varberg	1928	10,197	12,388	5,475	3,500	1,240	10,215	2,955	5,127		
	1931	10,164	11,751	6,317	3,500	1,904	11,721	7,251	7,279		
Göteborgs län Strömstad	1926	2,395	4,728	2,668	670	934	4,272		466		
	1931	3,129	6,706	4,505	1,000	1,141	6,646	281	341		
Uddevalla	1927	13,167	21,477	10,632	4,140	4,430	19,202	1,135	3,409		
	1928	15,019	20,576	10,875	4,140	3,587	18,602	3,409	5,383		
	1931	15,271	26,054	15,613	4,000	4,180	23,793	1,857	4,118		
Älvsborgs län Alingsås	1927	13,168	17,308	9,529	1,600	1,758	12,887	2,822	7,243		
	1929	13,794	12,242	10,235	1,600	1,924	13,759	5,280	3,763		
	1931	14,587	13,872	10,260	1,675	1,795	13,730	3,062	3,204		
Mellerud	1931	1,893	2,846	2,020	549	266	2,835	0	11		
Trollhättan	1928	10,344	14,213	6,059	3,825	6,154	16,038			—	1,825
	1930	11,598	16,617	11,025	3,927	1,500	16,452	2	167		
	1931	12,446	18,429	12,000	4,677	1,500	18,177	167	419		
Vänersborg	1928	11,561	17,564	6,817	4,500	6,247	17,564	0	0		
	1930	10,634	17,088	9,040	4,500	3,834	17,374	774	488		
	1931	12,849	20,339	10,575	4,500	5,704	20,779	488			
Åmål ^{1/10} 1931— _{80/9} 1932	1932	5,727	8,836	3,540	1,000	7,336	11,876			—	3,040

Besiktningsbyrå	År	Summa besik- gade djur	Summa in- komster	U t g i f t e r				Överskott		B r i s t	
				Löner m. m.	Lokal- hyra	Övriga	Summa	In- gående	Ut- gående	Ingående	Utgående
Skaraborgs län											
Falköping ^{18/3-31/12}	1930	8,182	12,478	6,935	4,800	1,937	13,672			0	1,194
	1931	9,904	15,016	7,459	5,132	2,053	14,644			1,194	822
Hjo maj—dec.	1930	2,011	3,225	2,166	467	648	3,281			0	121
	1931	3,048	5,028	3,300	700	418	4,418		488	121	
Lidköping	1928	9,040	14,354	7,915	3,000	5,345	16,260	3,704	1,797		
	1931	9,486	15,834	9,985	3,000	2,394	15,379	3,436	3,890		
Mariestad	1929	6,907	11,069	5,114	1,760	3,323	10,197		90	780	
	1930	5,608	9,021	5,286	2,640	2,514	10,440	90			1,320
	1931	6,516	10,652	5,174	2,640	2,698	10,512			1,320	1,180
Skövde	1927	16,848	13,857	8,059	2,800	2,594	13,453			474	69
	1929	20,084	12,250	8,231	2,850	3,966	15,047	7,124	4,326		
	1931	21,741	14,604	10,300	2,850	3,271	16,421	3,086	1,269		
Tidaholm	1929	5,675	9,011	4,400	2,000	1,749	8,149	0	862		
	1930	5,719	9,374	4,400	2,500	1,574	8,474	862	1,762		
	1931	6,332	9,491	4,500	2,500	1,316	8,316	1,762	2,037		
Värmlands län											
Karlstad	1927	16,510	26,817	10,121	6,650	8,249	25,020		236	1,560	
	1929	18,787	30,746	11,751	8,300	8,678	28,729	5,698	7,715		
	1931	19,952	29,860	17,452	10,000	2,579	30,031	1,927	1,756		
Örebro län											
Hallsberg	1926	2,032	5,031	3,166	850	1,026	5,042				11
	1929	6,078	13,930	4,012	850	9,068	13,930	0	0	0	0
	1931	4,858	9,876	4,901	850	3,935	9,686	0	0	0	0
Kumla	1931	4,903	10,196	6,821	1,500	1,123	9,444			3,033	2,287
Västmanlands län											
Arboga	1926	3,767	8,810	4,991	2,131	1,665	8,787		23		
	1928	4,530	10,085	5,774	2,325	1,734	9,833	629	881		
	1931	4,761	11,073	5,689	2,326	2,613	10,628	3,061	3,505		
Köping	1926	4,472	9,065	5,400	2,300	959	8,659	155	561		
	1928	4,684	9,763	5,400	2,000	1,396	8,796	962	1,928		
	1930	4,690	8,702	5,910	2,000	1,092	9,002	3,124	2,824		
Sala	1927	5,919	11,342	6,263	3,000	1,547	10,810	2,040	2,573		
	1929	5,377	10,942	7,661	3,000	1,655	12,316	3,470	2,095		
	1931	5,598	11,872	7,723	3,000	2,010	12,733	1,039	177		
Västerås	1928	22,017	32,776	21,781	3,000	3,531	28,312	2,634	7,098		
	1929	21,577	32,280	19,033	3,000	6,121	28,154	7,098	11,224		
	1931	24,903	31,167	19,850	5,000	7,150	32,000	14,218	13,385		
Gävleborgs län											
Gävle	1931	9,134	14,315	5,110	1,750	3,459	10,319	—	3,995		
Västernorrlands län											
Härnösand	1932	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kramfors	1931	2,196	4,462	2,985	700	773	4,458	79	83		
Sollefteå	1931	4,578	8,548	4,400	1,400	2,444	8,244	0	303		
Sundsvall	1926	19,090	22,125	16,787	3,000	3,048	22,835	16,165	15,455		
	1928	22,597	22,956	17,730	3,000	2,787	23,517	17,554	16,994		
	1930	23,037	24,123	17,630	3,000	4,702	25,332	16,234	15,024		
Örnsköldsvik	1930	8,497	11,671	5,472	1,600	2,508	9,580	—	2,090		
	1931	8,652	9,190	5,680	1,600	1,008	8,288	2,090	2,992		

Besiktningsbyrå	År	Summa besiktigade djur	Summa inkomster	U t g i f t e r				Överskott		B r i s t	
				Löner m. m.	Lokalhyra	Övriga	Summa	Ingående	Utgående	Ingående	Utgående
Jämtlands län Östersund	1928	14,477	19,817	12,881	1,800	2,829	17 510	4,061	6,368		
	1930	14,057	19,155	13,309	1,800	3,791	18,900	6,576	6,830		
Västerbottens län Umeå	1927	15,064	18,980	9,958	3,000	2,335	15,293	0	3,687		
	1929	16,108	17,252	10,708	3,000	3,258	16,966	7,072	7,357		
	1931	16,594	15,058	12,526	3,000	2,088	17,614	3,224	668		
Norrbottens län Boden	1927	4,702	7,884	7,597	1,657	2,638	11,892	2,350			1,658
	1929	5,668	10,526	8,363	1,800	863	11,026			4,220	4,720
	1931	6,196	10,864	7,500	1,500	844	9,844			4,792	3,772
Luleå	1931	5,049	8,170	6,262	2,500	1,479	10,241			4,860	6,931

Slakthus- och kött-

Kronor per hel kropp.

Samhälle		Stor- boskap	Häst	Större kalv	Mindre kalv	Föl	Får, get, lamm	Svin	Späd- gris
Stockholm:	slakthus	4.50	4.50	1.50	0.75	1.50	0.75	2.25—0.75	0.75
	besiktningsbyrå	4.00	4.00	1.50	0.75	1.50	0.75	2.25—1.00	0.75
Göteborg: ¹	slakthus	4.50—3.50	4.50	1.50	0.75	1.50	0.75	2.00	1.00
	besiktningsbyrå	4.50	4.50	1.50	0.75	1.50	0.75	2.00	1.00
Malmö: ¹	slakthus	4.50	4.50	2.25	1.00	1.50	1.00	2.25	0.75
	besiktningsbyrå	3.00	3.00	1.25	0.75	1.25	0.75	2.00	0.75
Eskilstuna: ¹	slakthus	6.00	6.00	3.00	1.50	2.00	1.50	3.00	1.00
	besiktningsbyrå	6.00	6.00	3.00	1.50	2.00	1.50	3.00	1.00
Linköping:	slakthus	3.00	3.00	1.00	0.50	1.00	0.50	1.75	0.50
	besiktningsbyrå	3.00	3.00	1.00	0.50	1.00	0.50	1.50	0.50
Karlskrona: ¹	slakthus	6.50	6.50	3.00	1.50	2.50	1.50	3.00	1.00
	besiktningsbyrå	6.50	6.50	2.50	0.75	2.25	0.75	3.00	1.00
Helsingborg: ¹	slakthus	5.00	5.00	2.00	1.00	2.00	1.00	2.50	1.00
	besiktningsbyrå	4.50	4.50	2.00	1.00	2.00	1.00	2.25	1.00
Norrköping:	slakthus	5.00	5.00	2.50	1.00	2.00	1.00	2.00	1.00
	besiktningsbyrå	5.00	5.00	2.00	0.85	2.00	0.85	2.00	0.85
<i>Besiktningsbyråer:</i>									
Alingsås		1.50	1.50	0.50	0.25	0.50	0.25	1.40	0.35
Alvesta		1.75	1.75	1.00	0.50	1.00	0.50	1.00	0.50
Arboga		4.00	4.00	1.50	0.75	1.50	1.00	3.00	0.75
Arlöv ¹		3.25	3.25	1.25	0.75	1.25	0.75	2.50	0.75
Askersund		3.00	3.00	1.50	0.60	1.50	0.60	2.00	0.60
Boden		3.50	3.50	2.00	0.80	1.75	0.80	3.00	0.80
Borensberg		4.00	4.00	1.75	1.00	1.75	1.00	2.50	0.75
Borgholm		2.00	2.00	1.00	0.50	1.00	0.50	1.50	0.50
Burträsk		2.50	2.50	1.75—1.25	0.75	1.50	0.75	2.50	1.00
Båstad ¹		2.00	2.00	1.00	0.50	1.00	0.50	1.75	0.60
Eksjö		1.50	1.50	0.75	0.40	0.75	0.40	1.50	0.50
Eslöv ¹		3.00	3.00	1.50	0.75	1.50	0.75	2.50	0.75
Falkenberg ¹		2.00	2.00	1.25	0.75	1.25	0.75	1.00	0.75
Falköping ¹		2.50	2.50	1.25	0.70	1.25	0.70	2.00	0.70
Gamleby		3.00	3.00	1.50	0.75	1.50	0.75	2.00	0.75
Gävle		2.50	2.50	1.25	0.75	1.25	0.75	2.00	0.50
Hallsberg		3.00	3.00	1.50	0.75	1.50	0.75	2.00	0.75
Halmstad ¹		1.50	1.50	0.70	0.60	0.60	0.50	1.10	0.50
Hjo		2.50	2.50	1.25	0.65	1.25	0.65	2.00	0.50
Härnösand		2.50	2.50	1.50	0.60	1.00	0.50	2.50	0.75
Hässleholm ¹		3.00	3.00	1.50	0.75	1.00	0.75	2.00	0.50
Hörby ¹		3.00	3.00	1.25	0.65	1.25	0.65	2.25	0.65
Höör		2.50	2.50	1.50	0.75	1.00	0.75	2.00	0.75
Jönköping		1.00	1.00	0.60	0.35	0.60	0.35	0.75	0.35
Karlshamn		2.00	2.00	1.00	0.50	1.00	0.50	2.00	0.50
Karlstad		2.00	2.00	1.00	0.70	1.00	0.70	2.00	0.70
Katrineholm		3.00	3.00	1.10	0.60	1.10	0.60	1.75	0.50
Kisa		1.50	1.50	0.75	0.30	0.75	0.30	1.25	0.50
Klippan ¹		2.00	2.00	0.90	0.50	0.90	0.50	1.25	0.50
Kramfors		3.00	3.00	2.00—1.50	0.70	1.50	0.60	2.50	0.75
Kristianstad ¹		1.50	1.50	0.50	0.40	0.50	0.40	1.50	0.50
Kumla		2.50	2.50	1.50	0.75	1.50	0.75	2.00	0.75
Kungsbacka ¹		2.25	2.25	1.00	0.60	1.00	0.60	1.25	0.60
Köping		3.50	3.50	1.25	0.65	1.25	0.65	2.50	0.65
Laholm ¹		1.25	1.25	0.60	0.35	0.60	0.35	0.90	0.80
Landskrona ¹		1.50	1.50	0.75	0.40	0.60	0.40	1.15	0.40
Lidköping ¹		2.50	2.50	1.00	0.50	1.00	0.75	2.00	0.75
Ljungby		1.00	1.00	0.60	0.35	0.60	0.35	1.00	0.85
Luleå		3.50	3.50	2.00	0.80	1.75	0.80	3.00	0.80
Lund ¹		2.00	2.00	1.50	0.75	1.00	0.50	1.50	0.50
Löberöd ¹		2.00	2.00	1.00	0.70	1.00	0.70	2.00	0.70

¹ Organtvång. — ² Taxan sänkt från 1 juni 1932.

Bilaga D.

besiktningstaxor år 1932.

Kronor per hel kropp.

Samhälle	Stor- boskap	Häst	Större kalv	Mindre kalv	Föl	Får, get, lamn	Svin	Späd- gris
Mariestad ¹	3.00	3.00	1.50	0.75	1.50	0.75	2.00	0.75
Mellerud	2.00	2.00	1.50	0.50	1.00	0.50	2.00	0.50
Mjölby	2.50	2.50	1.25	0.50	0.75	0.50	1.50	0.50
Motala	3.00	3.00	1.25	0.75	1.25	0.75	2.00	0.75
Mönsterås	2.00	2.00	1.00	0.50	1.00	0.25	1.50	0.50
Norråljä	1.50	1.50	0.75	0.30	0.75	0.30	1.50	0.40
Nybro	1.00	1.00	0.50	0.25	0.50	0.25	1.00	0.30
Nyköping ¹	3.25	3.25	1.40	0.60	1.25	0.50	2.00	0.50
Nässjö	1.75	1.50	0.80	0.40	0.40	0.40	1.40	0.50
Osby ¹	4.00	4.00	2.00	1.25	1.50	1.25	3.00	0.75
Oskarshamn	3.00	3.00	1.50	0.75	1.50	0.60	1.50	0.75
Ronneby	1.75	1.75	1.00	0.50	1.00	0.60	1.25	0.50
Sala	3.75	3.75	1.50	0.75	1.00	0.75	2.75	0.50
Simrishamn ¹	3.00	3.00	1.50	0.75	1.25	0.75	2.00	0.60
Sjöbo ¹	3.25	3.25	1.25	0.75	1.25	0.75	2.50	0.75
Skara ¹	3.00	3.00	2.00	0.75	2.00	0.75	2.00	0.75
Skurup ¹	3.00	3.00	1.25	0.75	1.25	0.75	2.00	0.75
Skänninge	2.50	2.50	1.00	0.60	1.00	0.60	1.50	0.50
Skövde	1.00	1.00	0.80	0.20	0.80	0.20	1.00	0.25
Sollefteå	2.50	2.50	1.50	0.60	1.50	0.60	2.50	0.60
Strängnäs	4.00	4.00	2.00	1.00	2.00	1.00	2.75	1.00
Strömstad	3.50	3.50	1.50	1.00	1.50	1.00	3.00	1.00
Sundbyberg	4.00	4.00	1.50	0.75	1.50	0.75	2.25—1.00	0.75
Sundsvall	1.50	1.50	0.75	0.40	0.75	0.40	1.50	0.50
Sävsjö	1.25	1.25	0.60	0.35	0.50	0.35	0.90	0.35
Söderköping	2.70	2.70	1.35	0.75	1.35	0.75	2.25	0.75
Södertälje	2.75	2.75	1.00	0.40	1.00	0.40	1.75	0.75
Sölvesborg	2.00	2.00	1.00	0.50	1.00	0.50	2.00	0.50
Tidaholm ¹	2.25	2.25	1.00	0.50	1.00	0.50	1.75	0.50
Tierp ²	2.50	2.50	1.25	0.75	1.25	0.75	2.00	0.50
Tingsryd	3.00	3.00	1.50	0.75	1.50	0.75	2.00	0.75
Torsås ¹	3.50	3.50	2.00	0.75	2.00	0.75	2.25	0.75
Tranås	1.00	1.00	0.60	0.35	0.60	0.35	0.75	0.35
Trollhättan	2.00	2.00	1.50	0.60	1.00	0.50	2.00	0.60
Trälleborg ¹	1.00	1.00	0.50	0.25	0.50	0.25	1.00	0.50
Uddevalla ¹	2.75	2.75	1.25	0.70	1.00	0.70	1.75	0.70
Umeå	2.00	2.00	1.00	0.50	1.00	0.50	2.00	0.50
Uppsala	2.25	2.25	1.00	0.50	1.00	0.50	2.00	0.50
Vadstena	3.00	3.00	1.25	0.75	1.25	0.75	2.00	0.75
Valdemarsvik	3.50	3.50	1.25	0.50	1.00	0.50	2.25	1.00
Varberg ¹	1.50	1.50	0.60	0.40	0.60	0.40	1.00	0.40
Vaxholm	4.00	4.00	2.00	1.50	2.00	1.00	3.00	1.00
Veberöd ¹	3.00	3.00	1.25	0.75	1.25	0.75	2.00	0.75
Vetlanda	1.25	1.25	1.00	0.40	1.00	0.40	1.00	0.50
Vimmerby	1.25	1.25	1.00	0.35	0.75	0.35	1.25	0.50
Vänersborg	2.00	2.00	1.50	0.60	1.00	0.50	2.00	0.60
Värnamo	2.00	2.00	0.75	0.40	0.60	0.40	1.50	0.50
Västervik	2.50	2.50	1.50	0.75	1.00	0.75	2.25	0.75
Västerås	2.50	2.50	0.75	0.50	0.75	0.50	1.50	0.50
Växjö	1.75	1.75	1.00	0.50	1.00	0.50	1.00	0.50
Ystad ¹	3.00	3.00	1.50	0.75	1.00	0.75	2.00	1.00
Åmål	2.50	2.50	1.00	0.50	1.00	0.50	2.50	0.50
Åseda	1.50	1.50	1.00	0.40	1.00	0.40	1.00	0.50
Åtvidaberg	2.50	2.50	0.90	0.40	0.90	0.40	1.75	0.40
Ålmhult	2.00	2.00	0.90	0.50	0.90	0.50	1.50	0.50
Ängelholm ¹	3.00	2.50	1.00	0.50	0.75	0.50	2.00	0.50
Ödeshög	2.00	2.00	1.00	0.50	1.00	0.50	1.25	0.50
Örnsköldsvik	2.25	2.25	1.00	0.50	1.00	0.50	2.00	0.50
Östersund	2.00	2.00	1.25	0.60	1.00	0.50	1.75	0.60